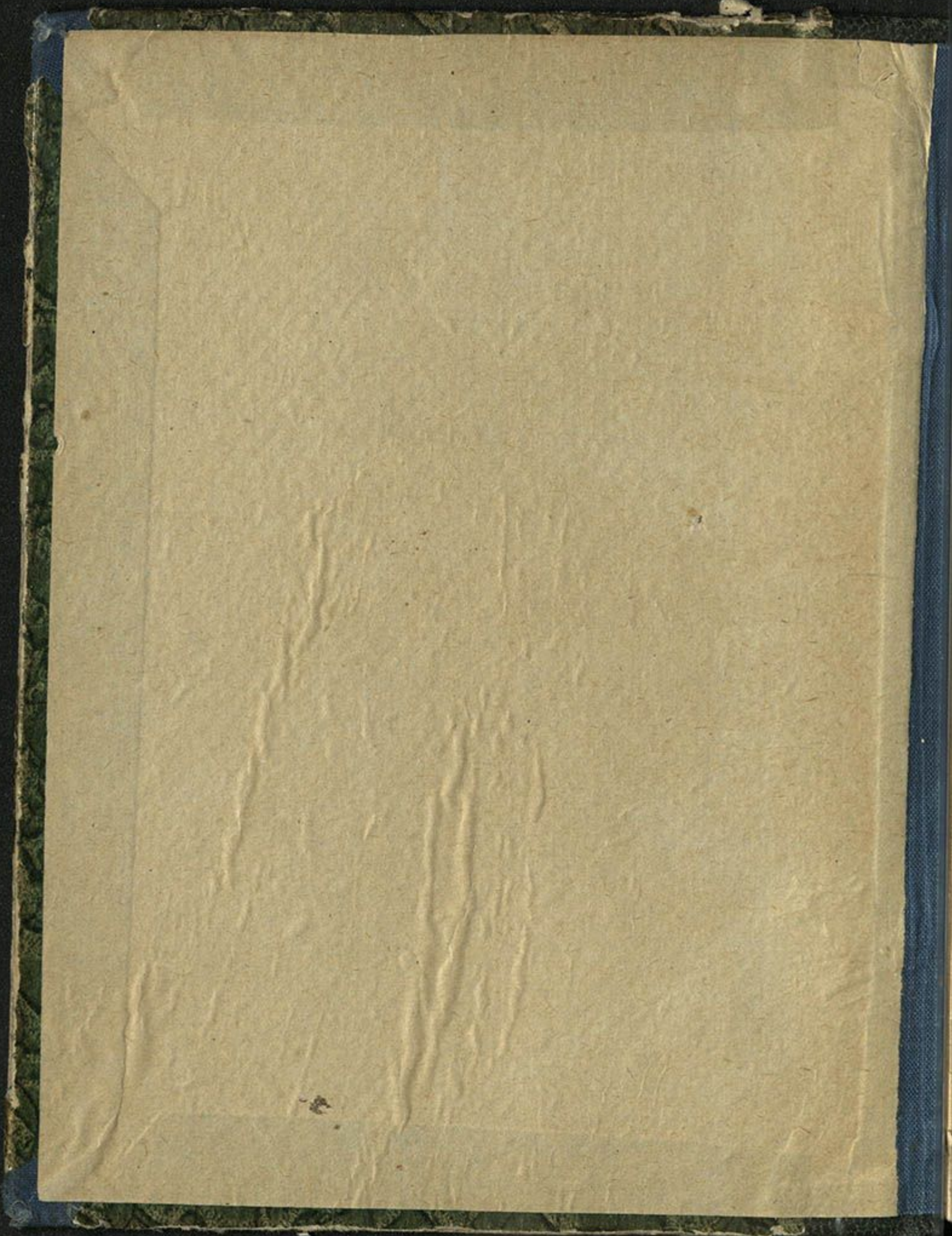
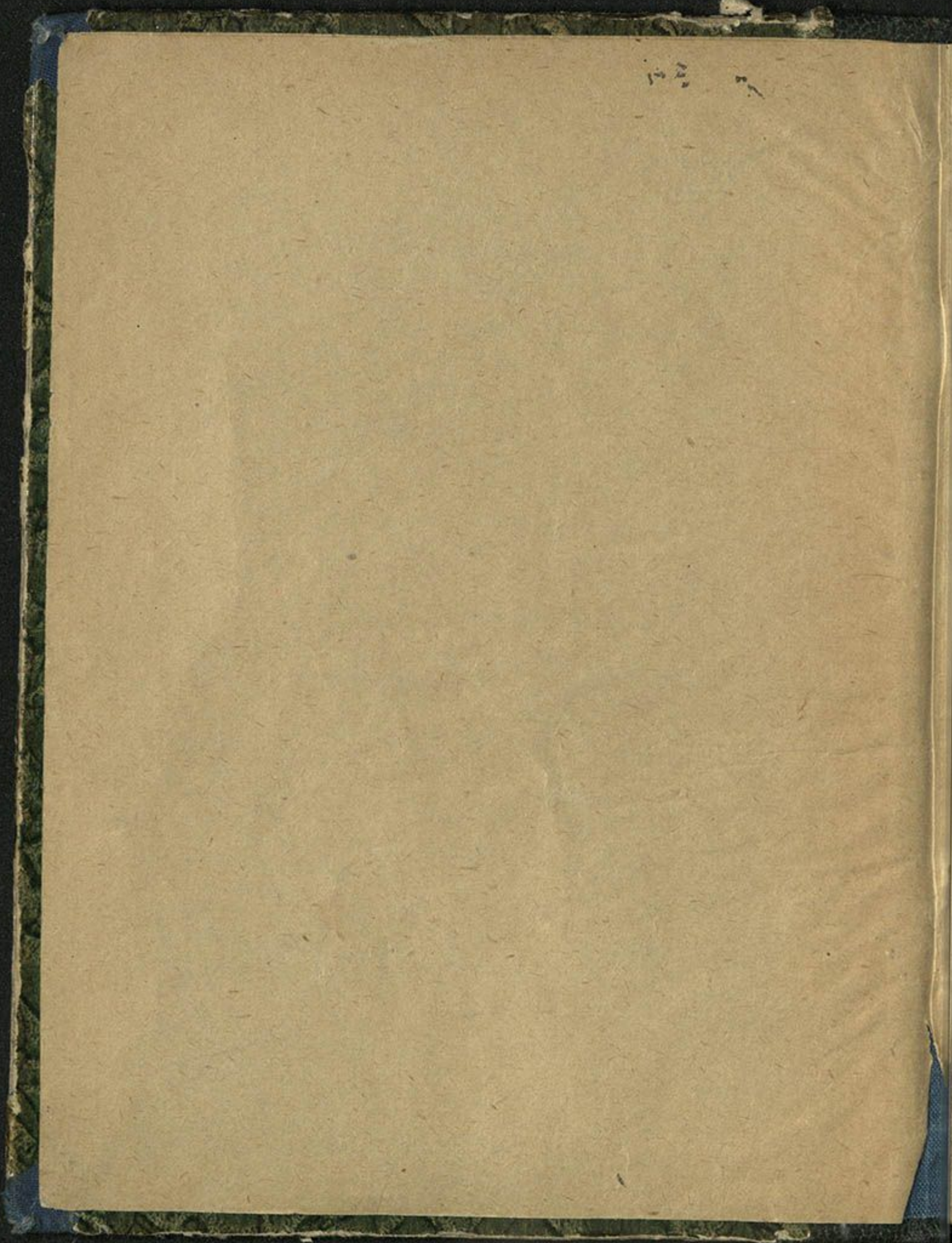

150
136 045

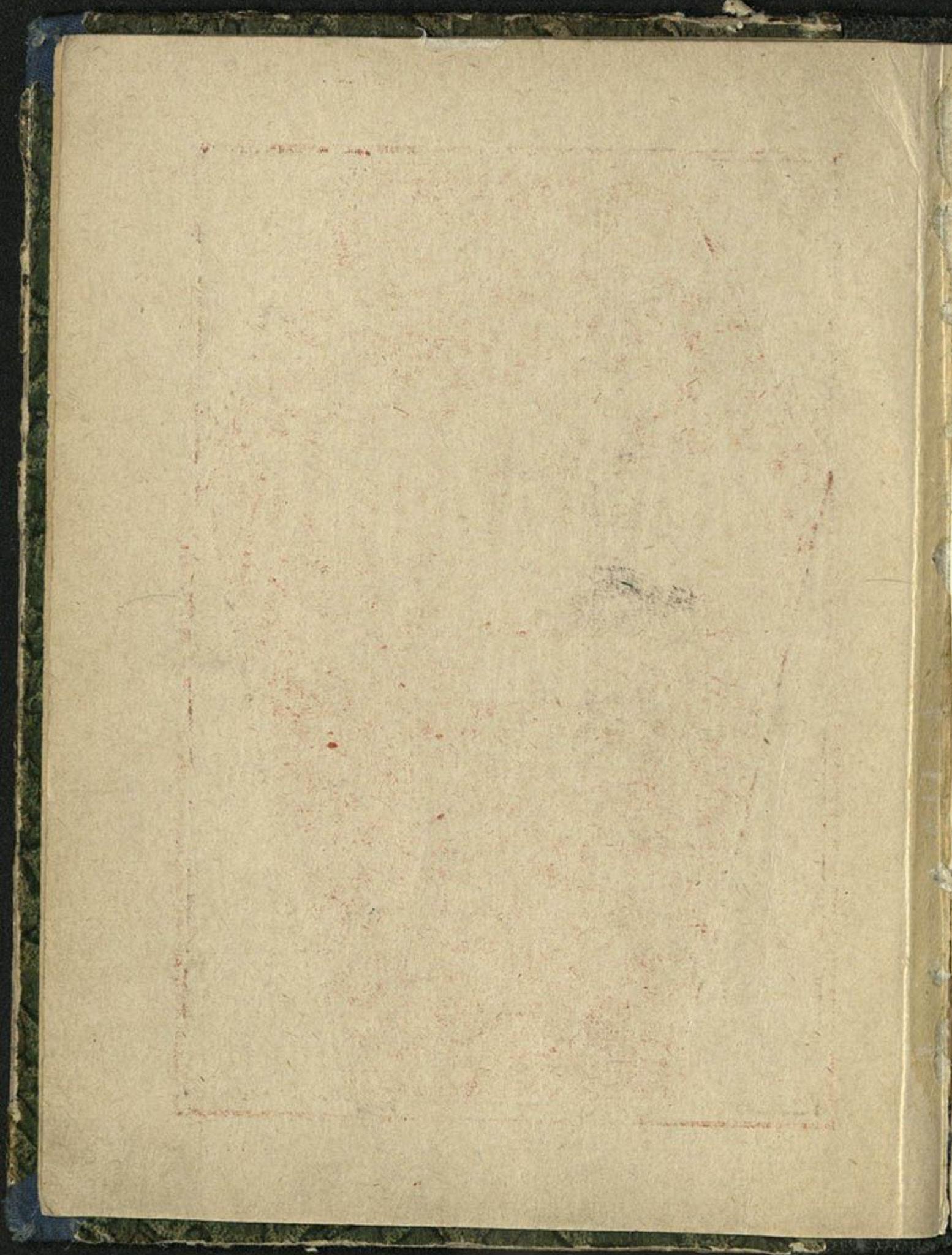
5²
600

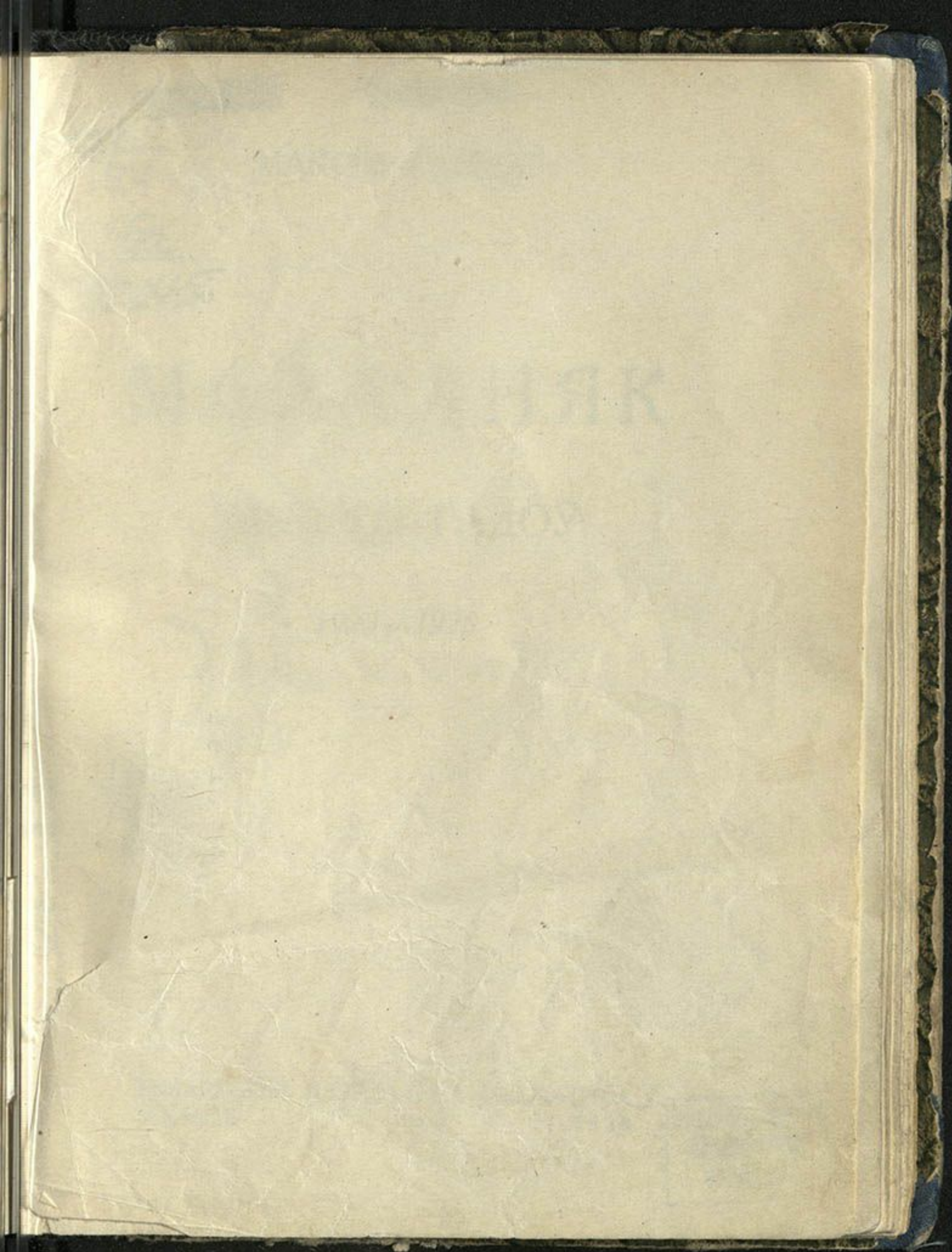

ас - 34

ас - 34

AE-21

2

AST 551

2085

AE-21

~~Ба 6365~~

~~29~~

164

15a

136045

МАКСІМ ГАРЭЦКІ

МАЛАДНЯК

ЗА ПЯЦЬ ГАДОЎ

1923—1928

1964 г.

ас-34

~~Ба 28~~
~~6865~~
шчб.
месц.
но стар. кс.

БЕЛАРУСКАЕ ДЗЯРЖАЎНАЕ ВЫДАВЕЦТВА
МЕНСК

1928

29

2016

Заказ № 44. У ліку 3.000 экз. Галоўлітбел № 268.

Друкарня Беларускага Дзяржаўнага Выдавецтва.

I. УТВАРЭНЬНЕ МАЛАДНЯКА (1923 г.)

Пэўныя элемэнтны пролетарскае ідэолёгіі спатыкаюцца ў некаторых беларускіх пісьменьнікаў яшчэ ў нашаніўскую пару. Першае месца ў гэтым кірунку займала Цётка (Алёзія Пашкевіч), аб чым сьведчаць яе рэволюцыйныя вершы, абразок „Прысяга“ і інш. Было гэтае набліжэньне да пролетарскіх мотываў часам і ў творчасьці Купалы, Алеся Гаруна і ў творчасьці менш вядомых аўтараў-нашаніўцаў. Яшчэ далей пашоў быў тады ў пролетарскіх настроях Цішка Гартны, даўшы ў сваім зборніку „Pieśni“ (1913 г.) некалькі вершаў з перажываньнямі беднага беларускага местачковага рамесьніка.

Але толькі пасля Кастрычнікавае рэволюцыі зьявіліся тыя ўмовы, якія павінны былі прывесць беларускую літаратуру на пролетарскі шлях. І якраз Цішка Гартны, у сакавіку 1918 г., робіцца рэдактарам першае беларускае бальшавіцкае газэты „Дзяньніца“ (у Ленінградзе) і на яе старонках зьяшчае свае вершы, у якіх славіць Кастрычнікавую рэволюцыю. Тымчасам, на працягу 1918—1920 г. г. беларускія пісьменьнікі пролетарскае ідэолёгіі ўсе свае сілы аддавалі на політычнае змаганьне—і мастацкую творчасць сваю рэалізавалі, галоўным чынам,

у агітках. Творчасьць іхняя гэтым часам не магла належна разьвівацца і з тэй прычыны, што ня было яшчэ беларусізацыі.

Беларусізацыя, і то спачатку вельмі павольная і вузкая, распачынаецца ў Савецкай Беларусі толькі з 1921 г. І толькі тады Цішка Гартны, Міхась Чарот і цэлы шэраг маладых беларускіх пісьменьнікаў пролетарскае ідэолёгіі маюць магчымасьць рэалізаваць сваю мастацкую творчасьць у тэй ці іншай меры.

Цяпер беларуская літаратура павінна была даць малюнак героічнага змаганьня рабочых і сялян за сваё вызваленьне, малюнак ніколі нябачанае ў гісторыі чалавецтва перамогі пролетарыяту над ворагам, яна павінна была паказаць, якімі шляхамі ідуць працоўныя масы ў краіне Саветаў да соцыялістычнага будаўніцтва, да новага жыцьця, яна павінна была выявіць напружанасьць пролетарскае ідэолёгіі і ў саміх аўтараў.

Пісьменьнікі-нашаўніўцы, яшчэ вельмі шчыльна зьвязаныя з сваімі даўнейшымі традыцыямі, цяпер або перажывалі крызіс, або дапісвалі свае даўнейшыя творы, або пісалі ўжо як савецкія пісьменьнікі, ды ўсё-ж не маглі належна падыйсьці да выкананьня пастаўленае перад імі задачы.

Тады маладыя пачынаюць разумець, што, з аднаго боку, старым наогул цяжка даць тое, што патрэбна чытачу новае эпохі, што даць гэта ў належнай меры могуць толькі яны, маладыя, народжаныя ў літаратуры гэтаю эпохаю, і што, з другога боку, ім таксама цяжка гэта будзе зрабіць, калі яны не

адсунуць у вачох чытача аўторытэт старых у бок з свае дарогі, калі яны не адваююць і ня зоймуць у літаратуры сваё асобнае месца, калі яны ня згуртуюцца ў свой асобны, моцна арганізаваны і яскрава выяўлены колектыў.

І вось 28 лістапада 1923 г. ў Менску, у клубе КІМ'у, сабралася шэсьць маладых беларускіх поэтаў і пісьменьнікаў: Александровіч, Бабарэка, Вольны, Дудар, Пушча і Чарот і „пры сьвятле агаркаў сьвечкі“, як кажа адзін з гэтых таварышоў¹⁾, утварылі літаратурнае аб'яднаньне Маладняк. Потым да іх далучаюцца ўсё новыя і новыя маладыя поэты і пісьменьнікі: Трус, Якімовіч, Падабед, Пфляумбаум, Чарнушэвіч, Чорны ды інш. Не рабілі маладнякоўцы перашкод уступаць у Маладняк і старэйшым пісьменьнікам, і нейкі час у склад Маладняка ўваходзіў Бядуля, праз доўгі час былі ў ім Гурло і Галубок, а цяпер у склад Маладняка ўваходзіць стары нашанівец Янук Журба (Івашын). Але старэйшыя ня выконвалі там хоць троху кіраўнічай або наогул дзейнай ролі,—гэтая роля належала выключна маладому літаратурнаму пакаленьню, што прышло ў беларускую літаратуру ўжо пасья Кастрычніка. І так сталася, што Маладняк зрабіўся арганізацыяй выключна маладых пісьменьнікаў, так сказаць—зрабіўся комсамолам у літаратуры. Былі потым некаторыя спробы надаваць назьве „Маладняк“ тое зна-

¹⁾ Гл. „Бюлетэнь 1-га Ўсебеларускага Зьезду Маладняка“, М., 1926 г., стар. 39.

чэньне, што гэта ёсьць маладое ў літаратуры ня ў сэнсе маладога веку сяброў Маладняка, а ў сэнсе навізны іхнага кірунку ў літаратуры. Але гэтыя спробы ня мелі належнага арганізацыйнага аформленьня. Памылкаю, бязумоўна, было тое, што пролетарская літаратурная арганізацыя, якою меў быць Маладняк, не ўцягнула ў свае шэрагі ўсіх—і маладых, і старых неарганізаваных пролетарскіх пісьменьнікаў. Тады прынцып арганізацыі, паводле пролетарскае ідэолёгіі, быў-бы вытрыманы, і ня было-б погляду на Маладняк, як на пісьменьнікаў, якія не дарасьлі яшчэ да нейкай вышэйшай пісьменьніцкай катэгорыі. Гэта асабліва патрэбна было зрабіць пры тых няшырокіх межах, у якіх знаходзілася тагочаснае беларускае літаратурнае жыцьцё, і пры адсутнасьці такіх спрэчак за форму, якія яе дапушчалі-б у арганізацыю старога пролетарскага пісьменьніка. Памылка гэта была ня столькі з боку маладых, колькі з боку старэйшых пісьменьнікаў пролетарскае ідэолёгіі, якія не ацанілі належна факту арганізацыі Маладняка і тых пэрспэктыў у беларускай літаратуры, што гэтым фактам вызначаліся і распачыналіся.

Погляд на Маладняк, як на арганізацыю маладых, у сэнсе маладога веку, пісьменьнікаў, меў потым пэўнае адмоўнае значэньне ў справе выхаду з яго блізка ўсіх „старых“ сяброў і ў справе тэй ідэолёгічнай нявытрыманасьці, якая наглядаецца ў сучасным падзеле беларускіх пісьменьнікаў на Маладняк, Узвышша і Польша.

У сваёй першай дэкларацыі маладнякоўцы пісалі, што яны згуртаваліся дзеля таго, „каб ідэі матэрыялізму, марксызму і ленінізму ажыццявіць у беларускай мастацкай творчасьці“. Сваім заданьнем яны ставілі даць беларускай літаратуры новы зьмест, „выціскаючы ўвесь чэмер і палын, што аддае за тхласьцю мінулага“. У поглядзе на форму творчасьці першая дэкларацыя Маладняка не вызначаецца гэткай-жа катэгорычнасьцю і выразнасьцю, як у поглядзе на зьмест. Тут маладнякоўцы пісалі: „Асноваю нашай мастацкай формы, у якой мы ажыццяўляем нашы ідэі, зьяўляецца мастацка-праўдзівы вобраз, аб'ектыўны, адпавядаючы рэальнасьці. На розныя сучасныя мастацка-формальныя кірункі ў літаратуры мы глядзім, як на тэхніку мастацкай творчасьці. Наш асноўны прынцып: форма павінна адпавядаць зьместу, выкладаньне—тэме. Мы—маладняк і формальнай стараны мастацкай творчасьці“¹⁾.

З восені 1923 г. пачала выходзіць часопісь „Маладняк“, у якой друкаваліся творы новага аб'яднаньня. Спачатку яна выходзіла як часопісь ЦК КП(б)Б і ЦК ЛКСМБ, а з лістапада 1926 г. выходзіць як орган Усебеларускага аб'яднаньня поэтаў і пісьменьнікаў Маладняк.

¹⁾ „Маладняк“, № 1, 1923 г.

II. ПЕРШЫ ПЭРЫОД У ЖЫЦЦІ МАЛАДНЯКА (1924—1925 г.)

Першы пэрыод у жыцці Маладняка абымае два гады, ад часу яго заснаваньня да 1-га Ўсебеларускага зьезду згуртаваньня (восень 1923 г.—восень 1925 г.).

Гэты пэрыод характарызуецца арганізацыйнаю і масаваю працаю Маладняка, шуканьнем новых формаў творчасьці і змаганьнем за свае пазыцыі ў беларускай літаратуры.

Арганізацыйная і масавая праца Маладняка праз увесь час былі шчыльна зьвязаны, бо праз масавую працу, у значнай меры, ішло выяўленьне новых літаратурных сіл з сялянскае і рабочае гушчы, якія ўліваліся ў шэрагі аб'яднаньня.

Гэтаму выяўленьню і ўцягваньню ў шэрагі Маладняка новых пісьменьнікаў вельмі дапамагло арганізаваньне філій Маладняка, маладнякоўскіх студый пры іх і вялікага ліку літаратурных гурткоў імя Маладняка, раскіданых па ўсіх кутках Беларусі і нават за яе межамі. Некаторыя філіі арганізаваліся яшчэ ў 1924 г., але энэргічнае і плянавае арганізаваньне філій прыпадае, галоўным чынам, на вясну 1925 г., калі наладзілася больш-менш пашырэнне беларускае культуры ў далучаных у 1924 г. да

БССР Віцебшчыне і Магілеўшчыне. Так, паводле вестак, часам супярэчных, якія можна было знайсці ў маладнякоўскіх выданнях, філіі організоўваліся ў такім парадку: у Маскве—красавік 1924 г., Віцебску—лістапад 1924 г., Полацку—7 сакавіка 1925 г., Барысаве—4 красавіка 1925 г., Клімавічах—канец красавіка 1925 г., у Воршы—першая палова траўня 1925 г., Слуцку—травень 1925 г., Бабруйску—травень 1925 г., Гомлі—1925 г. У Магілеве і Мазыры філіі організаваліся, мусіць, пазьней.

Да 1-га зьезду (лістапад 1925 г.), значыцца, праз два гады з часу арганізацыі, у Маладняку было, як відаць са справаздачы на гэтым зьездзе, 12 філій, з якіх некаторыя мелі пры сабе сэкцыі. Склад Маладняка характарызаваўся так: сяброў—101, кандыдатаў—89, студыйцаў—128. У тым ліку было: партыйцаў—26, комсамольцаў—92, іншых—74; з іх: рабочых—20, сялян—116, іншых—55.

Між іншым была спроба ўліць у Маладняк творчыя маладыя сілы Беларусі іншых галін мастацтва. Так пры Віцебскай філіі была сэкцыя вобразнага мастацтва, былі яшчэ музычныя сэкцыі.

Былі тады таксама спробы ўвесці ў Маладняк літаратурныя арганізацыі беларускай моладзі іншых нацыянальнасьцяў—яўрэйскай і расійскай.

Цэнтральнае бюро Маладняка дапамагала акругам, пасылаючы туды сваіх працаўнікоў. Часова былі камандыраваны на працу ў акругах і сябры Цэнтральнага бюро.

1 Сябры Цэнтральнага бюро рабілі выезды на провінцыю, у акруговыя гарады і нават мястэчкі, дзе рабілі даклады аб Маладняку і беларускай культуры, выдавалі на месцы, з сябрамі філій, часопісі, літаратурныя старонкі, насыценныя газеты, знаёміліся на месцы з маладымі літаратурнымі сіламі і організоўвалі іх. Шмат выступленьняў рабілі менскія і акруговыя маладнякоўцы на фабрыках, у чырвонаармейскіх клубах, школах і г. д. Ня толькі кожны акруговы горад, але і шмат якія мястэчкі бачылі маладнякоўцаў, слухалі іхныя даклады і творы. Такія выезды налічваліся ў першыя два гады існаваньня Маладняка некалькімі дзесяткамі, а выступленьні—сотнямі. Маладнякоўцы ўзварушылі тады ўсю Беларусь, асабліва ўсходнюю яе частку, нядаўна перад гэтым далучаную (у пачатку 1924 г.). Можна смела сказаць, што самыя шырокія беларускія масы першы раз пачулі тады сваё мастацкае слова з вуснаў маладнякоўцаў. У гэтым ёсьць вялізная, яшчэ неацэненая заслуга Маладняка. Шмат якія настаўнікі, выкладчыкі беларускае мовы і літаратуры, шчыльней падыходзілі да пролетарскае ідэолёгіі пасля выступленьняў маладнякоўцаў у іхнай мясцовасьці. Праціўнікі беларусізацыі пасля гэтых выступленьняў прыціхалі. Рабоча-сялянская моладзь усіх нацыянальнасьцяй БССР пільней бралася за культурную працу і актыўна праводзіла беларусізацыю і працу сярод нацыянальных меншасьцяй. У сваіх справах на 1-ым Усебеларускім зьездзе маладнякоўцы, аднак, жаліліся, што праца-

ваць ім было цяжка. Яны ня жаліліся на цяжкасьць змаганьня з варожымі савецкай улады або беларускай культуры элемэнтамі,—яны жаліліся на недастатковасьць матэрыяльных сродкаў, нявытрыманасьць старой крытыкі ў адносінах да маладнякоўскай творчасьці, неразуменьне іх з боку старых пісьменьнікаў, сьцюдзёныя адносіны з боку дзяржаўнага выдавецтва і да т. п.

З гэтых нараканьняў трэба зьвярнуць асаблівую ўвагу на „нявытрыманасьць старой крытыкі“ і адносіны між Маладняком і старэйшымі пісьменьнікамі. Гэтыя два моманты стаяць у сувязі з далейшым разьвіцьцём творчасьці Маладняка.

Некаторыя маладнякоўцы, у выніку сваіх творчых шуканьняў, моцна захапіліся творчасьцю модных тады расійскіх імажыністых і з іхняга прыкладу пачалі ставіць у творчасьці вышэй за ўсё вобраз і імкнуліся даць вобраз як мага больш арыгінальны і самабытны. Магчыма, што ад непрывычаенасьці да новае пабудовы вобразаў у поэзіі, настаўнікі пачалі пісаць у гязэтах аб цяжкасьці тлумачэньня дзецям маладнякоўскіх вершаў, а некаторыя крытыкі пачалі зьвяртаць увагу маладнякоўцаў на тое, што падобныя вобразы цяжка ўспрымаюцца масавым савецкім чытачом, рабочымі і сялянамі, і, такім чынам, вершы ў крайня-імажыніцкай форме, як у Пушчы, ня могуць лічыцца ідэалёгічна вытрыманымі з боку формы, бо і форма, як і зьмест,—ёсьць тая-ж ідэалёгія, адно што менш выразна выяўленая. Праўда, часта пры гэтым ставілі маладнякоўцам у прыклад зра-

імажынік.

Маладз
сціхах падмітв

зумеласьці вершы Коласа і інш. нашаніўцаў, без належага зазначэння, што новая эпоха павінна ўсё-ж мець і новыя формы, што маладнякоўцы добра робяць, шукаючы новых формаў. Часам і маладнякоўцы і іхныя крытыкі забываліся таксама зазначыць, што незразумеласьць тая, у некаторых маладнякоўцаў, залежыць ня столькі ад якога-небудзь імажынізму, колькі ад таго, што аўтар свавольнаю незразумеласьцю хоча захаваць проста сваё няўмельства пісаць лепшыя вершы, калі не зразумелыя чытачу непадрыхтаванаму, дык зразумелыя папрыхтаванаму.

Полеміка аб імажынізьме, незразумеласьці, а таксама і непаразуменьне між маладнякоўцамі і старэйшымі пісьменьнікамі скончыліся пасля 1-га зьезду Маладняка, калі ўнутры самога Маладняка пачаўся крызіс і калі маладнякоўскі імажынізм, магчыма, і пад уплывам крытыкі, перайшоў у нормальнае і здаровае шуканьне і стварэнне арыгінальных вобразаў, між іншым, з большаю ўвагаю і на тое формальнае будаваньне вобразу ў беларускай народнай творчасьці, якое можна выкарыстаць і ў сучаснай беларускай поэзіі.

Маладнякоўцы тварылі ў беларускай літаратуры „маладнякізм“—уносілі ў яе радасьць, бадзёрасць, патос змаганьня, маладую „бурапену“. Але дзеля таго, што вялікую частку свае сілы яны аддавалі на „рэальнае змаганьне“, на арганізацыйную і масавую маладнякоўскую дзейнасьць,—з творчага боку яны былі ў першыя два гады свайго існаваньня яшчэ даволі слабымі, хоць маглі ўжо пахваліцца навізнаю

і сучаснасьцю тэматыкі, новымі прыёмамi літаратурнае творчасьці, асабліва ў вершаванай форме.

Грунтоўную характарыстыку формальна-мастацкіх дасягненьняў у галіне маладнякоўскае вершаванае поэзіі за два першыя гады існаваньня Маладняка даў тав. Дубоўка¹⁾. Ён асабліва зазначае ў вершаванай поэзіі Маладняка „новыя мэтры і рытмы“ кажучы „Вольны верш — дольнікі — паўзьнікі чаргаваліся адзін за адным, паступова зьмяняючыся, атрымліваючы, я-б сказаў, беларускую афарбоўку. У гэты час пануючыя мэтры — вольны верш, паўзьнікі на падставе (пераважна) анапэстаў і невялікая частка клясычных разьмераў. Гэтыя апошнія вар'іруюцца з дапамогаю іпостас (замена аднаго разьмеру другім), строфічнай пабудовы і пераносу частак сказу з аднаго ў другі радок“. Зазначае тав. Дубоўка таксама ўхіленьне некаторых маладнякоўцаў у разьмеры беларускае народнае песьні²⁾.

Маладнякоўцы зьвярнулі, як зазначае тав. Дубоўка, вялікую ўвагу і на мілагучнасьць у сваіх вершах. „Усе прыёмы мілагучнасьці, — кажа ён, — можна знайсці прыгожа-пэравітымі ў маладнякоўскіх творах (анафора, эпіфара і г. д.“)³⁾.

¹⁾ Гл. яго прамову на 1-ым Усебел. зьездзе Маладняка („Бюлетэнь“, стар. 70—72), (артыкул у „Савецкай Беларусі“ за 25-XI 1925 г. і арт. „Два гады працы Маладняка“ („Маладняк“ № 10 (1) за 1926 г.).

²⁾ „Бюлетэнь“, стар. 70.

³⁾ „Бюлетэнь“ стар. 71—72.

Што да рыфмаваньня, дык, паводле тав. Дубоўкі, дасягненьнем Маладняка быў адыход маладнякоўскіх поэтаў ад дзеяслоўнае рыфмы і орыентацыя ў справе рыфмаваньня на народную беларускую творчасць, у якой, паводле яго, ёсьць „рыфмоўка на дысонансы, што ўведзена ў расійскай літаратуры сымбалістымі і пашырана імажыністымі“¹⁾.

Трэба прызнаць, што ўжываньне няпоўнае рыфмы, розных сугучнасьцяў, у выглядзе асонансаў і алітэрацый, бязумоўна, унесла ў беларускую літаратуру орыгінальнасьць, сьвежасьць і новую музычнасьць, больш увязаную з сваёю сучаснасьцю, чым старыя формы вершапісаньня.

І толькі строфічная кампазыцыя (увязка радкоў), паводле тав. Дубоўкі, была тады ў маладнякоўцаў бедная. Чатырохрадкоўе было пануючай формаю.

Як на дасягненьне, паказваў тав. Дубоўка і на тое, што маладнякоўцы зьвярнулі вялікую ўвагу на мову ў сваіх творах. І праўда, маладнякоўцы ў большасьці прышлі ў літаратуру з самых гушчаў беларускага сялянства і прынеслі вялікі запас сваіх народных слоў. Апрача таго, яны шукалі новыя кніжныя словы. Яны далі цікавыя новатворы, як крынічыць, лявоніць ды інш.²⁾

1) „Бюлетэнь“, стар. 72.

2) Між іншым, гл. артыкул проф. П. Бузука „Увагі аб мове і стылю маладнякоўцаў“ („Маладняк“, № 5 1927 г.), дзе разглядаецца, галоўным чынам, мова і стыль М. Чарота, М. Гарэцкага і Ал. Дудара.

У 1925 г. вышлі такія зборнікі асобных поэтаў з сучаснага складу Маладняка.

1. Якімовіч—„Вершы“,

2. П. Трус —„Вершы“,

3. С. Хурсік—„Першы паўстанак“, зборн. апов.

Апрача цэнтральнага органу „Маладняк“, вышлі ў гэтым годзе №1 „Аршанскага Маладняка“, №№ 1 і 2 „Маладняка Калініншчыны“ і зборнік Маскоўскае філіі „Змаганьне“.

III. ДРУГІ ПЭРЫОД У ЖЫЦЦІ МАЛАДНЯКА (1926—1927 г.г.)

Першы Усебеларускі зьезд Маладняка адбыўся 25—27 лістапада 1925 г. Ён сьведчыў аб вялікім росьце маладых літаратурных сіл БССР, але ў рэзолюцыях, прынятых зьездам, зазначалася, што далей маладнякоўцы павінны пашырыць свой марксыцкі сьветагляд, знаёміцца з дасягненьнямі іншых літаратур у формальна-мастацкай галіне і, пераважна, у галіне прозы і драмы. У організацыйным пытаньні рэзолюцыя кажа, што Маладняк яднаецца не на прыцыпе формальна-мастацкіх кірункаў, а на грунце пролетарскай ідэолёгіі. Таксама зазначалася, што „літаратурныя студыі і літаратурныя гурткі філіі могуць організоўваць там, дзе ёсьць рабочыя і сяляне, якія імкнуцца да выяўленьня сваёй літаратурна-мастацкай здольнасьці“¹⁾.

Другі пэрыод у жыцці Маладняка прыпадае на 1926 і 1927 г. г.

На працягу гэтых двух гадоў Маладняк перажыў два крызісы. У выніку першага крызісу адбыўся выхад з шэрагаў Маладняка групы сяброў, якія ства-

¹⁾ „Бюлетэнь“, стар. 77—78.

рылі новае літаратурнае аб'яднаньне „Узвышша“ (восень 1926 г.). Вышлі: Бабарэка, Дубоўка, Крапіва: Пушча, Кузьма Чорны. У выніку другога крызісу адбыўся выхад з яго шэрагаў групы сяброў, што ўвайшлі ў адно літаратурнае аб'яднаньне з нашаніўцамі—„Полымя“ (на мяжы 1927—1928 г. г. Вышлі: Александровіч, Вольны, Дудар, Зарэцкі, Чарот.

Яшчэ і дагэтуль у беларускім друку ня высьветлена з належнаю ўгрунтаванасьцю пытаньне аб тых прычынах, якія прывялі Маладняк да крызісу. Можна думаць, што немалую ролю мелі тут організацыйныя формы Маладняка, як згуртаваньня выключна маладых, пачынаючых пісьменьнікаў, зьвязаных, апрача таго, з шырокаю масаваю і організацыйнаю працаю. Гэтая акалічнасьць магла падказаць больш моцным з мастацкага боку маладнякоўцам думку аб выхадзе з яго шэрагаў і аб утварэньні новае групы. Але такое прыпушчэньне чамусьці ніхто з асоб, якія займаліся разглядам пытаньня, не бярэ сур'ёзна пад увагу. Зазвычай выстаўляюцца ідэолёгічныя прычыны політычнага характару не асабліва, аднакі ўгрунтаваньня з соцыяльна-эканамічнага боку. Пры гэтым таксама выходзіць некаторая няўвязка, калі разглядаць пэрсональна ідэолёгію ў творчасьці ўсіх тых, што вышлі з Маладняка ў Узвышша, і ўсіх тых, што засталіся былі ў Маладняку, а потым яшчэ ў больш крытычны момант кінулі яго і аб'ядналіся з нашаніўцамі ў Полымі. У кожным разе падзел сучасных беларускіх пісьменьнікаў на Маладняк, Узвышша і Полымя з ідэолёгічнага боку ня можа

1 ба 136045

быца вытлумачаны тым мэтодам, якім тлумачыцца выхад з Маладняка узвышшаўцаў. Падзел гэты ня сьведчыць аб ідэолёгічнай вытрыманасьці прынцыпаў, пакладзеных у яго аснову—як арганізатарамі Узвышша, так і арганізатарамі Польшы. Маладнякоўцы, што ўвайшлі ў Польшы, бязумоўна, лепш зрабілі-б, каб утварылі сваё асобнае пролетарскае аб'яднаньне або рэарганізавалі-б Маладняк так, каб ім ня было ўсім мулка. Бо вышла тое, што яны ня толькі абяскровілі на пэўны час Маладняк, але ў значнай меры вынялі душу і з саміх сябе.

Узвышшаўцы аб прычыне свайго выхаду з Маладняка, пасля нападкаў на іх, выпусьцілі адмысны камунікат¹⁾, з якога відаць, што думка аб стварэньні новае літаратурнае групы была ў некаторых сяброў Маладняка яшчэ вясною 1926 г., за поўгода да зьезду. Яны пішуць: „Яшчэ летась група беларускіх поэтаў і пісьменьнікаў пачала прымаць захады да арганізацыі беларускага літаратурна-мастацкага згуртаваньня. Конкрэтныя крокі былі ўзьняты 26 траўня 1926 году і выразіліся ў падачы двух дакладаў у адпаведныя інстанцыі“. Потым у камунікаце ёсьць такое месца: „Мы заяўлялі, што грамадзкі і політасьветны ўхіл літаратуных згуртаваньняў, які быў нормальным у мінулыя гады, у кругабебезе агітацыі за разьвіцьцё беларускае культуры, страціў сваю мэтазгоднасьць. Сучасны момант па-

¹⁾ „Камунікат беларускага літаратурна-мастацкага згуртаваньня „Узвышша“. („Узвышша“, № 1, 1927 г.).

трабуе дыфэрэнцыяцыі: політасьвета—да політасьветных устаноў, літаратурныя згуртаваньні—да разьвіцьця літаратуры. Гэта не выключае актыўнага ўдзелу ў грамадзкім жыцьці кожнага з пісьменьнікаў, як члена профсаюзу, як удзельніка агульнага савецкага будаўніцтва праз месцы свае службы“. І яшчэ ў адным месцы камунікату ўзвышшаўцы па адрасу маладнякоўцаў кажуць: „Тварыце публіцыстыку, маладнякоўцы, калі няма здольнасьці тварыць мастацтва. Магчыма, што публіцыстыка і заменіць мастацкія творы. У даным выпадку—мы вашымі падарожнікамі ня будзем“.

Цэнтральнае бюро Маладняка, з прычыны выхаду з яго складу ўзвышшаўцаў, у сваім спэцыяльным паведамленьні пісала:

„Разьвіцьцё і пашырэнне соцыялістычнага будаўніцтва БССР, шырокае сталае разгортваньне будаўніцтва беларускае культуры пад кіраўніцтвам пролетарыяту і камуністычнае партыі, а таксама зьвязаная з агульным эканамічным і політычным разьвіцьцём, нутраная эвалюцыя ў шэрагах „Маладняка“,—усё гэта прывяло яго да патрэбнасьці некаторай зьмены, паглыбленьня, удасканаленьня мэтодаў працы, увяло яго ў другі пэрыод існаваньня, пачатак якога прыпадае прыблізна на час 1-га Ўсебеларускага Зьезду „Маладняка“ ў лістападзе 1925 г.

„Рост дабрабыту вёскі, узвышэньне актыўнасьці ўсіх пластоў грамадства, клясавае распластаваньне як у вёсцы, так і ў горадзе,—паставіла перад „Маладняком“ нямінучую пэрспэктыву дыфэрэнцыяцыі,

потэнцыяльныя магчымасці якой былі заключаны ў наяўнасці розных клясава-психолёгічных формацый сярод „Маладняка“.

„Вынікам усяго вышэйпаданага з’явілася тое, што гэты новы пэрыод у жыцці „Маладняка“ пачаўся зацяжлівым хваравітым крызісам, які скончыўся выходам з „Маладняка“ часткі поэтаў і пісьменьнікаў і ўтварэннем новае літаратурнае групы“¹⁾.

У сувязі з выходам з Маладняка групы сяброў, якія склалі Узвышша, адбыліся змены і ў самім Маладняку. Пасьля гэтага, у 1927 г., быў зроблены перагляд складу Маладняка, і сябрамі яго было пакінута каля 50 чалавек. Распачалася вялікая ідэолёгічная крытыка з боку некаторых тагочасных маладнякоўцаў супроць сваіх нядаўных таварышоў—узвышшаўцаў. Масавая праца амаль зусім не праводзілася. Маладзейшыя сябры Маладняка былі незадаволены старэйшымі. Утварыліся новыя літаратурныя арганізацыі, у якія, між іншым, увайшлі некаторыя былыя маладнякоўцы.

Улетку 1927 г. арганізавалася было новае літаратурнае аб’яднаньне пад назваю „Пролетарска-сялянская беларуская літаратурная суполка (Пробліск)“. Арганізатарамі суполкі былі: Бобрык, Гурло, Звонак, Кляшторны, Плаўнік, Туміловіч, Хведаровіч і Чарнушэвіч. У гэтым-жа часе ўтварылася і „Беларуская літаратурна-мастацкая комуна“ (Відук, Гародня, Шалай, Шукайла і інш.).

¹⁾ „Маладняк“, № 9, 1926 г.

Зноў пацягнуўся ў Маладняку доўгі і цяжкі крызіс, прычыны якога і дагэтуль добра невядомы і ў выніку якога з Маладняка вышлі Александровіч, Вольны, Дудар, Зарэцкі, Чарот і ўвайшлі ў новаарганізаванае літаратурнае аб'яднаньне „Полымя“ (разам з былымі нашаніўцамі). Яны нічога не напісалі аб прычынах свайго выхаду, хоць некалі так яскрава пісалі аб выхадзе ўзвышшаўцаў.

Але трэба зазначыць, што на працягу гэтых двух гадоў значна ўзрасла ідэолёгічная і формальна-мастацкая якасьць твораў тых маладнякоўцаў, якія ўвайшлі ў шэрагі аб'яднаньня пазьней і знаходзяцца ў Маладняку і дагэтуль. Гэта важна зазначыць дзеля таго, што калі ўтваральнікі, будаўнікі і правадыры Маладняка блізка што ўсе павыходзілі з аб'яднаньня і на парозе 1928 г. кінулі сваім маладзейшым сябром даволі цяжкую спадчыну ў арганізацыйным і моральным сэнсе, дык маладзейшыя сябры, ужо даволі моцныя з ідэолёгічнага і формальна-мастацкага боку, потым зноў здолелі падняць арганізацыю на належную вышыню.

У 1926 г. вышлі зборнікі вершаў:

1. Я. Падабед—„Вершы“.
2. Бобрык, Звонак, Туміловіч—„Пунсовае раньне“.
3. Бандарына, Вішнеўская, Пфляумбаум—„Вершы“.
4. Слуцкія песьняры—„Вершы“.
5. С. Дарожны і Ё. Плаўнік—„Вершы“.
6. В. Маракоў—„Пялёсткі“.

7. У. Хадыка—„Суніцы“.

І зборнікі мастацкае прозы:

1. Іл. Барашка—„У прасторы“, абразкі і мастацкія нарысы.
2. М. Нікановіч—„Золак“, апав.
3. „ „ —„Радасьць“, апав.
4. Р. Мурашка—„Стрэл начны ў лесе“, апав.
5. Ю. Гаўрук—„Вясковыя рыскі“, мастацкі нарыс.

У 1927 г. вышлі зборнікі вершаў:

1. П. Трус—„Ветры буйныя“.
2. В. Маракоў—„На залатым пакосе“.
3. С. Фамін—„Балота“, поэма.

І зборнікі мастацкае прозы:

1. В. Каваль—„Як вясну гукалі“, апав.
2. М. Лынькоў—„Апавяданьні“.
3. П. Галавач—„Дробязі жыцьця“, апав.
4. А. Гародня—„На крэсах“, аповесць.

Апрача таго, вышаў пераклад А. Мардвілкі з Рабіндраната Тагора—„Садоўнік“.

На працягу 1926—27 г. вышла некалькі паважных зборнікаў, выданых філіямі: „Пачатак“ (1926 г.) і „Сьвітаньне“ (1927 г.)—Віцебскае філіі, „Наддзьвіньне“ (1926 г.) і „Росквіт“ (1927 г.)—Полацкае філіі, „Уздым“ (1926 г.)—Бабруйскае філіі, „Дняпроўскія ўсплёскі“—Магілёўскае філіі (1927 г.). Апрача таго, выходзіў „Аршанскі Маладняк“ (№ 2(4), 3(5) за 1926 г. і № 6 за 1927 г., „Маладняк Калініншчыны“ (№ 3-4 і 5 за 1926 г.) і вышаў адзін № „Маладняка Барысаўшчыны“ (1926 г.).

У 1927 годзе з'явіўся цікавы артыкул Я. Каляднага— „Маладая сучаснасьць“, агляд часопісяў і зборнікаў філій Маладняка („Малядняк“, № 3, 1927 г.) і адказ на яго— артыкул М. Ганчарыка „Маладая сучаснасьць“ („Аршанскі Маладняк“, № 6, 1927 г.) У розных часопісях і газэтах змяшчаліся ў 1926—27 г. рэцэнзіі крытыкаў-маладнякоўцаў: Аляхновіча, Барашкі, Баркоўскага, Гаўрука, Мардвілкі і інш.

IV. ТРЭЦІ ПЭРЫОД У ЖЫЦЦІ МАЛАДНЯКА (1928 г.)

Трэці пэрыод у жыцці Маладняка—сучасны пэрыод—пачынаецца з першых месяцаў 1928 г. і ўжо можа быць названы пэрыодам аздараўленьня і росту. Як вышлі сябры згуртаваньня, якія аб'ядналіся з нашаніўцамі ў Польшчы, за аздараўленьне Маладняка ўзялося новае, моцнае ядро Маладняка з ліку тых яго сяброў, што ўвайшлі у Маладняк пазьнейшым часам. Ужо з новага, 1928-га, году часопісь „Маладняк“ пачала выходзіць акуратна кожны месяц, пераважна з творымі гэтых новых сяброў і ў прыгожым выглядзе, пад рэдакцыяй т.т. Галавача, Каваля, Моркаўкі, Мурашкі і Хурсіка, у выданьні ЦК ЛКСМБ „Чырвоная Зьмена“. У № 2 часопісі за 1928 г. у хроніцы было зьмешчана такое паведамленьне аб Маладняку: „Апошнім часам у аб'яднаньні адбыліся грунтоўныя зьмены. У сувязі з апошнімі падзеямі і заняпадам склалася новае кіраўніцтва аб'яднаньня ў складзе т.т.: П. Галавача, Р. Мурашкі, А. Моркаўкі, С. Хурсіка, І. Барашкі, В. Каваля, Е. Пфляумбаум“. Тут-жа пісалася, што „з апошняга часу ўзяты цвёрды курс на рэарганізацыю часопісі“.

15—18 лютага 1928 г. ў Менску адбылася ўсебеларуская канфэрэнцыя Маладняка, скліканыя часовым кіраўніцтвам аб'яднаньня. Аб падзеях у Маладняку, якія давялі да гэтае канфэрэнцыі, у друку пісалася мала. На канфэрэнцыі, між іншым, аднак, зазначалася, што „разьвіцьцё і пашырэнне соцыялістычнага будаўніцтва, шырокае разьвіцьцё беларускае культуры, з аднаго боку, і разьвіцьцё процэсу клясавага разьмежаваньня ў вёсцы і ў горадзе—з другога,—выклікалі за сабою дыфэрэнцыяцыю шэрагаў Маладняка“¹⁾. Можна было зразумець, што гэта было сказана ўжо не па адрасу былых сяброў Маладняка, якія стварылі Узвышша, а па адрасу былых маладнякоўскіх сяброў, якія ўвайшлі ў Польшчу.

На канфэрэнцыі было 28 дэлегатаў ад Аршанскае, Бабруйскае, Віцебскае, Магілёўскае, Менскае і Полацкае філій з правам поўнага голасу, што складала палову сяброў Маладняка.

На канфэрэнцыі былі прыняты пастановы, з якіх трэба адзначыць такія моманты²⁾:

1. Галоўная ўвага аб'яднаньня павінна быць аддадзенай творчай працы. „Але разам з гэтым канфэрэнцыя выказася за ўдзел Маладняка ў непасрэднай грамадзкай працы пад кіраўніцтвам КПБ(б) і ЛКСМБ“.

¹⁾ Гл. таксама арт. Ёл. Б. у „Чырвонай Зьмене“, № 23, 1928 г.

²⁾ „Маладняк“, № 3, 1928 г., стар. 104—106.

2. Маладняк павінен быць і ў далейшым масавай арганізацыяй „у сэнсе вядзеньня працы па выяўленьню і выхаваньню новых літаратурных сіл з рабочых і сялян. Цэнтр увагі ў гэтай працы трэба перавесці на выяўленьне пісьменьнікаў з рабочых праз стварэньне пры фабрыках і заводах рабочых літаратурных гурткоў, а таксама гурткоў пры школах, у вёсках. У працы літгурткоў трэба выкарыстаць наша настаўніцтва“.

3. Маладняк павінен увайсці ва Ўсесаюзную Асоцыяцыю Пролетарскіх Пісьменьнікаў (ВАПП).

На канфэрэнцыі было абрана новае цэнтральное бюро Маладняка, у склад якога ўвайшлі: А. Вечар, П. Галавач, Ю. Гаўрук, В. Каваль, Я. Ліmanoўскі, М. Лынькоў і Я. Мазуркевіч. Кандыдатамі—Іл. Барашка і Я. Бобрык.

Калі зьліквідавалася „Беларуская літаратурна-мастацкая комуна“, у склад Маладняка ўліліся былыя яе сябры: Відук, Гародня, Шалай.

З былых сяброў „Пробліск“ увайшлі цяпер у „Маладняк“: Плаўнік, Туміловіч, Фамін, Хведаровіч.

Трэба сказаць, што распачынаць працу сучаснаму складу Маладняка было даволі цяжка. Дый нялёгка яе праводзіць і цяпер. Блізка што ўвесь маладнякоўскі актыў—студэнты унівэрсытэту, яны мусяць налягаць на навуку. У іх мала застаецца вольнага часу ня толькі на арганізацыйную і масавую працу, але і на мастацкую творчасць. Далей, калі ў першы пэрыод у жыцьці Маладняка змагацца маладнякоўцам за іхнія літаратурныя пазыцыі дапамагала савец-

кае грамадства, калі тады пісьменьнікі-немаладнякоўцы былі неарганізаваны і ў большасьці належалі да мінулае эпохі, дык цяпер увага савецкае грамадзкасьці да Маладняка аслабела, бо перанесена ўжо і на іншыя літаратурныя організацыі; пісьменьнікі-немаладнякоўцы цяпер усе арганізаваны, і абстрэл іх з сучасных маладнякоўскіх пазыцый выклікае адпор ня толькі з боку абстрэленых адзінак, але і з боку ўсяе організацыі, у якую яны ўваходзяць.

Узвышшаўцы і полымцы яшчэ ціснуць маладнякоўцаў сваім аўторытэтам уваччу шырокага савецкага грамадства. Ролю і значэньне Маладняка ў сучасным беларускім культурным жыцьці шмат хто цяпер недаацэньвае або проста не разумее. Апрача таго, і ў сучасным складзе самога Маладняка некаторыя таварышы яшчэ ня маюць належнага маладнякоўскага выхаваньня. Нарэшце, патрэбен быў час, каб была зусім зжыта і забыта былая належнасьць некаторых маладнякоўцаў да іншых літаратурных організацый. Аднак-жа, хоць і з пэўнымі цяжкасьцямі, патроху, але цьвёрда і плянава Маладняк усё шчыльней згуртоўваецца, мацнее, расьце і заваёўвае сваё месца ў беларускай літаратуры. І ўжо цяпер у ім тэмп жыцьця большы, чым у Полымі і ў Узвышшы. Маладняк здолеў ужо гаварыць ад імя пролетарскае беларускае літаратуры ў Маскве, у Вапне, ён завязаў шчыльную сувязь з літаратурнымі організацыямі Савецкае Украіны (між іншым, улетку 1928 г. група маладнякоўцаў зрабіла падарож на Украіну).

На працягу красавіка—жніўня 1928 г. адной Менскай філіяй Маладняка было наладжана 15 літаратурных вечароў. Вечары наладжваліся пераважна ў рабочых клубах. Абслужана было звыш 4 тысяч слухачоў. Такім чынам, аднавіўся адзін з відаў слаўнае масавае працы Маладняка з часоў яго першага ўздыму.

Паасобныя сябры Маладняка далі за гэты час значную мастацкую прадукцыю. Вышлі зборнікі:

А. Моркаўка—„Дым жыцця“, вершы, 1928 г.

Ю. Гаўрук—„Кветкі з чужых палёў“, пераклады з заходня-эўропэйскіх поэтаў (1928 г.).

В. Каваль—„На загонах“, збор. апав., 1928 г.

Творы Маладняка сучаснага складу друкаваліся ў „Росквіце“ (орган „Комуны) № 1 і 2, 1928 г., у „Полымі“ і ў „Узвышшы“.

Вышаў „Аршанскі Маладняк“, № 7, 1928 г. Бабруйская філія выдае вельмі добры літар. дадатак „Вясна“ (пры бабруйск. газ. „Комуніст“) ¹⁾.

У часопісі „Маладняк“ была надрукавана вялікая аповесьць Мурашкі „У іхным доме“, у „Росквіце“ № 1—аповесьць Гародні „Варта на Рэйне“, у „Полымі“ друкуецца роман маладнякоўца Ліманоўскага—„Над абрывама“. Іншыя маладнякоўцы так-

¹⁾ Калі праца гэтая была здадзена ў друк, вышаў трэці альманах Полацкае філіі „Зарніцы“ і другі альманах Бабруйскае філіі „Уздым“.

сама ўзяліся за шырокія палотны. У часопісі „Маладняк“ на працягу 1928 г. з’явіўся шэраг добрых апавяданняў Галавача, Хурсіка і інш.

Цяпер Маладняк дзейна рыхтуецца да сьвяткаваньня 10-годзьдзя з часу абвяшчэньня незалежнай БССР і да свайго 5-гадовага юбілею.

V. СОЦЫЯЛЬНЫ СКЛАД СУЧАСНАГА МАЛАДНЯКА

Соцыяльны склад сучаснага Маладняка сьведчыць аб росьце ў ім праўдзівага рабоча-сялянскага ядра. Цікавую статыстыку дала аб сваім складзе ўвосень 1928 г. Менская філія (статыстыка была надрукавана ў „Савецкай Беларусі“).

Усяго ў Менскай філіі лічыцца 38 сяброў.

Паводле соцыяльнага складу: з рабочых—4, сялян—28, служачых—3, іншых—3.

Паводле нацыянальнасьці: беларусаў—36, яўрэяў—2.

Паводле партыйнае прыналежнасьці: сяброў і кандыдатаў КП(б)Б—6, комсамольцаў—13, беспартыйных—19.

Паводле адукацыі: з вышэйшай—3, студэнтаў—28, з сярэдняй—7.

Паводле творчасьці: поэтаў—21, прозаікаў—12, крытыкаў—4, перакладчыкаў з чужаземных моваў—1. З іх маюць зборнікі—19, з прынятымі ў БДВ зборнікамі да друку—3, ня маюць зборнікаў—16.

Паводле маладнякоўскага стажу: з 1925 г.—12, з 1926 г.—16, з 1928 г.—10.

У іншых філіях Маладняка таксама шмат вучнёўскае моладзі, асабліва тэхнікумцаў, і шмат на стаўнікаў, прычым уся гэтая моладзь, як сьведчаць анкеты ў ЦБ Маладняка, вышла, галоўным чынам, з самых гушчаў беднага беларускага сялянства.

Маладнякоўцаў з рабочага асяродзьдзя, вядома, і ў сучасных беларускіх умовах яшчэ мала, але іхны лік усё-ж узрастае.

Характарна, што паміж маладнякоўцаў ёсьць даволі значны процант дзяцей ляснікоў, муляроў, будачнікаў на чыгунцы, вясковых настаўнікаў, фэльчароў, значыцца, выхадцаў з тэй соцыяльнай катэгорыі, якая папаўнялася малазямельным беларускім сялянствам і ня траціла сувязі з беларускаю моваю і культураю наогул. Спаміж самых маладых сяброў Маладняка або спаміж моладзі, якая гуртуецца каля Маладняка, рыхтуючыся ўліцца ў яго шэрагі, шмат ужо людзей, якія прышлі ў горад непасрэдна з беднае сялянскае хаты, яшчэ ня змылі на руках мазалёў ад плуга, касы і цэпа.

Як знак часу, ёсьць спаміж маладнякоўцаў былыя бяспрытульнікі, выкінутыя ў горад вёскаю сіраты дзеці вайны і рэвалюцыі.

Таксама трэба адзначыць, што ёсьць спаміж маладнякоўцаў дзеці гарадзкіх рамесьнікаў, дзеці дробнае гарадзкае буржуазіі. Ёсьць нават сын папа і чыноўніка—мацнейшыя адзінкі, што парвалі сувязь з сваёю мёртваю клясаю.

Да сялян з вясковае хаты належаць: Ганна Базыленка, Баранаў, Бужан, Вечар, Вір (Гарасімовіч),

Галавач, Каваль, Мурашка, Падабед, Салагуб, Сямашка, Трус, Хадкевіч, Хурсік, Якімовіч і інш. Гэта ўсё людзі, якія з сялянскае хаты, праз вясковую школу, прышлі ў часе рэвалюцыі ў універсытэт і с.г. акадэмію, у розныя тэхнікумы і працуюць ужо хто як рэдактар газэты або часопісі (Галавач, Мурашка, Сямашка), хто як адказны працаўнік у комсамоле, хто як актыўны працаўнік у студэнцкіх організацыях і г. д.

Бобрык і Ліmanoўскі—дзеці сялян-кавалёў. Шушкевічаў бацька быў лясніком. Лынькоў і Моркаўка—дзеці будачнікаў на чыгунцы з малазямельных сялян. Бацька Звонака і Маракова займаюцца ў горадзе мулярствам. Гаўрук—сын гарадзкога сталяра. Барашка—сын рабочага шпалернае фабрыкі. Фамін, Лявонны і інш.—дзеці вясковых настаўнікаў. Плаўнік (яўрэй)—сын ляснога прыказчыка. Бандарына, Вішнеўская, Пфляумбаум (немка), Гольдбэрг (яўрэй)—дзеці гарадзкіх настаўнікаў, савецкіх служачых. Мікуліч—сын фэльчара, Таўбін (яўрэй)—сын фармацэўта. Хв. Явар—сын начальніка станцыі.

Паказаная пры прозьвішчах некаторых таварышоў іхная нацыянальнасьць сьведчыць аб тым, што беларусізацыя зрабіла значныя крокі, а беларуская культура ўжо прыцягвае і людзей, узгадаваных на іншых культурах, але зьвязаных з Беларусью. Цікава, што ў рэд. „Чырвоная Полаччына“ працуе тав. Міхальцоў, родам з Дарагабускага павету; ён добра аўладаў літаратурнаю беларускаю моваю і піша апавя-

данні пабеларуску. Рэдактар гэтае газеты, тав. Сямашка, атрымаў 2-ю прэмію на літаратурным конкурсе „Крестыянскай газеты“, але перайшоў на беларускую мову.

У большасьці маладнякоўцы — моладзь, нараджэньня 1904—1905 і інш. гадоў.

VI. ВЕРШАВАНАЯ ПОЭЗІЯ СУЧАСНЫХ МАЛАДНЯКОЎЦАЎ

У сучасным складзе Маладняка шмат поэтаў, але большасць іх або яшчэ ня зусім аформіліся, або яшчэ толькі пачынаюць аформляцца.

Спаміж іх ёсць таварышы, якія друкуюцца з 1923-24 г. г., значыцца, ад пачатку існавання Маладняка. Да гэтае групы належаць т. т. Трус, Якімовіч, Падабед, Бобрык.

З 1925 г. друкуюць вершы Бандарына, Вішнеўская, Пфляумбаум, Звонак, Туміловіч, Марakoў, Моркаўка, Плаўнік, Фамін, Шушкевіч, Лявонны, Маркава, Вечар, Гаўрук, Хведаровіч, Ал. Вясковы (Пальчэўскі) і інш.

З 1926 г. друкуюцца Хадыка (адразу выпусціў зборнік „Суніцы“).

У 1926—27 г. г. зьяўляецца шэраг маладых іменьняў у філіяльных выданнях Маладняка, як Броўка, Хадкевіч, Ананьнеў, Люгоўскі, Катановіч, Прыбыткоўскі, Таўбін і інш.

Апрача таго, у сучасным складзе Маладняка трэба адзначыць вядомага поэту-нашаніўца Янука Журбу (Івашын) і прадстаўніка Беларусі пад польскай окупацыяй Алеся Салагуба, які піша вершы

ўжо колькі год, але друкаваліся яны, галоўным чынам, у замежных выданнях, і ў Савецкай Беларусі мала вядомы.

Некаторыя з паказаных таварышоў пішуць і прозу, як Відук, Лявонны, Гаўрук, Вечар, Ал. Вясковы і інш., або напісалі адно-два апавяданьні, як Звонак. Некаторыя з іх усё болей пераходзяць або зусім перайшлі на прозу (Відук, Лявонны і інш.).

Уся гэтая маса поэтаў зазвычай абмяжоўваецца кароценькімі лірычнымі вершамі, часта вельмі падобнымі ня толькі ў коле ўсяе маладнякоўскае поэзіі, але і ў коле вершаў поэты. Поэмы піша Трус і Фамін, нахіл да эпічнае поэзіі паказвае апошнім часам Хведаровіч, часткова Гаўрук і Вечар. Зрэдку трапляюцца байкі.

У поэзіі маладнякоўцаў сучаснага складу пераважаюць грамадзкія мотывы, але шмат у каго з іх значнае месца займае таксама асабістая лірыка.

Найбольш соцыяльнага зместу ў поэзіі Вечара, Якімовіча, Падабеда, Труса, Моркаўкі, Фаміна, Хведаровіча, Бандарынай, Шушкевіча, Звонака, Хадыкі і інш.

Найбольш асабістае лірыкі ў Маракова, Плаўніка, Маркавай, Вішнеўскай, Пфляумбаум, Брэскай і інш.

Галоўныя мотывы ў поэзіі маладнякоўцаў сучаснага складу—заклік да новага жыцця, імкненьне да яго, ленінскі шлях, комуна, комсамолія, соцыялістычнае будаўніцтва, а таксама—індывідуальныя перажываньні, асабістая лірыка, радасьць жыцця,

каханьне і часам змаганьне з сумам і дэклімацыі аб сваёй бадзёрасьці.

Даволі значнае месца ў поэзіі маладнякоўцаў сучаснага складу займаюць успаміны аб рэвалюцыі, грамадзянскай вайне, польскай окупацыі, аб паходах Чырвонай арміі, а таксама ўспаміны аб маленстве і яго радасьці і горы, успаміны аб даўнейшым цяжкім, паднявольным сялянскім жыцьці.

Любоў да свае радзімы, да вёскі, да роднае прыроды асабліва выяўляецца ў поэтаў філіяльных выданьняў Маладняка. Сялянскі прырода-апісальны элемент, які ўвязваецца з усёю творчасьці поэты, знаходзім блізу ва ўсіх поэтаў сучаснага Маладняка.

Таксама песьні працы, галоўным чынам, сялянскае працы, займаюць у маладнякоўскай творчасьці даволі значнае месца,—і зноў-жа ў поэтаў, галоўным чынам, філіяльных выданьняў або ў першых па часу напісаньня вершах у шмат каго з поэтаў-маладнякоўцаў, напр., Відука і інш. Мотывы фабрычнае працы, на жаль,—рэдкая зьява ў беларускай поэзіі наогул; мала іх і ў творчасьці сучаснага Маладняка.

Шмат ёсьць вершаў, у якіх тэмаю бярэцца адыход сялянскага хлопца з вёскі ў горад. Мотывы гораду, гарадзкага жыцьця—ёсьць, але яны ўсё-ж ткі не зьяўляюцца яшчэ арганічнаю часткаю ў творчасьці поэтаў-маладнякоўцаў. Тут больш—развагі аб злучнасьці вёскі з горадам („змычка“) і выяўленьня кіраўнічай ролі гораду ў справе будаваньня соцыя-

лізму. Алесь Звонак у вершы „Цяпер радней мне гулкі горад“ (1926 г.) кажа:

Хай цяпер радней мне гулкі горад,
Яго вуліц стогалосы гул,
Ўсё-ж я помню, помню я прасторы—
Не пазбыць жытнёвую тугу...

Янка Туміловіч у вершы „Завод“ (1926 г.) піша:

Зазвінела жалезнае горла,
Песьняй ляскочуць калёсы;
Асілак сталёвы—горнам
Пачаў распаляць новы лёс нам.

Пятрусь Броўка ў вершы „Горад“ (1927 г.) кажа: „заводы, гудкі і машыны я спазнаў, як калісь васількі“... Ён любіць горад таму, што тут людзі з мазалямі і ў сажы „новых дзён нам саткалі зару“, таму, што „для нашае зрэбнае вёскі тут куюцца плугі, лемяшы“.

Заўсёды адгукаюцца маладнякоўцы вершамі, поўнымі запалу і змаганьня на зьдзекі буржуазіі над працоўнымі у краінах імперыялізму. Яны пішуць вершы на сьмерць Сако і Ванцэці, на прысуд над Беларускай Грамадою, на перасьледваньні комсамольцаў польскаю ўладаю ў Польшчы і Заходняй Беларусі і г. д. У вершы „Прыдзе час“ Станіслаў Шушкевіч яскравымі фарбамі апісвае сваё мінулае жыцьцё ў „панстве бізуна“ і кажа тое, што зьяўляецца лейт-мотывам у поэзіі маладнякоўцаў аб Заходняй Беларусі:

Асьвятляе шлях для нас адна паходня,
Мэта ў нас таксама ёсьць адна...
Прыдзе час: над пашаю Заходняй
Расьцьвіце Усходняя Зара.

Алесь Салагуб даў шэраг вершаў з лірыкай аastroжнага жыцця.

Любоў да роднае культуры, жаданьне адрадзіць яе і развіць на соцыялістычным шляху—адзін з мотываў у поэтаў-маладнякоўцаў. Гэты мотыв ёсьць у вершах, прысьвечаных літаратурным і інш. юбіляям, або ў вершах, напісаных з прычыны нападаў на беларускую мову з боку розных пшчолкаўцаў і да т. п.

Вершаў з іншакраёвымі вобразамі поэзіі маладнякоўцаў ня шмат. Вершы гэтыя напісаны, галоўным чынам, у часе побыту поэтаў маладнякоўцаў у экскурсіі або ў часе нядоўгага жыцця—на Каўказе, у Крыме, Ленінградзе, Сібіры, Башкірскай рэспубліцы і г. д. (вершы Брэскай, Відука, Шушкевіча, Гаўрука, Бандарынай, Пфляумбаум і інш.).

Індывідуальныя перажываньні найчасьцей бываюць звязаны з каханьнем, прычым каханьне гэтае ў поэтаў філіяльных выданьняў зазвычай больш, калі можна так сказаць, рабоча-сялянскае, з вобразамі працоўнага жыцця і здаровае, узаемнае і радаснае, а шмат у кагэ з старэйшых маладнякоўцаў яно—інтэлігенцкае, сантымэнтальнае, часам гістэрычнае, а наогул—з рознай любоўнай бутафорыяй, перанятая ад буржуазных поэтаў.

У некаторых поэтаў трапляюцца ноткі суму і лішне частыя заявы аб тым, што яны не паддадуцца яму, што яны бадзёрыя і г. д., і г. д.

Часам пэўным мотывам у поэтаў-маладнякоўцаў бывае шуканьне новых шляхоў у поэзіі і разважаньні на гэтую тэму.

Пятрусь Броўка ў вершы „Дайце новую музыку“
кажа:

Дайце:
новую музыку!
новыя струны!
і мэлёды другія дайце!
Я хачу:
каб замест паніхіды хаўтурнай,
новы марш
Беларусі іграць.

Алесь Звонак у вершы: „Ей...“ (з мотывамі ка-
ханьня) кажа:

Ня лірык я,
Гнусавіць каб аб „шчасьці“,
Ідыліі кволых
Павуцень плясьці.
Люблю
— Няўклюжымі радкамі шаптаць
І проціў плыні
У жыцьці
Плысьці.

Большасць сучасных маладнякоўскіх поэтаў ідуць
тым формальна-мастацкім шляхам, якім яны пашлі
яшчэ з першага пэрыяду ў існаваньні Маладняка
або да якога яны далучыліся пазьней. У іх выразна
выяўленае імкненьне ставіць на першы плян вобраз,
пісаць вольным вершам і даваць ўнутраную міла-
гучнасьць і рыфмоўку праз асонансы і алітэрацыі.
Шмат у каго з поэтаў-маладнякоўцаў паказаныя
формальна-мастацкія асаблівасьці выяўляюцца ўсё
менш і менш выразна і заўважаецца набліжэньне да
клясычнае вэрсіфікацыі.

Ухіл у футурызм, які заўважаўся ў Відука, Прыбыткоўскага, часткова нават у Броўкі, Звонака і некаторых іншых поэтаў, у сучаснай маладнякоўскай поэзіі ня мае ўжо значэння.

Расійскім конструктывістым спрабуе апошнім часам насьледваць Хведаровіч.

Наогул-жа, у сучаснай поэзіі Маладняка, як і ў поэтаў Узвышша і Полюмя, няма цяпер ніякае асаблівае формальна-мастацкае плыні, яскрава выяўленай і новай у параўнаньні з тым, што ўнёс у беларускую поэзію Маладняк у першы пэрыод свайго існаваньня.

Найлепшымі або найбольш характэрнымі паэтамі ў сучасным складзе Маладняка ёсьць: Маракоў, Моркаўка, Трус, Вечар, Фамін, Бандарына, Плаўнік, Хадыка і некаторыя інш.

Маракоў вызначаецца лірычнасьцю, эмоцыянальнаю напружанасьцю і гучальнасьцю сваіх вершаў. У яго шмат пачуцьця, ён любіць яскравыя фарбы і гучаньне. У яго, на жаль, мала соцыяльнага зьместу, вузкае кола вобразаў і даволі простая тэхніка.

Моркаўка вызначаецца большаю глыбынёю думкі, ухілам у філёзофскія разважаньні, любоўю да моцнага вобразу і адшліфаванага вершу. У яго вершах менш гучаньня, чым у Маракова, але музычнасьць у іх даволі вытрыманая. Шкодзіць Моркаўцы часам лішняя выкручанасьць вобразаў і мовы. Ён—соцыялен, але грамадзкіх мотываў у яго творчасьці мала. Філёзофія ў яго ў пэўных момантах ня зусім увязана з сучаснасьцю.

Вершы Труса вызначаюцца романтична-рэволюцыйным зместам і блізкасцю да народнае творчасці. Вершы яго лёгкія і даволі плаўныя. Кола мотываў, аднак, у Труса ня вельмі шырокае. Шмат яшчэ на яго творчасці і розных уплываў—былых маладнякоўцаў, а таксама—Коласа, Шэўчэнкі.

Вечару яшчэ не пашчасціла дагэтуль выдаць асобнага зборніка, і таму ён пакуль што мала вядомы грамадзству. А тымчасам ён—даволі самабытны poeta ў сучасным складзе Маладняка. Ён соцыялен і мотывы ў яго звязаны з грамадзкай сучаснасцю. Тэматыка яго даволі значная, а галоўнае—самабытная: увязка жыцця і навукі, машынізацыя жыцця, трактарызацыя вёскі і да т. п. Творчасць яго мажорная, напорыстая. Вершы скампанованы добра, толькі гучаць часам лішне цвёрда, бяз лірычнае мяккасці. Навізна формы ўвязваецца ў яго з пэўнаю часткаю клясыцызму.

Фамін—вельмі эмоцыянальны poeta, прычым эмоцыянальнасць яго звязана з грамадзкімі мотывамі. Таксама ўласцівымі яму зьяўляюцца мотывы каханьня. Вершы даволі музычныя. Poeta яшчэ ня зусім аформіўся.

Бандарына спаміж пяснярак Маладняка вызначаецца большаю сувяззю з грамадзкасцю, з сучаснасцю і асабліваю шчырасцю пачуцця. У яе лірыцы ёсць часам элемент развагі.

У Плаўніка шмат поэтычнае квятлівасці ў мове і юнацкае настраёвасці. Верш гладкі і лёгкі, але вобраз пераважае над гучаннем.

З пералічаных поэтаў большыя надзеі можна пакладаць на Маракова, Вечара і Фаміна.

Потым можна назваць групу аўтараў, якія пішуць даволі добрыя вершы, даўно аформіліся, але поступ у разьвіцьці свае поэтычнае творчасьці выяўляюць параўнальна ня вельмі значны. Гэта—Якімовіч, Падабед, Бобрык, Туміловіч, Звонак, Вішнеўская, Пфляумбаум, а часткова і Хадыка. З іх поэта Звонак спрабаваў свае сілы ў мастацкай прозе і зрабіў гэта з пэўным посьпехам. З гэтае групы Бобрык, Звонак, Вішнеўская, Пфляумбаум лішне часта пяюць аб тым, што яны не паддадуцца суму.

Таксама пераходзяць на прозу, і добра робяць, Відук, Гаўрук і інш.

Слаба афармляюцца Лявонны, Маркава, Прыбыткоўскі, Броўка. З іх асаблівыя надзеі можна пакладаць на Маркаву.

Як поэта-перакладчык вызначаецца Гаўрук. Ён даў шэраг вершаваных перакладаў з заходня-эўропэйскіх поэтаў.

Яшчэ трэба зазначыць, што ў поэтаў філіяльных выданьняў больш непасрэднасьці пачуцьця, больш народнасьці і блізкасьці да мас, чым у некаторых старэйшых сяброў сучаснага Маладняка.

Сярэдні маладняковец піша цяпер вершы лепшыя, чым пісаў сярэдні нашанівец. Часам трэба прост дзівіцца, наколькі добра валадае вершавальнаю тэхнікаю маладняковец—вучань тэхнікуму ці малады вясковы настаўнік. Гэта—знак росту бела-

рускае культуры ва ўмовах соцыялістычнага будаўніцтва.

Маладнякоўцы зьмяшчаюць свае вершы ня толькі ў часопісі „Маладняк“, але запаўняюць імі значную частку аддзелу вершаў у „Полымі“, друкуюцца ў „Узвышшы“, літаратурных дадатках да „Савецкае Беларусі“ і „Беларускае Вёскі“ і ў розных беларускіх выданьнях.

VII. МАСТАЦКАЯ ПРОЗА СУЧАСНЫХ МАЛАДНЯКОЎЦАЎ

За апошнія гады значна вырасла мастацкая проза Маладняка. Калі ў першы яго пэрыод на першым месцы стаяла вершаваная поэзія, дык цяпер гэта можна сказаць аб мастацкай прозе.

Прозаікаў-маладнякоўцаў таксама шмат, як і поэтаў, але спаміж іх ёсць мацнейшыя аўтары, чым спаміж поэтаў. І можна сказаць, што ў сучасным складзе Маладняка ёсць мацнейшыя прозаікі, чым некаторыя прозаікі ў Узвышшы і Полымі.

Спаміж сучасных прозаікаў-маладнякоўцаў мала таварышоў, якія друкуюцца з самага пачатку існавання Маладняка. Усё гэта — пазьнейшы набор, прычым асабліва плённым быў набор 1926 г.

Яшчэ да ўтварэння Маладняка пачаў друкавацца Нікановіч (1922 г.); у Маладняку тав. Нікановіч з 1925 г.

З 1924 г. друкуюцца, як апавядальнікі: Барашка, Хурсік, Ліmanoўскі, Мазуркевіч.

З 1925 г. друкуюцца ў мастацкай прозе: Гародня, Лявонны.

З 1926 г.—Каваль, Лынькоў, Мурашка, Траецкі, Сямашка, Ганна Базыленка. З гэтага-ж году спра-

буюць свае сілы ў мастацкай прозе і поэты: Вечар, Відук, Гаўрук, Звонак.

З 1927 г. зьяўляюцца новыя іменьні, галоўным чынам, у філіяльных выданьнях Маладняка: Баранаў, Гараўскі, Мікуліч, Губарэвіч, Васілеўская, Шутко, Гушчар (Жыткевіч), Кавалёў і інш.

З 1928 г. ў „Вясьне“ друкуецца Хв. Явар. У тэй-жа „Вясьне“ пераходзіць на прозу Верас. Апрача таго, выключна на беларускую мову пераходзіць былы сябра расійскага літаратурнага аб'яднаньня „Звенья“ Гольдбэрг і дае шэраг мастацкіх нарысаў і некалькі новэль (друк. у „Зьвязьдзе“).

Асабліва трэба падкрэсьліць, што шмат хто з пералічаных аўтараў прышоў у беларускую літаратуру праз селькорства, некаторыя-ж таварышы пачалі пісаць, служачы ў Чырвонай арміі.

І цяпер яшчэ шмат хто з іх абмяжоўваецца кароткімі мастацкімі нарысамі, абразкамі, невялікімі апавяданьнямі. Але ёсьць спаміж сучасных маладнякоўцаў і такія аўтары, што ад чырвонаармейскіх корэспандэнцый дайшлі да аповесьцяў і романаў, як тав. Мурашка.

Романы пішуць: Ліmanoўскі, Мурашка, Нікановіч; аповесьці і вялікія апавяданьні пішуць гэтыя-ж таварышы і Гародня, Відук, Лынькоў і інш. Некаторыя аўтары маюць ужо напісаныя, але яшчэ недрукаваныя аповесьці.

Галоўныя тэмы ў творчасці маладнякоўцаў сучаснага складу — зарысоўкі грамадзянскае вайны,

апісаньне польскае окупацыі і эпохі ваеннага комунізму, быт сучаснае вёскі.

Сюжэты з грамадзянскае вайны далі: Ліmanoўскі (аповесьці „Адшуканы скарб“, „Дзьве пуціны“ і роман „Над абрывама“), Лынькоў („Чыгунныя песьні“, „Крот“, „Над Бугам“, „Гой“), Нікановіч (зборнік „Золак“ і інш.), Галавач („Дзьве сьцежкі“ і інш.), Барашка „Ліпнёвыя дні“, „Дэзэртэр“, „Дар за дар“), Мазуркевіч („Бранявік“, „Зьдзекі“), Відук („Таіса“, „Бура ў затоках“), Лявонны, Сямашка і інш. Апісваецца, галоўным чынам, вайна з палякамі і польская окупацыя. Чырвоную армію ў паходах апісвае Лынькоў („Над Бугам“) і інш. аўтары. Лынькоў закрануў і вайну з чэхаславакамі ў Сібіры („Чыгунныя песьні“). Змаганьне з бандамі Булак-Балаховіча закрануў Лынькоў у аповесьці „Гой“. Лявонны ў абразку „Выпадак“ закрануў змаганьне на Украіне, з махноўшчынаю.

Вельмі часта апісваюць маладнякоўцы жыцьцё пад польскай окупацыяй у часе вайны 1919—20 г.г. Гэтае жыцьцё малюецца і ў паказаных творах з грамадзянскае вайны; апрача таго, можна вылучыць творы: Мурашкі („Каваль Максім“ і інш.), Нікановіча („Вы... зьвяры...“ і інш.), Сямашкі („Пад панскай няволяй“) і інш.

Змаганьне беларускіх паўстанцаў з белапалякамі малююць: Каваль („Восень“), Нікановіч („Адплаціў“, „У хвалях жыцьця“) і інш.

Сялянскія паўстаньні, політычны бандытызм, справы контрабанды, політычнае шпягоўства знай-

шлі свой адбітак у шэрагу маладнякоўскіх твораў, як „Дзьве пуціны“ Ліmanoўскага, „Дзьве сьцежкі“ Галавача, „Прыгранічны манастыр“ Мурашкі, „Беня-балагол“ Лынькова і г. д.

Эпоху ваеннага камунізму малюе Ліmanoўскі ў романе „Над абрывама“.

Быт сучаснае вёскі яскрава малюе Каваль (апа-вяданьне „Сяльчане“ і інш. творы). У тым-жа тоне спрабуе апісваць вёску і Нікановіч („Крык працы“). З клясавага змаганьня ў сучаснай вёсцы знайшлі сваё адлюстраваньне ў творчасьці маладнякоўцаў забойствы кулакамі селькораў (Мурашка — „Стрэл начны ў лесе“), забойствы кулакамі-самагоншчыкамі міліцыянэраў (Лявонны — „У сьпевах замеці“), забойствы кулакамі людзей, якія рабілі рэволюцыю (Лявонны — „На вятры“) і да т. п. Забойствы або бойкі на грунце абрэзкі зямлі ў шляхты і наогул заможнікаў апісвае Нікановіч („На начлезе“), Баранаў („На вясельлі“) і інш. аўтары. Трэба зазначыць, што аб-малёўка кулакоў часьцей бывае даволі павярхоўная, бяз вытрыманага псыхолёгічнага аналізу. Але той-жа малады прозаік Баранаў спрабуе ўжо даваць крыху глыбейшы аналіз псыхолёгіі кулака („Боты“, „Лявон Чэмер“ і інш.).

Зямляўпарадкаваньне даволі часта закранаецца ў маладнякоўскіх апавяданьнях (Галавач — „Рубанаўскі вузел“ і іншыя творы гэтага і іншых аўтараў). Апісваючы сучасную вёску, маладнякоўцы-прозаікі, зазвычай, агітуюць за колектывізацыю (Нікановіч — „К прасьцягам новага“), за мэліорацыю (Васілеў-

ская — з абразкоў „Будуем“ — другі абразок „Багна“), хоць з мастацкага боку тут значна слабейшыя рэчы, чым нават мэліорацыйная поэма Фаміна „Балота“.

Апісваючы сучасную вёску, маладнякоўцы-прозаікі даволі глыбока закранаюць яе быт і востра апісваюць усе рэшткі яе старога жыцця. Някультурнасьць вёскі яскрава выступае ў творах Каваля („На вуліцы“ і інш.). Бічуюць самагон Нікановіч („Так часта бывае“), Баранаў („У маладзікову нядзелю“) і інш. аўтары. Баранаў наогул часта малюе і тое адмоўнае, што яшчэ ня зжыта савецкаю вёскаю („Каля Гіляровае студні“, „Раніцаю“ і інш.). У гэтым-жа кірунку з натуры сьпісвае сучасную вясковую моладзь Ганна Базыленка (урывак з аповесьці „Гулянка“).

Твораў з просььценькай агітацыяй за ліквідацыю няпісьменнасьці ці за тое, каб не ганялі быдла на мокрую сенажаць, як у Ал. Вясковага (Пальчэўскага) і інш. аўтараў, зьяўляецца ўсё менш. Нават такое коўзкае пытаньне, як антырэлігійнае змаганьне на вёсцы, і то ўдалося Галавачу ў апавяданьні „Яўленая“ зачапіць без шаблённае агітацыі, хоць і ён усё-ж ня ўтрымаўся, каб не павесіць папа на званічнай вярхоўцы каля царквы. Нават Нікановіч у сваіх апошніх творах ужо пачынае кідаць прымітыўную агітацыю.

Малююць маладнякоўцы перадавых людзей сучаснае вёскі (Каваль—„Ноч“), людзей, якія рабілі вайну і рэвалюцыю і цяпер перайшлі на мірнае жыццё ў вёсцы (Хурсік—„Зьмітрок“).

Вельмі часта тэмаю маладнякоўскіх апавяданняў бывае вызваленне жанчыны, галоўным чынам, жанчыны-сялянкі. На гэтую тэму пісалі: Барашка („Сельсаветчыца Параска“—вясковая жанчына, „Лайдачка“—вясковая комсамолка), Хурсік („Вырвалася“), Пальчэўскі („Наста“ і інш.), Каваль („Наўздагон за доляю“) і інш. аўтары. Наогул жыццё жанчыны даволі часта бывае маладнякоўскаю тэмаю. Шутко апісвае долю вясковае дзяўчынкі (з „Малюнкаў на палітры“—першы малюнак—„За няньку“) і жыццё дзяўчат-студэнтак (другі малюнак—„Праз хмаркі“). Галавач паказвае шлях вясковае дзяўчыны з беднае хаты на рабфак і яе вучобу і бытаваньне на рабфаку („Дасужая“). Лявонны спрабаваў выявіць психолёгію моцнае жанчыны—жонкі бандыта („Выпадак“). Долю батрачкі ці беднае дзяўчыны наогул, ашуканае і пакрыўджанае, справу з алімэнтамі і г. д. апісвалі Галавач („Загубленае жыццё“), Звонак, пад псеўдонімам П. Алесін („Сьцежкі крывыя“), Губарэвіч („У вечар маўклівы“). Зазвычай сюжэты аб вызваленні жанчыны маюць даволі аднастайную разьвязку,—студэнт, ці комсамалец, ці брат-чырвонаармеец вядуць жанчыну ў новае жыццё. Найлепш з психолёгічнага боку малюе жанчыну Відук („Таіса“, „Спатканьне“, „Бура ў затоках“, хоць у апошняй рэчы і ён у значнай меры зьбіўся на шаблён).

Настаўніцкае жыццё на вёсцы закрануў Барашка ў апавяданні „Проблема“, а часткова і іншыя аўтары.

Быт беларускага мястэчка часта апісвае Лынькоў („Гома“, „Гой“, „Беня-балагол“ і інш.) Мастоцкі

абразок з жыцця беднага местачковага яўрэя даў Мурашка („Шлёмка пернічак“). Ёсць сюжэты з яўрэйскага жыцця і ў іншых аўтараў (Лявонны — „Пад млынны скрып“).

Горад апісваюць маладнякоўцы ня вельмі часта. Тут можна назваць аповесці Ліmanoўскага, некаторыя апавяданні Галавача, Баранова і інш. Найчасцей яны толькі з большага закранаюць гарадзкое жыццё ў творах, у якіх галоўнае месца займае вёска. Таксама рэдка апісваюць яны і фабрыку, жыццё рабочых. Тут можна назваць такія абразкі, як „Прузына-ленінка“ Барашкі, „Горад і вёска“ Гушчара (Жыткевіча), з абразкоў Васілеўскай „Будуем“ — першы абразок „Гулы“ і другі абразок „Горад“ і інш.

Жыццё на чыгунцы закранаў Лынькоў. Некалькі яскравых апавяданняў-абразкоў з жыцця чыгуначнікаў даў Хв. Явар (друк. у „Вясне“).

Унутраную эміграцыю апісаў Мурашка ў аповесці „У іхным доме“. Ён-жа намалюваў шлях, якім іншы раз ідзе да разлажэння слабы савецкі працаўнік („Бросьня вясковая“). Тып прымазаніка ў партыі, „былога чалавека“ намалюваў і Галавач у апавяд. „Абмыліся“. Тып „лішняга чалавека“ даў Хурсік у апавяданні „Адам Залес“.

Сюжэтаў з жыцця эміграцыі зусім няма. Нешта нейкае хацеў сказаць Траецкі аб жыцці балахоўцаў, якія цяпер працуюць наймітамі ў ангельскае і польскае буржуазіі, высякаючы Белавескую пушчу („Бор высякалі“).

Жудасныя абразкі з жыцця ў Заходняй Беларусі даў Гародня ў аповесці „На крэсах“.

Блізу нічога няма ў маладнякоўскай прозе аб уцякацтве ў часе вайны. Схэматычна закрануў гэтыя часы Барашка ў настраёвым і вельмі прыгожа напісаным нарысе „Брат, родны мой брат!..“

Часы імперыялістычнае вайны апісваў Гародня („Варта на Рэйне“). Ён-жа даў абразок з жыцця на імперыялістычным фронце („У паплавах“). З большага закраналі імперыялістычную вайну Ліманаўскі („Дзьве пціны“), Галавач („Дзьве сьцежкі“) і інш. аўтары.

Быт дарэволюцыйнае, галоўным чынам, перадрэволюцыйнае вёскі апісваў Каваль („На загонах“), Відук („Зарубчык“), Галавач і інш.

Эпоху 1905 г. маляваў у мастацкіх нарысах і абразках Барашка („Пяты год“, „Бяда“). Адзін ён з усіх маладнякоўцаў узяў рэволюцыйны сюжэт і з далёкага мінулага („Гіерогліфы Яэля“). Кастрычнік 1917 г. блізу яшчэ не апісаны ў маладнякоўскай прозе. З большага пра 1917 г. пісаў Ліманаўскі („Дзьве пціны“).

З гістарычнага жыцця ў маладнякоўскай прозе ёсьць толькі адно апавяданьне, гэта — „Францішак Скарына“ Хурсіка.

Пытаньні нацыянальнае беларускае культуры — чамусьці вельмі рэдкая тэма ў творчасці маладнякоўцаў. Аб беларусізацыі ёсьць сее-тое толькі ў „Віраплыні“ Мазуркевіча.

Ёсьць яшчэ ў маладнякоўцаў апавяданьні з дзіцячага жыцця (у Барашкі, Баранава).

Ёсьць апрацаваньне народных легенд, казак і песень (у Барашкі і Каваля).

Шырока распрацаваных сюжэтаў у сучасных маладнякоўцаў яшчэ ня шмат, але апошнім часам зьяўляецца іх усё болей і болей. Лепш распрацаваны сюжэты ў Ліманаўскага, Мурашкі, часткова ў Галавача. Фабула таксама зазвычай не асабліва багатая, але ўзятая ў моцных момантах. Шмат схэматызму. Дзеянне найчасьцей звязана з паступовым апісваньнем жыцця адной асобы, хоць апошнім часам зьяўляюцца шырокія палотны, у якіх гэтага ўжо няма. Замест мастацкіх тыпізацый часта даецца сьпісваньне з натуры, але натура зазвычай бывае вельмі тыповая. Шмат пры гэтым аўтэбіаграфічнасьці.

Яшчэ шмат у мастацкай прозе маладнякоўцаў агітацыйнасьці, разважаньняў з голай тэндэнцыяй. Ї зноў-жа ў апошніх творах тых-жа аўтараў тэндэнцыя ўсё больш захоўваецца пад мастацкай формай.

Сюжэты зазвычай будуюцца на змаганьні рэволюцый і контррэволюцый, беднасьці і багацьця, змаганьні новага з старым, колізіях між каханьнем і здрадаю, рэволюцыйным абавязкам і асабістым шчасьцем і да т. п.

Часам апавяданьні ўкладаюцца аўтарам ў чые-небудзь вусны: (Хурсік — „Адам Залес“, „Зьмітрок“, Галавач — „Яўленая“, Відук — „Зарубчык“, Лявонны — „Выпадак“, „Пад млынны скрып“ і інш.). Пры гэтым мова асобы, у чые вусны апавяданьне ўкладзена,

бывае даволі вытрыманая, хоць у некаторых аўтараў яна ўсё-ж зьбіваецца на мову самога аўтара. Асабліва памастацку гаворыць Зьмітрок у Хурсіка.

У стылі пераважае рэалістычная плынь (Ліманаўскі, Галавач, Хурсік, Явар, Баранаў і інш.), але яшчэ даволі моцна трымаецца і плынь романтичныя (Лынькоў, Мурашка, Нікановіч, Лявонны і інш.). Трэба адзначыць, што ў маладнякоўцаў-рэалістых вельмі шмат романтизму. Маладнякоўцы, залічаныя тут да романтичнае плыні, даюць шмат чыстага рэалізму. Але апошнім часам усё больш выяўляецца якраз плынь рэалістычная, асабліва з пераходам ад тэм з грамадзянскае вайны да тэм з сучаснага сацыялістычнага будаўніцтва.

Каваль даў асаблівы стыль: рэалістычна-романтычны з вялікім уплывам народнае творчасці.

Гародня даў фэльтонна-футурыстычны стыль („На крэсах“, „Варта на Рэйне“), хоць у апавяданьні „У паплавых“ ужо далёка адышоў у бок звычайнага рэалістычнага стылю з налётам некаторае романтичнасьці. Гародняўскага стылю часткова трымаўся і Відук („Бура ў затоках“). Апошнім часам і ён адыходзіць у бок звычайнага рэалізму.

У некаторых маладнякоўскіх творах, асабліва з часоў грамадзянскае вайны, заўважаецца значны ўхіл у бок прыгодніцтва. У Ліманаўскага гэты ўхіл цяпер блізу ўжо не прыкмячаецца. Асабліва характарным і памысным прыгодніцкі ўхіл ёсьць у Мурашкі („Прыгранічны манастыр“ і інш.). Ёсьць прыгодніцтва

крыху ў Нікановіча (ня зусім вытрыманае), у Вечара (яшчэ не аформленае) і ў іншых аўтараў.

У некаторых творах паасобных маладнякоўцаў часам шмат патосу і стылізацыі мовы, з пэўным ушчэрбам для праўдзівае мастацкасьці (Лынькоў, Нікановіч, Мурашка, часткова Гародня, Відук, Барашка).

Новы ў маладнякоўскай прозе жанр—„сатырыстычную новэлю“—даў Гаўрук у мастацкім апавяданьні з жыцьця гарадзкога мяшчанства „У маткі за пазухай“.

Плынь асаблівага роматычнага психолёгізму ўнёс быў у маладнякоўскую прозу Траецкі („Працерабіў шлях“, „Апошні дзень“, „Туманныя ночы“), але чамусьці апошнім часам яго апавяданьні ў друку не зьяўляюцца. Шмат психолёгізму ў апавяданьнях Відука („Таіса“, „Спатканьне“). Умее даць психолёгічны аналіз Каваль („Дзед Піліп“ і інш.).

Мова ў маладнякоўцаў зазвычай—вельмі народная мова. Але ў некаторых з іх трапляецца шмат расіянізмаў, без якіх, тымчасам, лёгка абыйсьціся, карыстаючыся народнай беларускай мовай. Расіянізмы гэтыя асабліва шкодзяць сынтаксычнай пабудове сказу ў маладнякоўскіх аўтараў. Частая зьява—не ўласьцівае народнай беларускай мове і рэдкае ў літаратурнай мове—ужываньне маладнякоўцамі дзеяпрыметнікаў, роднага склону для паказаньня прыналежнасьці (шапка бацькі, замест бацькава шапка), „іх“ на месцы „іхных“ і да т. п. Шмат расіянізмаў і ў слоўніку. Але ўсё гэта стасуецца толькі да па-

асобных аўтараў, якія мала яшчэ зважаюць на культуру мовы, так патрэбную для мастацкай творчасці, асабліва ў беларускіх умовах.

З асобных прозаікаў-маладнякоўцаў асабліва трэба адзначыць Каваля. У яго вельмі мастацкі стыль. На фоне ўсяе сучаснае беларускае мастацкае прозы за апошні час даволі яркавымі зьявамі былі выступленьні двух маладых аўтараў—гэта якраз маладнякоўца Каваля і узвышшаўца Лукаша Калюгі. Пэўнымі хібамі ў творчасці Каваля трэба лічыць, тымчасам, слабую сюжэтную пабудову, некаторую аднастайнасьць тэматыкі і яшчэ ня зусім зжыты сялянскі прымітывізм.

Ліmanoўскі вызначаецца тым, што дае шырокія палотны—аповесьць, роман. З мастацкага боку ён робіцца ўсё лепшым майстрам.

Лынькоў яшчэ ня зусім вызваліўся з-пад некаторых уплываў (магчыма—уплываў Зарэцкага).

Мурашка, як і Ліmanoўскі, дае ўжо вялікія палотны. Памысна карыстаючыся элемэнтам прыгодніцтва, ён заўсёды дае цікавы сюжэт і характэрную фабулу.

Хурсіка дагэтуль недаацэньвалі. А тымчасам ён даволі моцны мастак слова, умее ўлавіць у жыцці сутнае для свайго часу і эпохі, дае вельмі яркавыя партрэты і самую сакавітую мову. Шкодзіць яму часам ухіл у грубы натуралізм.

Патос, стылізаваныя ўстаўкі, пагоня за эфэктамі, няпраўдападобнасьць, часам грубаваты натуралізм у мове—шкодзяць і Нікановічу. Яго апавяданьні нібы разьлічаны на прымітыўнага чытача. Але

аўтарская шчырасьць, адданасьць справе, любоў да прыгожага вобразу і слова, захапленне сваёю тэмаю і непадкупнае ідэалізаваньне сваіх герояў аслабляюць недахопы ў творчасьці Нікановіча і робяць іх дадатнаю зьяваю ў сучасным стане маладнякоўскае прозы.

З іншых аўтараў асабліва вызначаюцца сваёю самабытнаю мастацкасьцю Гародня і Відук, але можна думаць, што яны яшчэ не знайшлі ўласьцівых сабе і памыслных у беларускай літаратуры жанраў. Гародня даў і асаблівую, рэдкую ў беларускай літаратуры тэматыку, апісаньне замежнага для Беларусі жыцьця. І ён, і Відук—моцныя мастакі слова, і ад іх, калі яны зусім аформяцца, шмат чаго можна чакаць.

З мастакоў мастацкага нарысу вызначаюцца Барашка і Гольдбэрг.

З маладых прозаікаў вызначаюцца, як мастакі-стылістыя, Гараўскі і Мікуліч.

Добра піша ў рэалістычным стылю Хв. Явар.

Умее даць моцны абразок Лявонны, хоць часам спушчаецца да поўнага прымітывізму.

VIII. ДРАМАТЫЧНАЯ ТВОРЧАСЬЦЬ СУЧАС- НЫХ МАЛАДНЯКОЎЦАЎ

Самае слабое месца ў творчасці Маладняка, як і ва ўсёй сучаснай беларускай літаратуры,—драматычная творчасць.

Спаміж усіх сучасных маладнякоўцаў ёсць толькі адзін чысты драматург—Гарбацэвіч, аўтар вядомае цяпер у БССР драматычнае п'есы „Чырвоныя кветкі Беларусі“. На жаль, ён чамусьці вельмі мала друкуецца. У зборніку Магілеўскае філіі Маладняка—„Дняпроўскія ўсплёскі“ (1927 г.) надрукавана яго п'еса на 5 кароткіх дзеяў „Пад вішнёвымі садкамі“. Тут—вёска, бедная дзяўчына—заможны хлопец, каханьне, здрада, помста. Шмат абрадаў і песенных уставак, прычым песьні ёсць вельмі характэрныя, народныя, нідзе ў этнографічных зборніках ня зьмешчаныя. Шмат руху і характэрных дыялёгаў. Мова вобразная, народная, хоць у некаторых выпадках ня зусім панароднаму вытрыманая, часам таксама залішне грубаватая. Шмат прыказак. Часам дзеючыя асобы гавораць сымбалічна, пакніжнаму—поэтычна, як у „Раскіданым гнязьдзе“ Купалы. Шмат рэдкіх слоў. П'еса фольклёрная і музычная. З яе можна зрабіць прыгожую інсцэнізацыю беларускага вясель-

нага абраду, прычым сюжэт і распрацоўка п'есы зрабяць яе вельмі сучаснаю, а ня толькі этнографічнаю. Адно—канец залішне жорсткі.

У зборніку Віцебскае філіі „Сьвітаныне“ (1927 г.) зьмешчана п'еса на чатыры кароткія дзеі маладой аўтаркі Ганны Базыленкі „Чырвоная касынка“. Тут—вельмі пашыраны сюжэт у маладнякоўскай беларускай літаратуры: вызваленьне вясковае дзяўчыны праз комсамол. Сюжэт нагадвае ўрывак з аповесьці „Гулянка“ тэй-жа аўтаркі.

У апошняй дзеі Ганна і Алесь ужо вядуць разам актыўную працу, жывуць у горадзе, і Ганна забірае з сабою і свайго малага брата, піонэра Пятруся.

Быт вёскі абмалёваны вельмі праўдзівымі і яркімі фарбамі, хоць часам прабіваецца ня зусім схаваная мастацкасьцю тэндэнцыйнасьць. Мова народная, даволі сакавітая, толькі шкодзяць расіянізмы і некаторая вульгарызаванасьць. Ганна і Алесь гавораць дужа пакніжнаму. Хоцацца мець надзею, што Ганна Базыленка падгоніць запушчаныя ў маладнякоўскай творчасьці гоні драматургіі. „Чырвоную касынку“ можна ставіць на нашай вясковай сцэне.

Драматычны этуд на 4 кароткія малюнкі „Комсамолка Галя“ Я. Цікавага (Язэпа Мазуркевіча), зьмешчаны ў першым зборніку Віцебскае філіі „Пачатак“ (1926 г.), малюе польскую окупацыю 1920 г. „На берагох рэчкі Бярозы“. Тут чатыры кароткіх драматычных малюнкі, але чаго там толькі няма! Малюнак першы: каханьне комсамолкі Галі, дачкі заможных людзей, да падпольніка Лёнькі. Бацькі

прымушаюць яе ледзь ня гвалтам выйсьці замуж за польскага пана Палхоўскага. Брат Галі—комуністы—стараецца пераканаць бацькоў і польскіх жандараў, што яны—сыны працоўнага народу, і потым разам з сястрой забівае гэтых жандараў. Потым ідзе малюнак, як вясковыя дзяўчаты забіраюць у палон колькі легіянераў. Малюнак трэці: Галя, Паўлік (брат яе) і Лёнька працуюць разам і выкрываюць шпега Палхоўскага. Малюнак чацьверты: сьмерць Галі ў бойцы з палякамі.

Напісаны гэты этуд вельмі прымітыўна.

Нарэшце, у „Аршанскім Маладняку“, № 7 за 1928 г., зьмешчана п'еса на адну дзею Язэпа Віра (Гарасімовіча) „Панскае права“. Аўтар малюе жыцьцё ў Заходняй Беларусі.

Гэтая рэч напісана лепей, чым „Комсамолка Галя“, і яе можна ставіць на вясковай сцэне, зрабіўшы некаторыя выпраўленьні.

Пан—князь з аканомам эдзекуюцца над людзьмі; пан б'е старога дзеда; часова перамагаюць сяляне; князь спалохаўся, уцякае, бабы яго заплявалі. Потым напад поліцыянтаў.

Гавораць дзеючыя асобы, асабліва рабочы—Ясь, вельмі кніжна і суха. Недарэчнасьць: хіба дзед, які адбываў ужо прыгон, можа хадзіць у поле пасьвіць быдла? Потым, калі пан ужо на полі нарабіў вархалу, дзед апавядае пастушком розныя старыя былі.

ІХ. БІОГРАФІЧНА-КРЫТЫЧНЫ СЛОЎНІК СУЧАСНЫХ ВЫДАТНЫХ І ТЫПОВЫХ МАЛАДНЯКОЎЦАЎ

Зіна Бандарына. Нарадзілася ў 1908 г., у Горадні, у сям'і вайсковага. Была на ўцякацтве ад вайны. З малых год бачыла політычную падпольную працу, перажыла арышт маці, зверскія здзекі палякаў. Вучылася ў беларускім пэдагэгічным інстытуте ў Менску. Была настаўніцай у беларускай школе ў Сібіры (1927 г.). Цяпер працуе ў Гомлі, у рэдакцыі „Палескае Праўды“.

У 1926 г. вышаў зборнік „Вершы“—яе, Вішнеўскай і Пфляумбаум. Друкуецца ў „Маладняку“; у „Полымі“ і розных выданьнях. Падрыхтавала зборнік вершаў, з іх значная частка—з сібірскімі мотывамі.

У зборніку „Вершы“ (1926 г.)—услаўленьне працы жнеек, успаміны аб няволі і радасьць вызваленьня, соцыяльная радасьць у дзень жаночага сьвята, апяваньне вёскі, мотывы каханьня. Невялічкая поэмка „Галя“—з жыцьця дзяўчыны-паўстанкі, якая грамадзка-рэвалюцыйную павіннасьць ставіць вышэй за сваё каханьне.

Вершы гладкія, мілагучныя.

З пазьнейшых вершаў трэба адзначыць верш
** (Студзень, студзень...). Над маўзолеем Леніна
пясьнярка кажа:

Я стаю і гляджу і дзіўлюся,
Любы, родны наш, наш дарагі!
Мы прывезьлі вітань з Беларусі,
І твой шлях працярабім мы!

Яна кажа, што і „братоў з Белавежы“ вабіць
„промень сьветлы пунсвай зары“.

У вершы „Да прыезду Грамады“—глыбокае па-
чуцьцё і моцная воля. Пясьнярка кажа:

Стройным шэрагам шчыльна, упарта,
Дэманстранты на плошчу ідуць.
Увайшла у гісторыю новая дата,
Увесь сьвет будзе чуць Грамаду.

У вершы „Будучына—наша“—комсамольская лі-
рыка.

Верш „У школе“—сібірскія мотывы. Любоў да
дзетак. Любоў да краіны. Дзеткі кажуць ёй: „Нам,
казалі ёй, што вы нас пакінеце“, і жаль агарнуў яе.
Дзеткі кажуць:

Мы ў Сібіры жывём і ня мерзьнем,
Будам наскія кніжкі чытаць,
Мы запішамся ўсе ў піонэры,
Мы ў школу ня пойдзем бяз вас...

У вершы „Ля коміну“—асабістая лірыка. Глыбо-
кае пачуцьцё. Драматызм змаганьня з самой сабою,
з сваім каханьнем. Жаданьне суняць свой жаль і
крыўду.

У вершы „Апошняя вясна“—асабістыя перажы-
ваньні, каханьне і разьвітаньне з маладосьцю, з

каханьнем. Глыбокае і далікатнае пачуцьцё. Элегічнасьць Прыгожая, ясная думка, разам з некаторай нэрвовасьцю.

Строфіка звычайная, рытмы лёгкія, далікатныя. Вобразы — з прыроды і навакольнага жыцьця, заўсёды вельмі далікатныя, пяшчотныя, поэтычныя, але цалком рэалістычныя, бяз усякіх сантымэнтальных салодкасьцяў.

Даволі добрая мова, хоць часам трапляюцца расіянізмы.

Ілары Барашка. Нарадзіўся 12 ліпеня (ст. ст.) 1905 году ў Менску, у сям'і рабочага. Бацька працаваў на шпалернай фабрыцы Кантаровіча. Жылося бедна і цяжка. 1915—16 г. г. давялося зазнаць гора на ўцякацтве ад вайны. Рэволюцыя дала доступ да навукі, і Барашка цяпер—студэнт Белар. Дзярж. Унівэрсытэту. Праца ў дзяржаўным архіве скіравала яго да гістарычных тэм.

З 1924 году Барашка быў сакратаром часопісі „Полымя“. З 1925 па 27 год быў рэдактарам часопісі „Малады Араты“. У 1927 годзе быў намесьнікам рэдактара газэты „Чырвоная Зьмена“.

Пачаў пісаць з 1922 г. Піша апавяданьні і мастацкія нарысы. З таго часу друкуецца ў розных беларускіх выданьнях. У 1926 г. вышаў зборнік яго мастацкае прозы „У прасторы“. Некаторыя рэчы перакладзены на украінскую мову, як апавяданьні „Гіерогліфы Яэля“ (пераклаў С. Піліпенка), „Нататкі пра Украіну“.

Ілары Барашка вышаў з рабочага асяродзьдзя і ёсьць адным з тых маладых беларускіх пісьмень-

нікаў, якія найбліжэй стаяць да Кастрычніка і най-
больш выразна выяўляюць яго ў беларускай літа-
ратуры.

Галоўны мотыў у яго творчасці—рэвалюцыйнае
змаганьне.

Сюжэты для выяўленьня гэтага мотыву ён шукае
часам у самым далёкім мінулым. Так, у невялікім
апавяданьні „Гіерогліфы Яэля“ аўтар з замілавань-
нем стварае вобраз Яэля, правадыра паўстанцаў у
старажытным Эгіпце супроць фараонаў.

Часьцей, аднак, бярэ Барашка рэвалюцыю 1905 году
на Беларусі („Пяты год“, „Бяда“), блізка пазнаёміў-
шыся з гістарычнымі матэрыяламі ў архіве.

Асабліва ж блізкая Барашку тэма—грамадзянская
вайна на Беларусі, крывавае змаганьне з разбэшча-
нымі окупантамі-палякамі („Ліпнёвыя дні“, „Дэзэр-
тыр“, „Дар за дар“).

Той-жа рэвалюцыйны мотыў скрозь праходзіць у
Барашкі і тады, калі ён дае схэматычны агляд нядаўна
мінулых гадоў у эксізе „Брат, родны мой брат“.

Як барацьбіт за пролетарскую ідэолёгію, малюе
далей Барашка соцыялістычнае будаўніцтва ў Са-
вецкай Беларусі і змаганьне за новы, савецкі быт,
прычым сюжэты бярэ з сялянскага жыцьця, з жыцьця
вясковых комсамольцаў, настаўнікаў і з жыцьця
фабрычных рабочых.

Абразок „Прузына-ленінка“ ўзяты з жыцьця ра-
бочых на Беларусі (шпалерная фабрыка). Тут ёсьць
ідэалізацыя фабрычнае працы, адна з першых спроб
у гэтым кірунку ў беларускай літаратуры.

Апрача таго, Барашка мае некалькі нарысаў асобнага жанру, гэта—апрацаваныя сюжэтаў з народнай творчасці, напісаныя поэтычна-стылізаванаю моваю („Замак на возеры“ і інш.).

Алесь Вечар. Нарадзіўся 12 сакавіка (ст. ст.) 1905 г. ў в. Малыя Машчыцы, 10 в. на захад ад Слуцку. Бацькі—сяляне. Бацька памёр ад брушнага тыфусу, калі Алесю было месяцаў пяць. Алесь Вечар працаваў на гаспадарцы, быў загадчыкам хаты-чытальні, сакратаром комсамольскае ячэйкі. Год вучыўся ў сельска-гаспадарчым тэхнікуме. Цяпер—студэнт Бел. сельска-гаспадарчай акадэміі ў Горках.

Друкуецца з 1925 г. Піша вершы і апавяданні, якія змяшчаліся, галоўным чынам, у „Аршанскім Маладняку“. Падрыхтаваў зборнік „Кола дзён“.

У сваім першым друкаваным вершы „Дзьве думкі“ („Аршанскі Маладняк“, № 3, 1925 г.) Вечар закранае тую тэму, што навука дапамагае чалавеку вызначаць сваё месца ў жыцці і ў змаганні. Ва ўсіх яго вершах—амаль выключна соцыяльныя мотывы.

У вершы „Нашы акорды“ ён аглядае этапы на шляхах пролетарыату, аглядае пройдзенае і зробленае, услаўляе соцыялістычнае будаўніцтва і выказвае пагарду да буржуазіі. Тут арыгінальная форма: вольны верш, моцныя вобразы і словы, поўнагучча, тут клясыцызм і фабрычны рытм, так сказаць, імкненьне да пролетарскага клясыцызму. Толькі выраз „Білі сьвету старому па мордзе“—моцны, але грубы. Тон—узвышаны, романтичны і клясычны разам.

Часта любіць пісаць поэта аб пераломе ў жыцці вёскі, ён выяўляе імкненьне да машынізацыі сельскае гаспадаркі, да колектывізацыі вёскі. Яго ідэал—культурнае падняцьце сельскае гаспадаркі. У вершах „Стансы“ яго мотыў—трактары. У вершы „Канюшыны шум“ ён пая пра гармонію жалезнага рытму машыны з прасторамі і чырванью шышак канюшынных. Ён, між іншым, кажа:

Не кажэце мне вы, што машыны імпэт
Зьнішчыць поэтычнасьць, колернасьць лісьця.
Ён поэту толькі з вышыні Олімпа
Зьнізіцца прымусіць да крыніц жыцьця.

Адчуваньне хараства, імкненьне да яго, выяўленьне яго ў жыцці і ў поэтычнай творчасці, культ прыроды, як крыніцы, з якой можна піць асалоду,—уласьцівыя Вечару рысы. Яшчэ адзін яго мотыў—каханьне. Яно ў яго заўсёды бадзёрае, мажорнае.

У форме ён імкнецца да навізны, але дае зразумелую масам форму.

У мастацкай прозе Вечар яшчэ не аформіўся. Апавяданьні ўзяты з гарадскога чыноўніцкага жыцьця („Папяросьніца ад Эпохі“), са змаганьня вясковага актывістага з кулакамі-бандытамі („Перамога“) і з падпольнага жыцьця ў Заходняй Беларусі („Бэзавы герой“).

Янка Відук. Нарадзіўся 3 лістапада (ст. ст.) 1905 г. ў в. Труханавічы, 3 вярсты ад м. Грозава, на Случчыне. Бацькі—сяляне, але „вёску,—кажа ён,—ведаю недасканала, бо жылі бацькі на хутары (Верхні Случ, або Хваевіца, 15 в. ад Слуцку), між

лясоў і імшараў, воддаль ад людзей“. Цяпер—студэнт Бел. дзярж. унівэрсытэту.

Піша Янка Відук вершы і прозу. Друкаваліся яго творы ў розных беларускіх выданьнях.

Мотывы ў вершах Янкі Відука, зьмешчаных у зборніку „Слуцкія песьняры“ (1926 г.): выяўленьне сувязі між яго творчасьцю і прыродаю, вясковым жыцьцём і цяжкаю працаю, выяўленьне імпэту да жыцьця ў апісаньні цяжкой, але радаснай сялянскай працы, малацьбы, услаўленьне працы, праз якую ідзем да лепшае долі, радасьць маладога касца на сенажаці ад хараства прыроды, ад любові да свае працы, ад адчуваньня свае працоўнае сілы, наогул ідэалізацыя сялянскае працы, напр., сяўбы, услаўленьне маладняка і да т. п. Ён пяе:

Пот, што горкасьцю еўся у вочы,
Што сьцякаў па сьпіне ручаём,
Маю песьню купаў, каламуціў...

У вершах, зьмешчаных у зборніку „Наддзьвіньне“ (1926) ідэолёгічны зьмест ня дрэнны, але на форме адчуваецца моцнае насьледваньне Есеніна, Пушчы. Поэта імкнецца пісаць вольным вершам, даваць арыгінальныя вобразы, памоднаму расстаўляе радкі, арыгінальнічае, хоць добра ад гэтага выходзіць, аднак, ня шмат (вершы „Пэрлы дзён“, „З лейцамі сівэрных дум“).

У зборніку „Росквіт“ (1927 г.) зьмешчаны верш „Чуцён трывожны шум“, у якім poeta гаворыць пра Леніна, пра свае настроі, але выходзіць усё праз тую-ж новую ў яго форму, нешта нейкае. У вершы

„Чадра“—пра ўсходніх жанчын, што ўжо здымаюць чадры. У гэтым вершы, у апісаньнях, шмат эротыкі, і дзе яна ёсьць, там ёсьць і праўдзівае поэтычнае пачуцьцё ў Відука. Можна падумаць, што найбольш уласьцівы Відуку мотыў—эротыка.

Што да прозы, дык у Янкі Відука—мацнейшая за вершы і вызначае яго спаміж прозаікаў-маладнякоўцаў. Тут у яго рэалізм тонка і прыгожа пераважаецца з романтичным настроем. Праўда, у ідэолёгічным зьмесьце і ў форме тут адчуваецца пэўная інтэлігенцкасьць і буржуазныя літаратурныя ўплывы, але аўтар моцна трымаецца за сваё пролетарскае пачуцьцё.

У форме балючых прыгадваньняў Таісе аб мінулым аўтар апісвае жудасьці з польскае окупацыі на Беларусі, малое цяжкасьць паднявольнае працы, салодкасьць каханьня і горач здрады, партызаншчыну, соцыяльную няроўнасьць, псыхолёгію жанчыны і г. д.

Заслуга аўтара, што ён пэўным літаратурным прыёмам ажывіў ня новы ўжо сюжэт у беларускай літаратуры пасля кастрычнікавага пэрыоду.

Ёсьць троху штучнасьці, нэрвовасьці, троху недаглядаў у мове.

У зборніку Полацкай філіі „Росквіт“, пад псеўдонімам Крушына, надрукавана Відукова апавяданьне „Спатканьне“—жанр і стыль, як „Таіса“. Апавяданьне „Спатканьне“—цікавае, псыхолёгічнае, добрае апавяданьне.

У часопісі „Літар.-маст. ком.“—„Росквіт“ № 2, 1928 году, надрукавана аповесьць Янкі Відука

„Затока ў бурах“. Тут—пачатак імперыялістычнае вайны, жыццё салдаткі бяз мужа, вайсковыя пастой і гвалты, рэвалюцыя на вёсцы, бандытызм.

Напісана аповесьць з адрывістых абразкоў, як у кіно-малюнку, так што часам прыходзіцца падумаць, пра што ці каго гэта гаворыць цяпер аўтар.

У апавяданьні „Зарубчык“ аўтар апавядае, як ехаў ён раз улетку, уначы, спаткаўся з цікавым дзедам і выпытваў у яго розныя цікавыя падзеі з мінулага жыцця. Апавяданьне цікавае, але няма ў ім цэльнасьці, яно разьбягаецца ў розныя падзеі. Фактычна тут два галоўных апавяданьні.

Платон Галавач. Нарадзіўся 18 красавіка (н. с.) 1903 году, у вёсцы Пабокавічы, вёрст 15 на захад ад Бабруйску. Сын селяніна. Скончыў Беларускі камуністычны унівэрсытэт (1926 г.). Быўшы студэнтам, ездзіў узімку 1924—25 г. на працу ў вёску, у Віцебшчыну. Пасьля гэтага, у пачатку 1925 г., пачаў пісаць у „Савецкую Беларусь“ (аб вёсцы ў Межынскім раёне). У 1927 г. вышаў зборнік яго апавяданьняў „Дробязі жыцця“. Пасьля таго друкаваліся яшчэ яго апавяданьні ў „Маладняку“ і „Чырвонай Зьмене“.

У зборніку „Дробязі жыцця“—4 вялікія апавяданьні.

У апав. „Яўленая“—выдуманая папом цуда. Сяляне даведаліся аб ашуканстве, і поп засіліўся на вяроўцы ад звону.

У апав. „Загубленае жыццё“—доля беднае сялянскае дзяўчыны-парабчанкі. Паніч ашукаў яе. Яна атруцілася.

У апав. „Рубанаўскі вузел“—зямляўпарадкаваньне ў вёсцы Рубанаўцы да рэволюцыі і пасьля рэволюцыі. Савецкая ўлада належна разблытвае вузел.

Апошняе ў зборніку апавяданьне—„Абмылілася“. Апісваецца жыцьцё дзяўчыны—дачкі гарадзкага рамесьніка. Яна імкнулася да новага жыцьця, але абмылілася, спаткаўшы на сваёй сьцежцы распуснага тыпа з былых паноў, што прымазаўся да партыі.

З пазьнейшых Галавачовых твораў трэба адзначыць апав. „Дзьве сьцежкі“. Тут—бацька кулак і яго сын, які пашоў іншаю, рэволюцыйнаю і камуністычнаю, сьцежкаю жыцьця.

У апав. „Кнак“ малюецца страшэнная сялянская цемра і адсталасьць. Людзі атручаюць жыцьцё сваркамі і скандаламі за „кнак“—царскія грошы, якія страцілі сваю цану.

У апав. „Дасужая“—жыцьцё беднае сялянскае дзяўчыны. Рэволюцыя адчыніла ёй дзьверы да навукі. Яна—рабфакаўка. Апісваецца жыцьцё савецкае вучнёўскае моладзі. Супроцьстаўляецца гэтак жа жыцьцё жыцьцю дзяўчыны „пад капялюшом“—з мяшчанскага асяродзьдзя.

Галоўнае ў ідэолёгічным зьмесьце Галавачовых твораў—гэта супроцьстаўленьне новага ладу жыцьця старому ладу жыцьця. Апавядаючы аб мінулым, аўтар малюе сялянскую беднасьць, бяспраўнае становішча працоўнага чалавека, надмерную працу, цемру і забабоны, злосьць, сваркі. Пераходзячы да сучаснасьці, ён паказвае, як цяжка перакуліць усю гэтую спадчыну яшчэ і цяпер, у савецкіх умовах.

Але-ж, кажа ён сваімі апавяданьнямі, у гэтых умовах рэлігійны дурнап'ян знішчаецца, і дзед выкрывае папоўскае ашуканства. У гэтых умовах паніч яшчэ можа загубіць няшчасную Ніну, бо яна цёмная, слабая, але цяжэй гэта зрабіць прымазаніку да сучаснасьці Капцюру ў адносінах да Ліды, і ён будзе мець належную ўзнагароду за свае злачынствы. Ды вось ужо, у гэтых умовах, зьяўляецца моцная, сьвядомая і энэргічная барацьбітка за новы лад, „дасужая“ Надзя. У гэтых умовах бацька-кулак не завяжа сьвету свайму ідэёваму сыну, а наадварот—сын-комуністы адбярэ ў гэтага бацькі зямлю і аддасць яе працоўнай бядноце. Дадатнае ў сялянскім быце Галавач бачыць найчасьцей у жыцьці тэй бядноты, якая ахвотна бярэцца цяпер будаваць новае жыцьцё.

Што да формальна-мастацкіх асаблівасьцяў, дык трэба сказаць, што збудаваны апавяданьні ў Галавача яшчэ не заўсёды з належаю цвёрдасьцю і вытрыманасьцю. Заўважаецца некаторая непропорцыянальнасьць частак апавяданьня: ёсьць часам размах на аповесьць, але аўтар уціскае сябе ў асадкі апавяданьня. Апавяданьне разьвіваецца паводле хронікі падзей; найчасьцей падзеі зьвязваюцца, галоўным чынам, з жыцьцём адной асобы. Лепш удаюцца аўтару апавяданьні карацейшыя або з кароценькімі жывымі разьдзеламі. Часам у Галавача занадта шмат сур'ёзнасьці, мала жывасьці, слаба выяўляецца гумар і сатыра, хоць нахл да іх у некаторых месцах ёсьць зусім выразны і памысны. Аднак-жа, у яго

ёсьць пачуцьдэ, шчырая спагада да бяздольных людзей, ласка да маладых парываньяў, і ў гэтых месцах апавяданьні яго ажыўляюцца і робяць большае мастацкае ўражаньне. У яго няма лішняе голае тэндэнцыйнасьці. Ён трымаецца здоровага рэалізму. Блізка, што няма ў яго і ўхілу ў лішні натуралізм, што заўважаецца часам у Хурсіка, Нікановіча і інш.

Вільгельм Гараўскі. Нарадзіўся ў 1908 г. ў сям'і заможнага селяніна на Барысаўшчыне. Змалку, як і ўсе сялянскія дзеці, быў пастухом. Пасьля вучыўся, але перашкаджала гэтаму вайна і окупацыя. У 1921 г., пад уплывам польскага патрыотызму, паехаў, бяз ведама бацькоў, у Польшчу. Прабыў там месяцы два, аб'ездзіў большую частку Польшчы, але, пабыўшы бяз грошай і бяз працы, разьвеяў свой патрыотызм і вярнуўся назад у БССР. Тут ён трапіў у Інстытут соцыяльнага перавыхаванья, адкуль потым, з адным сваім таварышом, уцёк і выехаў на поўдзень СССР. Цягаўся, як бяспрытульнік, па ўсёй Украіне і Каўказе—і зноў вярнуўся ў 1922 г. ў Інстытут соцыяльнага перавыхаванья ў Менск. Скончыў польскі пэдагнікум у Менску. Настаўнік. Піша апавяданьні. Друкуецца ў розных беларускіх выданьях, цэнтральных і бабруйскіх. Вызначаецца прыгожым стылем, асабліва ў абразкох-імпрэсыях.

Алесь Гародня (псеўдонім). Бацька чыноўнік, служыў у Польшчы. Але кожны год сям'я праводзіла месяцаў пяць у Горадзеншчыне, часткаю ў дзедавым маёнтку Зьдзішава (Картуз-Бярэскае воласьці, Пружанскага павету), часткаю-ж у матчыным

маёнтку Семянча, тры вярсты ад Пружан. Апрача таго, кожны год ездзілі за мяжу—у Нямеччыну, Францыю, Аўстра-Венгрыю, Італію, на курорты. Бываючы на вёсцы, Алесь гутарыў з дзяццмі заўсёды пабеларуску, жывучы-ж у Польшчы, меў магчымасьць гаварыць пабеларуску з старою кухаркаю Настусяй, сялянкай-беларускай з в. Забалацьце, з-пад Пружан. Яна апавядала яму надзвычайна прыгожыя „байкі“ (казкі).

Бацька быў лібэральна настроены расійскі патрыота. Маці была таксама патрыотка, але крыху правейшая. Цікавіліся політыкаю. Былі супроць украінскае і беларускае мовы. Тымчасам гэта толькі больш набліжала сына да гэтых моў. З беларускім друкаваным словам пазнаёміўся ў гімназіі. Настаўнік А. М. Сірацінін быў славянафіл і славісты і знаёміў сваіх вучняў з усімі славянскімі мовамі. Так уся кляса ў яго дэкламавала:

Гразь, пясок, лужок зялёны,
Шэлесьць лісьця несканчоны,
Цёмны бор і цёмны гай—
Гэта ты, балот краіна,
Гэта ты, Палескі край...

Сьветагляд у Гародні пачаў разьвівацца пад уплывам спрэчак з адным с.-д. меншавіком, у часе лячэньня ад сухот у Швайцарыі, у Давос, у 1913 г. Ад „інтэрнацыяналізму“ гэтага меншавіка Алесь адчуваў, — як ён кажа, — „моцны пах дрэнна схаванага ісьцінна-рускага“ шовінізму. Ад гэтага ў Алеся яшчэ больш ўзрастала любоў да беларускасьці.

Рэвалюцыя 1917 г. застала яго ў Фіншчыне. Пасля прыезду ў Маскву, дзе ён вучыўся, Алесь адразу ўвайшоў у маскоўскую арганізацыю Беларускай сацыялістычнай грамады і з таго часу канчаткова ўвайшоў у беларускую культурную справу.

Алесь Гародня напісаў дзве аповесці: „На крэсах“ і „Варта на Рэйне“ і апавяданьне з імперыялістычнае вайны „У паплавах“. Цяпер канчае аповесць „Пісар пана Куркуса“. Апрача таго, Гародня даў шмат рэцэнзій і некалькі крытычных артыкулаў аб беларускай літаратуры.

Аповесць „На крэсах“ напісана ў 1925 годзе. У 1927 г. яна вышла асобнаю кніжкаю. Тут апісваюцца ўсходнія польскія „крэсы“—беларускія землі, окупаваныя Польшчаю. Гвалты над беларускім сялянствам, панская сваволя. Каханьне і здрада. Паўстанцы, барацьба. Дзейнасьць агентаў дэфэнзывы. Спэкуляцыя.

Аўтар некаторыя моманты жыцця на Крэсах ведае вельмі добра, але дае ўсё гэта схэматычна, урыўкамі.

Жанр—фэльдэтонны: аўтар хоча коратка ахапіць усё, даючы падкрэсленыя моманты. Тут—абразкі, падзеленыя на разьдзелы, з газэтнымі фэльдэтоннымі загалоўкамі. Ёмкненьне да дынамікі і стылізаванае мовы. Адрывісты стыль. Ня глядзячы на гэты сваясаблівы „футурызм“, аповесць чытаецца з цікавасьцю, робіць уражаньне і шмат момантаў пакідае ў памяці. Галоўнае-ж, яна, маючы жыццё ў окупаванай Польшчаю частцы Беларусі, значна за-

паўняе прабел у сучаснай беларускай літаратуры, бо аб гэтым жыцці, як гэта ня дзіўна, сучасныя беларускія пісьменьнікі напісалі ня шмат.

Аповесьць „Варта на Рэйне“ напісана ў 1927 г. Друкавалася яна ў „Росквіце“, № 1, 1928 г. Тут—гісторыя бэрлінскага рабочага з фабрыкі электрычных прылад, на імя Альфрэда Кляйна. Узяўшы гэтую гісторыю, як стрыжань, Гародня ў тым-жа фэльетонна-футурыстычным стылі памастацку апісвае імперыялістычную вайну, бэрлінскае жыццё, жыццё на франтах у былой Расіі, сьмерць, руіны, голад, холад, простытуцыю і г. д. Аповесьцяй з падобным зьместам і з такімі формальна-мастацкімі асаблівасьцямі ў беларускай літаратуры яшчэ ня было.

Юрка Гаўрук. Нарадзіўся 23 красавіка (ст. ст.) 1905 г. ў Слуцку. Сын сталяра. Вучыўся ў гімназіі ў Слуцку. Скончыў Вышэйшыя літаратурна-мастацкія курсы імя Брусава ў Маскве. Валадае некалькімі эўропэйскімі мовамі. Цяпер—выкладчык беларусказнаўства ў Беларускай дзяржаўнай сельска-гаспадарчай акадэміі ў Горках. Піша вершы, вершаваныя пераклады, апавяданьні, навукова-крытычныя артыкулы і рэцэнзіі. У 1926 г. вышаў асобнаю кніжкаю яго мастацкі нарыс „Вясковыя рыскі“. У 1928 г. вышаў яго зборнік „Кветкі з чужых палёў“ з перакладамі з Байрона, Шэльлі, Тэньнісона, Лёнгфэло, Уітмэна, Шыльлера, Гётэ, Гейнэ, Кёрнэра, Гюго, Леконт-дэ-Ліля, Бодлера, Вэрлэна, Пэерона, Тор’е, Петраркі, Кардуччы, Нэгры, Міцкевіча і Бранеўскага.

З яго уласных вершаў асабліва вызначаецца верш „Максім Багдановіч“ („Аршанскі маладняк“, № 6, 1927 г.), дзе шмат мастацкай апісальнасці і шчыра выказанага пачуцця.

З яго апавяданняў вызначаецца ў беларускай літаратуры сатырычная новэля з мяшчанскага жыцця „У маткі за пазухай“ („Аршанскі маладняк“, № 7, 1928 г.). З крытычна-даследчых артыкулаў—„Проблемы таланту“ (аб „Сымоне Музыку“ Якуба Коласа, друк. у „Аршанскім маладняку“, № 6, 1927 г.).

Міхась Гольдбэрг. Нарадзіўся 25 сьнежня 1908 г. ў дробна-буржуазнай яўрэйскай сям'і, у Менску. Выхоўваўся першыя гады ў патрыярхальна-рэлігійных абставінах. Рэвалюцыя дала яму комуністычнае выхаваньне. Цяпер Гольдбэрг—студэнт Беларускага дзярж. унівэрс. і выдатны журналіст. На працягу 1924—26 г. г. быў членам расійскае літаратурнае групы ў Менску „Звенья“, друкаваў свае вершы і нарысы як у альманахах групы, так і ў газетах. Апошнім часам перайшоў выключна на беларускую мову і ўвайшоў у „Маладняк“. Яго жанры: лісткі з блёк-ноту, газэтныя фэльетоны, мастацкі нарыс, газэтная новэля. Яго тэмы—рабочыя ўскраіны гораду, над якімі запальваюцца першыя агні культурнае рэвалюцыі, сельска-гаспадарчая комуна ва ўсёй яе барацьбе новага з старым (ён аб'ехаў, як карэспандэнт „Зьвязды“, Мазыршчыну, Віцебшчыну, Магілёўшчыну). Памастацку апісвае Гольдбэрг глухія куткі Палесься, дзе ўзыходзяць першыя шнурочки савецкае руні.

Стыль яго лёгка, вобразны, моцны, піша ён з па-чуцьцём і захапленьем.

Алесь Звонак. Праўдзівае імя—Пятро Звонак. Нарадзіўся 2 лютага (ст. ст.) 1907 г. ў гор. Менску. Сын рабочага. Студэнт Белар. дзярж. унівэрс., разам — журналіст і савецкі служачы. Друкуецца з 1925 г. ў розных часопісах і газэтах. У 1926 г. вышаў колектыўны зборнік вершаў „Пунсовае раньне“—Бобрыка, яго і Туміловіча. Цяпер друкуецца яго зборнік „Буры ў граніце“.

Галоўныя мотывы ў вершах Алесья Звонака—рэ-рэвалюцыйна-романтычныя песьні аб грамадзянскай вайне на Беларусі, аб новым, соцыялістычным будаўніцтве ў вольнай БССР, любоў да сярмяжнае Беларусі, да беларускае культуры, жаданьне вызваліць Заходнюю Беларусь, окупаваную Польшчаю, і, апрача гэтых мотываў, найбольш характэрныя ў яго творчасьці мотывы—мотывы гораду („цяпер радней мне гулкі горад“). Але блізкасьці да фабрычнага рабочага жыцьця ў вершах поэты мала.

У пазьнейшых вершах—часьцей індывідуальныя перажываньні; poeta заяўляе, што ён не паддаецца суму. Ня хоча разьвітацца з маладосьцю.

Тон яго вершаў—часам лішне праставаты і грубаваты, але з захаваньнем пэўнае элегантнасьці. Ёсьць кур'ёзныя месцы:

Ступаю цввёрда... Знаю мэту нашу—
Шляхі наперадзе няўхільныя, адны...
І, як другія, мэты не дагнаўшы,
Я ня згублю дарогаю штаны...

Гэтак ён піша ў вершы „У сьнежнай замеці“ — дзе, тымчасам, ёсьць і поэтычнае ўспрыманьне прыроды, ёсьць рух, жаданьне мець бадзёрасьць.

У вершы „Ей...“ (з мотывамі каханьня) ёсьць такое месца:

Ня важна,
Што пашлеш поэту к чорту —
Поэтаў часта
К чорту шлюць...

Тэхніка вершаў у Алеся Звонака не вызначаецца асаблівымі дасягненьнямі, хоць пэўнае шуканьне, калі не сказаць поступ, у яго ёсьць. Трэба адзначыць яго, мусіць часовы, ухіл у бок так званага вольнага вершу. Вершы яго, наогул, даволі энэргічныя.

Апрача вершаў, друкаваліся два апавяданьні Алеся Звонака: „Сьцежкі крывыя“ (у альманаху „Наддзьвіньне“, пад псеўдонімам П. Алесін) і „За бартом“ (у „Маладняку“). Апавяданьне „Сьцежкі крывыя“ лепш удалося аўтару, чым шмат якія з яго вершаў. Тут ёсьць, напрыклад, такія лірычныя адступленьні:

Ночка ты мая, ночка смугая!..
Зоры вы мае, зоры брыльянтавыя!..
Землі вы мае, землі раўнінныя!..
Радзіна ты мая, палявая, ціхая!..
Ветры вы мае, ветры ласкавыя!..
Палі вы мае, палі неабсяжныя!..

„Абнімаўся з вамі. Цалаваў вас. Гімны складаў вам. Душу аддаваў вам. Сэрца аддам вам. У навальніцы грозныя крычаў з ветрам разам. У дні

пагожыя радаваўся з вамі. Маліўся ў сіні блакітныя, у далі зялёныя...”

Сюжэт: сын заможнага бацькі, Арцём Ліцкевіч, прыгожы, хітры і хцівы, меў посьпех у дзяўчат, але не адгукалася на яго каханьне маладая Юлька, вельмі поэтычная дзяўчына, бацька якой загінуў, набываючы кавалак хлеба, і жыла яна з беднаю маткаю. Нарэшце, дабіўся свайго Арцём Ліцкевіч, ашукаў, скарыстаў, кінуў. Юлька нарадзіла сына. Як цяжка ёй жылося! Суд, аліманты. Падкупленыя сьведкі, ашуканыя судзьдзі. І вось—Юлька партыйка, жанарганізатар.

Аўтар добра ведае народную мову. Дае мастацкія абразкі п’янства, суду. Добра ведае народны быт. У апавяданьні ёсьць вельмі моцныя, поэтычныя месцы. Вынік суду робіць моцнае ўражаньне. Толькі канец апавяданьня скамечаны.

Васіль Каваль. Нарадзіўся 4 жніўня (ст. ст.) 1907 г. ў в. Саве, 12 вёрст ад Горак па дарозе ў Воршу. Сын беднага селяніна. Бліжэй да беларускае культуры падышоў Каваль у Горках, калі вучыўся на агульна-адукацыйных курсах у 1925 г. і калі выкладчыкам там быў Міхась Ганчарык, камуністы і маладняковец, беларускі дзеяч яшчэ з нашаніўскіх часоў.—„Быццам сьвет мне адчыніўся“,—апавядае Васіль Каваль аб тым часе. У 1925—26 г. г. хадзіў Васіль Каваль, яшчэ ў сялянскай сьвітцы, на зборкі беларускага літаратурнага гуртка ў акадэміі і на зборкі тутэйшых маладнякоўцаў. Цяпер ён—студэнт Беларускага дзярж. унівэрсу.

Пісаць пачынаў з вершаў. Друкуецца з 1926 г. У 1927 г. вышаў зборнік яго апавяданняў „Як вясну гукалі“, а ў 1928 г.—другі зборнік апавяданняў „На загонах“. Творы яго друкуюцца ў „Маладняку“, „Полымі“ і інш. выданнях.

Літаратурная крытыка вельмі прыхільна спаткала зьяўленьне твораў Васіля Каваля. Усе аўтары рэцэнзій на зборнік „Як вясну гукалі“ аднагалосна прызнавалі Васіля Каваля за новую выдатную сілу ў беларускай літаратуры паслякастрычнікавага пэрыяду. Яго галоўную асаблівасьць бачылі ў моцнай сувязі з зямлёю, з вёскаю, з сялянствам, а таксама ў асаблівай поэтычнасьці стылю і блізкасьці да стылістычных прыёмаў народнае творчасьці. Паказваючы на пэўныя недахопы ў творах Каваля, рэцэнзэнты часам крута разыходзіліся і супярэчылі адзін аднаму.

Так, рэцэнзэнт М. Грашч, у альманаху полацкае маладнякоўскае філіі „Росквіт“ (1927 г.), знаходзіў ідэолёгічную нявытрыманасьць у Каваля ў тым, што ён падбірае непраўдападобныя ці ня тыповыя, не характэрныя дзеля нашага часу матэрыялы: вёска вельмі бедная, сакратар комсамольскае ячэйкі, маючы сярднюю адукацыю, пачаў п'янстваваць, калі яму не ўдалося вучыцца далей. З другога боку, рэцэнзэнт Р. Бунтар у „Зьвязьдзе“ (№ 145, за 29 чэрвеня 1927 г.) адзначае, што „ідэолёгічная ўстаноўка зборніка зусім вытрыманая“, і падкрэсьліваў, што аўтар не паддаецца суму. А рэцэнзэнт А. М—ка ў „Чырвоным сейбіце“ (№ 16) пісаў: „... аўтар удала скампанаваў шэраг малюнкаў вясковага жыцьця, якія

даюць даволі поўнае ўяўленьне аб сучаснай вёсцы“, што „аўтар у захапленні ад жыватворчага росквіту маладых сіл“.

А. Лясны піша („Савецкая Беларусь“, № 185, 12/VIII—1928 г.):

„Бадай ніхто з нашых маладых пісьменьнікаў ды нават і старэйшых не ахапляе так эмоцыяльна сілу зямлі і цягу да яе чалавека, самую існасьць сялянскага жыцця і працы, вясковую прыроду і побыт у яго самых вострых і яркавых праявах, як Васіль Каваль“.

Агулам можна сказаць, што Васіль Каваль—тыповы цяпер на Беларусі сялянскі пісьменьнік з пролетарскай ідэалёгіяй, але рост новага жыцця на вёсцы ў яго, сапраўды, пакуль што яшчэ мала паказаны.

Тымчасам, галоўны яго мотыў—імкненьне да новага жыцця. Скрозь у яго веснавая юнацкая радасьць і часам асаблівы прыгожы сум. Скрозь у яго—асаблівая сьвежасьць пачуцьцяў.

Мотывы ў яго—прырода, асаблівая вясковая прырода ўвесну і ўвосень, сялянская праца, найчасьцей жніво, перадавы селянін, селянін-мастак, селянін з раздвоенаю психолёгіяй (які чагосьці хацеў-бы, але не ўдаецца), нарэшце—селянін у горадзе.

Вось кароткі зьмест яго твораў.

„Сяльчане“. Тут аўтар хацеў паказаць сучасную вёску ва ўсе поры году. Малюнак вёскі. Праца. Настроі. Зьмена ў быце: комсамольская ячэйка, адыход сялян ад царквы. Імкненьне зруйнаваць старое

жыцьцё і будаваць новае. Спадчына старога: п'янства, карысьць толькі дзеля сябе, супроцьстаўленьне ўласных інтарэсаў агульным. (Курыла, Жук і Нічыпар). Зьмітрок Канцавы—вясковы актывісты, правадыр сялян.

„Сіла зямлі“. Аўтар малюе чалавека на фоне змаганьня за лепшае жыцьцё.

„Ноч“. Аўтар паказвае перадавога чалавека з сучаснае вёскі.

„На вуліцы“—боль за някультурнасьць вёскі.

„Жніво“—сувязь вёскі з горадам.

„Наўздагон за доляю“—змаганьне жанчыны за новае, лепшае.

„Восень“—змаганьне паўстанцаў з белапалякамі.

„На загонах“. Вёска. Перадрэволюцыйная эпоха. Імпэрыялістычная вайна. Стараста прыціскае беднага селяніна. Селяніна арыштоўваюць у воласьці. Ён забівае старасту, уцякае ў лес і робіць самагубства.

„Дзед Піліп“. Аўтар хацеў паказаць старога, якому паміраць ня хочацца, але і жыць цяжка. Сьпісваў аўтар „Дзеда Піліпа“ болей-меней з свайго дзеда.

„Як вясну гукалі“. Аўтар хацеў выліць свой настрой, аздобіць сваё цяжкое жыцьцё.

„Жыцьцё і сонца“—аўтабіяграфічныя абразкі, напісаныя з адным настроем, з вельмі глыбокім і моцным пачуцьцём, з вялікім мастацтвам.

„Буй-вечер“, „Пра кветку брат-сястра“, „Легенда пра песьню“—апрацоўка народнае творчасьці. Усё

ўзята непасрэдна з народных вуснаў, бо пра этнографічныя зборнікі аўтар тады, калі пісаў іх, яшчэ зусім ня ведаў.

У Каваля няма яскравых, выразных, закончаных тыпізацый. Ён памастацку сьпісвае тыповае з натуры. У яго часам няма нават акрэсьленых асоб. Ён апісвае іх коратка, мімаходам, як даўно знаёмых. Індывідуальныя асаблівасьці яго герояў не стаяць на першым пляне. У сваіх асобах ён шукае водгукаў на свае ўласныя індывідуальныя асаблівасьці, на свае думкі і перажываньні. „Гэта нават не сілуэты,— піша рэцэнзэнт С. Дробуш,—гэта толькі фон, песенна бытавая сялянская маса“.

Няма ў яго і сюжэтнасьці, што часам выглядае ўжо ў яго пэўным недахопам. У яго слабая кампозыцыйная ўвязка. Гэта—„лірычныя нататкі, дзе ў аснову кладзецца мотыў“, як кажа рэцэнзэнт С. Дробуш. А. Лясны піша, што „Сяльчане“—гэта „шэраг паасобных абразкоў-эскізаў, зьвязаных паміж сабою больш тэматычна, чым кампозыцыйна“. Можна сказаць, што толькі агульная мастацкая моц у аўтара робіць яго слабасьць у сюжэтнай пабудове нязначнаю, няпрыкметнаю для чытача.

Але трэба зазначыць, што ў яго часам наглядаецца пэўная аднастайнасьць, якая залежыць якраз ад слабасьці ў сюжэце. Праўда, часам яна залежыць у яго і ад пэўнага сялянскага прымітывізму ў падходзе да жыцьця, нават ад некаторага сваеасаблівага сентыменталізму. А да гэтага часам далучаюцца яшчэ і паўторы ў вобразах і словах, некаторая пануранасьць,

тое, што іншым разам эмоцыянальнасьць у яго ні падвышаецца, ні зьніжаецца.

Галоўная ж яго моц якраз у тэй эмоцыянальнасьці, у лірычнасьці, у рытмічнасьці мовы. Эмоцыянальнасьцю ў яго насычаны ўсе творы. Рэцэнзэнт Т. Глыбоцкі лічыць недахопам у творах Каваля гэтую надмерную лірычную перагружанасьць, і слухна раіць аўтару зьвярнуць увагу на разгортваньне сюжэту, на большую тыпізацыю пэрсонажаў. Але Т. Глыбоцкі зазначае таксама „жывасьць портрэтаў“ у апавяданьні „Сяльчане“. А рэцэнзэнт А. Лясны наконт пазьнейшага па часу напісаньня твору, апавяданьня „На загонах“, зазначае, што тут ёсьць „пэўны сюжэт і даволі добра разьвіты“. Каваль—апавядальнік-лірык, і яму, бязумоўна, трэба падыходзіць да выбару жанраў і сюжэтаў так, каб галоўная яго асаблівасьць—лірызм—не цярпела-б ад вузкасьці рамак узятых формы, але і спараджала-б аднастайнасьці.

На яго творчасьці ёсьць вялікія ўплывы народнае творчасьці: казак (легенд) і песьняў. Больш упываў ад песьні. Ён часта ўстаўляе песенныя ўрыўкі. Часам—ня зусім моцна ўвязаўшы іх з ходам апавяданьня, так што прыём гэты кідаецца ў вочы. Ён любіць песьню, піша, як складаюцца песьні. І прыроду ён апісвае, як тонкі лірык, песенным спосабам.

Таксама трэба падкрэсьліць у яго важную рысу, паказаную Т. Глыбоцкім: „нахіл да філэзофскага загляданьня ў нетры жыцьця“.

Янка Ліmanoўскі. Нарадзіўся 23 сакавіка (ст. ст.) 1896 г. ў в. Доўгія, тры вярсты ад м. Відзы, на ўзьмежках Беларусі з Літваю. Сын вясковага каваля. Да 19 год працаваў на гаспадарцы і вучыўся. У 1915—1917 г. г. быў у старой арміі, у 1919—1920 г. г.—у Чырвонай арміі. Пазьнейшым часам працаваў на розных політыка-асьветных пасадах. Рэдагаваў газеты. З Бел. дзярж. унів. вышаў, ня маючы ахвоты працаваць у судовай галіне (вучыўся на юрыдычным адзеле). Цяпер Ліmanoўскі—адзін з кіраўнікоў „Маладняка“.

Друкуецца ён з 1925 году. За гэты час у „Полымі“ былі надрукаваны яго аповесьці „Адшуканы скарб“ (1925 г.) і „Дзьве пуціны“ (1926 г.), а цяпер (1928 г.) друкуецца там яго роман „Над абрывавам“. Апрача таго, друкаваліся яго драбнейшыя рэчы, у прыгодніцка-героічным жанры з жыцьця на фронце (у „Сав. Беларусі“ і інш. выд.),

У апов. „Адшуканы скарб“ апавядаецца аб тым, як загадчык народнае асьветы Міхась Дуброўка, партыец-куністы, пашоў на фронт змагацца з белапалякамі, трапіў у палон, цяпеў страшэнныя зьдзекі і мукі, быў засуджаны на кару сьмерці, уцёк, быў ранены пры гэтым, доўга хаваўся ў лясьніку, а потым, прост нейкім дзівам, перайшоў мяжу і трапіў у свой родны горад якраз тады, калі там сьвяткавалі гадавіну вызваленьня ад белапалякаў. Дуброўка прышоў у залю, калі яго памяць шанавалі ўставаньнем. Рэдкі па драматызму, але радасны для ўсіх момант! Тут і яго каханая Галя. Потым яны пажа-

ніліся. Ён знаходзіць скарб, адбіты ім у часе вайны ў белапалякаў і схаваны ў мазырскіх лясох, і перадае яго савецкай дзяржаве. Ідэолёгічная тэма гэтай аповесьці—вялікая адданасьць камуністага сваёй справе ў змаганьні рабсчых і сялян з клясавым ворагам.

У апов. „Дзьве пуціны“ апавядаецца аб тым, як нейкі Янка Пралеска, яшчэ быўшы пісарам у штабе на імперыялістычнай вайне, пакахаўся з шляхцянкаю Алесю Ліпкоўскаю, потым быў у гасьцёх на іхным хутары, далей жыве ў Ленінградзе ў сястры Марыны, гэта якраз пасля Кастрычніка, зблізіўся там з адным сваім земляком—большавіком Язэпам, пашоў на чырвоны фронт, далей—змагаўся з бандытызмам, перажыве жудасную Язэпаву сьмерць ад рукі бандытаў і г. д. Янка Пралеска ўсё больш уваходзіў у рэвалюцыйнае змаганьне і партыйную працу, і яго пуціна ўсё далей адыходзіла ад Алесінай пуціны, хоць праз увесь час кахаў ён Алесю моцна. Нарэшце, ён даведваецца, што Алесю аддалі замуж. Пуціны канчаткова разышліся. Ідэолёгічная тэма аповесьці—грамадзкая павіннасьць у камуністага стаць вышэй за асабістае шчасьце.

Роман „Над абрывама“ яшчэ ня скончаны друкам, але, як можна меркаваць, і тут галоўная ідэолёгічная тэма—гэта выяўленьне героізму эпохі і яе людзей—героізму змаганьня, толькі ўжо больш у абставінах соцыялістычнага будаўніцтва, калі яно яшчэ толькі пачыналася. Асяродкам сюжэту мае быць каханьне Карпіцкага з Таісаю,

Магчыма, у залежнасьці ад формальна-мастацкіх асаблівасьцяў маладога аўтара, ідэолёгічны змест у Ліmanoўскага не заўсёды яшчэ выяўляецца досыць поўна, а часам мае ня зусім вытрыманы характар. Напрыклад, аб жыцьці і соцыяльным становішчы Янкі Пралескі да імперыялістычнае вайны мала гаворыцца, а ў сюжэце апов. „Адшуканы скарб“ шмат момантаў, якія маюць на мэце падкрэсьліць героізм эпохі, але яны бяруцца ў вельмі прыгодніцкім і не заўсёды праўдападобным пляне.

Апов. „Адшуканы скарб“ і апов. „Дзьве пуціны“ збудаваны болей-меней аднакава: каля гісторыі галоўнага героя, апісанай у хронолёгічным парадку даюцца зарысоўкі і малюнкi навакольнага жыцьця і ўводзяцца навакольныя пэрсонажы, з якімі галоўны герой чым-небудзь зьвязаны ці мае якую справу. Перажываньні пabочных асоб выяўляюцца мала. Некаторыя месцы ў аповесьцях дадзены лішне каротка, схэматычна і нават без закончанага апрацаваньня. Але чытаюцца аповесьці з нязьменшанаю цікавасьцю ад пачатку да канца, асабліва аповесьць „Адшуканы скарб“, бо ў ёй шмат драматычных момантаў і ёсьць пэўны элемэнт прыгодніцкіх твораў (ужыты, на жаль, як было казана, часам без належнае вытрыманасьці). Лепшыя месцы ў гэтай аповесьці—апiсаньні тых расстрэлаў, катаваньняў, зьдзекаў, зьняваг і дзікай барбарскай лютасьці і жорсткасьці, якую дапушчалі белапалюкі ў адносінах да палонных чырвонаармейцаў. У апов. „Дзьве пуціны“ не асабліва добра захавана сюжэтная цэльнасьць

і няма патрэбнае прапорцыянальнасьці частак. Спачатку шмат пішацца пра каханьне і вельмі мала пра політычныя падзеі, потым—якраз наадварот, і Алеся зусім зьнікае з аповесьці. Выходзіць як-бы нейкі дзеньнік Янкі Пралескі. Пабочныя падзеі ня зусім шчыльна ўвязаны з сюжэтам. Апрача таго, шмат гутарак на агітацыйна-пропагандыцкія тэмы, прычым гутаркі гэтыя часам ня толькі не характарызуюць асобу, якая гаворыць, але нават зьяўляюцца штучна ўкладзенымі ў яе вусны (размовы сястры Марыны з Янкам у Ленінградзе пасля Кастрычніка і г. д.). Тымчасам, пры ўсіх гэтых недахопах, аповесьць пакадае значнае ўражаньне. Дасягае гэтага ўражаньня аўтар тым, што апавядае пра Янку і Алеся з вялікаю любасьцю, а пра ўсё наогул апавядае проста, шчыра, цікава і лёгка.

Ліманаўскі—апісальнік і апавядальнік з праўдзівым і мяккім пачуцьцём, з пісьменьніцкаю наглядальнасьцю, з любасьцю да хараства, а, галоўнае, з імкненьнем да прышчэпліваньня чытачу камуністычных ідэй. Творчасць яго ўсё болей разьвіваецца, аб чым сьведчыць роман „Над абрывама“. У романа лепшая пабудова, больш выступае жыцьцёвае колектыву, чым у ранейшых творах, даюцца мастацкія тыпы шмат якіх партыйцаў і савецкіх служачых, менш расьцягнутых уставак і няма голае агітацыі, лепшыя дыялёгі, больш дагледжаная мова.

Міхась Лынькоў. Нарадзіўся 8 лістапада (ст. ст.) 1899 г. ў в. Сялюты Віцебскага павету і губэрні. Гады дзяцінства і юнацтва жыў на чыгунцы. Бацькі

яго былі рамонтныя рабочыя. Разам з імі вандраваў ён па сьвеце, быў у Віцебску, Архангельску, на Далёкім Усходзе. Скончыў настаўніцкую сэмінарыю ў Рагачэве. Быў настаўнікам на Гомельшчыне. Там-жа прымаў актыўны ўдзел у партызанскіх аддзелах супроць палякаў, гетмана і немцаў. Аб гэтым часе Лынькоў успамінае:

„Быў „ад‘ютантам“ Ліпініцкага партызанскага атраду, што ўваходзіў у Роўканицкі сэктар партызанаў. Змагаліся з палякамі. Яны знаходзіліся тады ў Рагачэве,—рабілі напады на наш раён, але ў большасьці бяз посьпехаў—заўсёды адбівалі іх. Мелі партызаны стычкі і з гомельскімі гайдамакамі. Асабліва крута прышлося пры нямецкай окупацыі. Рэгулярнымі нямецкімі часьцямі нашы атрады былі разьбіты. Роўканицкі штаб расстрэлены, спалена некалькі вёсак, у тым ліку каля 300 двароў сяла Кашалёва. Многіх пабралі ў палон і парасстралялі. Організатары і актыўныя ўдзельнікі партызаншчыны нямецкім камандаваньнем былі абвешчаны ўне закону. Папаўшы толькі на адзін дзень у нямецкія капцюры, мне пашанцавала сваячасова ўцячы і выбрацца з занятага немцамі раёну“.

У 1919 г. па мобілізацыі профсаюзаў Міхась Лынькоў паступіў у Чырвоную армію, у якой і прабыў да 1923 году. Удзельнічаў у паходах на Варшаву і на Булак-Балаховіча. Пасьля варшаўскага паходу вандраваў з чырвонаармейскімі часткамі па Уралу і Заходняй Сібіры.

Маці пасля сьмерці бацькі працавала рамонтнай рабочай да 1923 г., пакуль не загінула пад цягніком, пакінуўшы на рукі Міхасю досыць вялікую сям'ю.

У 1923—25 г. зноў быў настаўнікам у мястэчку Сьвержань Рагачэўскага павету, дзе добра пазнаёміўся з яўрэйскім местачковым бытам.

З 1925 г. т. Лынькоў рэдагуе бабруйскую газэту „Комуніст“.

Першая ў яго друкаваная рэч—апавяданьне „Гой“ у зборніку бабруйскае філіі Маладняка „Уздым“ (1926 г.). Апавяданьні яго з таго часу зьяўляліся ў розных выданьнях. У 1928 г. вышаў зборнік „Апавяданьні“.

У апавяданьні „Чыгунныя песьні“—сюжэт хаваецца за фразэолёгіяй і стылізацыяй мовы. Патосам і стылізацыяй хоча зрабіць аўтар мастацкае ўражаньне на чытача. А без патрэбы. Сюжэт тут сам па сабе моцны: у Сібіры, на глухой станцыі, чэха-славакі, адступаючы, забіваюць стрэлачніка і гвалцяць да сьмерці яго дачку Арынку. Потым едуць чырвонаярмейцы, знаходзяць гэта жудаснае злачынства і хаваюць нябожчыкаў. Ё піша аб усім гэтым аўтар з глыбокім пачуцьцём і з праўдзівым рэвалюцыйным уздымам. Ё вобразы, і словы ўмее часам даць ён такія простыя і такія моцныя ў сваёй прастаце. Апавяданьне, бязумоўна, цікавае і моцнае. Але стылізацыя, нарэшце, дакучае. Бо вось чамусьці падабаецца аўтару, праз меру падабаецца, каб песьні былі „чыгунныя“, гукі—„медныя і чыгунныя“, пос-

туп—„чыгунны“, накіп—„сталёвая“ і г. д... Усё гэта добра дзеля выяўленьня нашае эпохі, эпохі „железных потоков“, але добра—калі ўжываецца на сваім месцы, у належнай меры і ў пэўным жанры. Апавяданьне-ж „Чыгунныя песьні“, хоць і робіць цяпер на нас, сучаснікаў, моцнае ўражаньне, бо мы самі шмат ведаем аб тым, што хоча сказаць аўтар, але яно, напэўна, ня зможа памастацку ўзрушыць нават трешку пазьнейшага за нас чытальніка, якому патрэбна будзе ня столькі фразэолёгія, колькі належная ў гэтым жанры апавядальнасьць і апісальнасьць.

Лепшае, найбольш вытрыманае апавяданьне ў зборніку—трэцяе, „Над Бугам“. Аўтар добра ведае і ўмее паказаць паходны быт чырвонаармейцаў, памастацку дае іхнія размовы, трапна выяўляе адносіны іх адзін да аднаго. Аўтар не ідэалізуе чырвонаармейца, а паказвае нам яго такім, якім ён ёсьць у праўдзівым жыцьці. Чытач, па волі аўтара, жываецца з яго сябрамі-чырвонаармейцамі, пераймаецца іхнімі інтарэсамі, жыве іхнімі надзеямі,—і таму так шкода яму, калі пасьля гэтых надзей, пасьля сьмехаў і жартаў, гінуць яны за вызваленьне пролетарыату, над далёкім Бугам. Аўтар дае тып чырвонаармейца-селяніна (Ванька разанскі) і тып чырвонаармейца з гораду (Васька Шкетаў, быў кухарам, чалавекам у рэстаўрацыі, басяком, кахаў простытутку). Больш ён цікавіцца Васькаю, але лепш яму удаўся Ванька. У апісаньні драбніц паходнага чырвонаармейскага жыцьця Лынькоў часам пакідае за сабою і Коласа, і Нёманскага, і Зарэцкага.

Можна зауважиць, што ўсе апавяданьні ў зборніку М. Лынькова напісаны па дзвюх пэўных схэмах. Па першай схэме напісаны апавяданьні „Чыгуныя песьні“, „Крот“, „Гой“, і „Гома“. У гэтай схэме зазвычай маем: бацькоў, дачку, каханка, змаганьне чырвоных з белымі, паходны быт чырвонаармейцаў, драматычную разьвязку і лірычнае заканчэньне. Бацька бывае добры (стрэлачнік), нядобры (Зяленскі), добры, але несьвядомы (Мотэль). Маці заўсёды бывае паказана менш выразна, чым бацька. Дачка найчасьцей добрая (Арынка, Яніна, Рыва), толькі ў адным выпадку троху добрая, троху нядобрая (Лэя). Каханак заўсёды добры (нейкі Алесь, што паказаны ў Арынкіных думках, потым аўтар ці асоба, ад якой вядзецца апавяданьне, далей—шчасьлівы Міхась, нарэшце—нешчасьлівы Гома). Разьвязка залежыць ад змаганьня чырвоных з белымі (у схэме апав. „Гома“ месца чырвоных займае Гома і яго бацька, а месца белых—мясьнік Хаім і Лэіны бацькі; у апав. „Гой“ змаганьне вядзецца ўжо часткаю і на культурна-бытавым фронце). Калі перамагаюць белыя—разьвязка трагічная, калі чырвоныя—разьвязка шчасьлівая. Заканчэньне выконваецца зазвычай рэвалюцыйнай фразэолёгіяй або якім чулым абразком. Па другой схэме напісана толькі адно апавяданьне „Над Бугам“. Але і ў гэтай другой схэме шмат момантаў агульных дзеля абедзвюх схэм (белыя—чырвоныя; паходны быт чырвоных; Васька Шкетаў і яго каханка; Ёван і яго жонка; трагічная разьвязка; чулы абразок на заканчэньне).

У зборніку ёсьць вельмі ўдалыя месцы, напрыклад, пра гузік (стар. 36): „Іван шые старанна, аж пот выступае на лысіне, але-ж гузік цяпер не адарвеш поўротай салдат, прышыў гузік навек, штаны падзяруцца, а гузік цэлы будзе“. Але залішняя любоў да стылізацыі даводзіць аўтара да лішне квятлівых сказаў, напрыклад (стар. 29): „Закрыеш вочы— і дзіўныя вобразы адзін за адным лунаюць у карагодзе бясконцым, у карагодзе, сатканым з красак стагодзьдзяў, з магутных подыхаў людзкой грамады, з вобразаў даўно мінулых дзён, прашумеўшых з жалезнага рокату расквітаючых дзён будучыні, з чалавечых дум і жаданьяў...“

У мове Лынькова шмат расіянізмаў і неўласцівых народнай і поэтычна-літаратурнай беларускай мове дзеяпрыметнікаў, родных склонаў для паказання прыналежнасьці (шапка бацькі) і г. д.

З апошніх твораў Лынькова вельмі маляўніча напісаны і ўзорна скампанаваны абразок „Беня-балагол“ (друкаваўся ў літаратурным дадатку да „Савецкае Беларусі“).

Валеры Маракоў. Нарадзіўся 14 сакавіка (ст. ст.) 1909 г. ў вёсцы Акалёня, шэсьць вёрст пад Менскам. Бацька—расіец, родам з вёскі Азяроўка, Холмскага павету, Пскоўскае губэрні, быў меншы сын і мусіў шукаць кавалак хлеба ў сьвеце. Ён быў рабочым у Ленінградзе. Маці Валерыя—беларуска, вельмі музычная жанчына, добра сьпявае. У часе імперыялістычнае вайны сям'я Мараковых выяжджала і жыла ў Расіі і на Украіне.

У 1919 г. вярнуліся ў Менск. З Акалёніі Валеры хадзіў вучыцца ў Менск, пехатою, кожны дзень 6 вёрст туды і назад. Скончыўшы сямігодку, гады тры ня вучыўся зусім. Хадзіў з бацькам на мулярскую працу. Жылі ў вельмі цяжкіх умовах. Пачаў пісаць вершы Валеры Маракоў, шукаючы ў іх адпачынку ад цяжкага жыцця і працы. Потым пазнаёміўся з Пушчаю і іншымі маладнякоўцамі. Працаваў, дзякуючы Якімовічу, у рэдакцыі „Беларускага піонэра“, нейкі час у рэдакцыі „Маладняка“. Стараньнямі Александровіча і Дудара трапіў у Беларускі пэдагагічны тэхнікум, дзе цяпер і вучыцца. З літаратурных уплываў самыя моцныя меў ад творчасьці Лермантава: поэму „Дэмон“ Лермантава Валеры ведае ўсю напамяць. Любіў Надсона, Некрасава, Нікіціна. Пазьней зачытваўся „Завірухаю“ Чарота і захапляўся вобразнасьцю Пушчы.

Друкавацца Валеры Маракоў пачаў з 1925 г. Вышлі зборнікі яго вершаў: „Пялёсткі“ (1926 г.) і „На залатым пакосе“ (1927 г.).

Рэцэнзэнты даволі ўважліва адгукнуліся на выйсьце з друку яго зборнікаў, але зборнік „Пялёсткі“ спатканы быў даволі сурова за ідэолёгію паэты. Рэцэнзэнты зазначалі вялікі суб’ектывізм паэты, адсутнасьць грамадзкіх мотываў, замкнутасьць у сваім „я“, пэўны пэсымізм.

Пасьля выхаду зборніка „На залатым пакосе“, у якім ёсьць ужо і грамадзкія мотывы, гэтае ўражаньне ў справе ідэолёгічнае нявытрыманасьці паэты троху зьменшылася.

Галоўныя мотывы ў творчасці Валерыя Маракова—змаганьне поэты са сваімі настроямі, любоў да хараства, каханьне. Шмат прыродаапісальнага элементу, які, аднак, зьяўляецца толькі дэкарацыяй.

Настроі ў Маракова—даволі няроўныя. То поэта вельмі галосіць аб сваёй радасьці, юнацтве, жаданні абняць і сагрэць увесь сьвет, то ён наракае невядома на якіх злосьнікаў, шукае супакою на ўлоньні прыроды, у шырокіх прасторах, але і там чагосьці яму бракуе, і ён пачынае журыцца і выліваць свой сум у вершах. І, зноў-жа, то ён вельмі імкнецца да каханьня, то пачынае сумна разважаць аб ім. Некаторыя рэцэнзэнты бачылі ў гэтых зломах маладой душы „стан дэклясаванасьці“, „адарванасьць ад соцыяльнае масы“, уплывы Есеніна і г. д. Пры гэтым ня ўсе рэцэнзэнты бралі пад увагу, што Валеры Маракоў хацеў вучыцца і ня мог, за цяжкаю працаю ня бачыў сьвету, у поэзіі шукаў забыцьця ад штодзённасьці і рэалізаваў свой творчы настрой так, як навучыўся па творах Лермантава і Надсона. Ён вершы яго—гэта вершы юнака, які ўспрымае жыцьцё з запалам маладых сваіх гадоў, але без глыбіні дарослага чалавека. Ён гарыць, але раскідаецца ва ўсе бакі без належнае агульнае і політычнае сьвядомасьці. Ён часам мімаволі прымае позу тых герояў, аб якіх чытаў у сваіх улюбёных аўтараў. А натура ў яго вельмі чулая і ўспрыймальная, ён лёгка захапляецца і траціць пачуцьцё меры. І таму ў яго вершах трапляюцца „наіўныя“, паводле рэцэнзэнтаў, месцы; аднак-жа, гэтыя месцы гаво-

раць не аб поэтычнай яго слабасьці і не аб дэклясаванасьці, а проста аб тым, што ён малады поэта, які яшчэ не знайшоў сваіх пэўных сьцежак у жыцьці і творчасьці.

У далейшым, бязумоўна, Валерыю Маракову трэба вызваліцца ад непатрэбнага ўдаваньня ў позу, ад поэтычнай дэклямацыі, ня зьвязанай з адпаведным яму пачуцьцём, ад сьляпога насьледваньня поэтам ня нашае эпохі, ад наіўнага ў сучасных умовах плаканьня і сентымэнтальнічаньня, хоць-бы і самага прыгожага.

Ён моцны ад прыроды поэта, і ён можа даць больш самабытных вобразы і словы, чым даў у выпушчаных зборніках. Аб гэтым сьведчыць тое, што вершы яго робяць моцнае ўражаньне, хоць кола вобразаў і слоў у яго досыць абмежаванае, і неасабліва арыгінальнае. Мэтры і рытмы звычайныя, форма не асабліва багатая. Але ў яго гэтулькі эмоцыянальнай напружанасьці і гэтулькі лірызму, што і небагатыя пры бліжэйшым іх аналізе мастацкія сродкі даюць шмат дасягненьняў.

Амаль ня ў кожным вершы ў Маракова такія вобразы і словы: раздольле, прывольле, шырокія прасторы, поле, дуброва, бярозы, асіны, ноч, месяц, рака, ветры, золак, зара, гарэньне, згараньне, дагараньне, перагараньне, сьпевы, перапевы, малітва, калені, укленчыць, грудзі, паланьне на ўсе лады, піць, выпіць, упіцца, цьвець, боль, разгул і г. д., і г. д. Комбінуючы на розныя лады гэтыя вобразы і словы, ён насычае свае вершы настраёвасьцю, эмоцыяналь-

насьцю, лірызмам — і дасягае мастацкага ўражаньня.

Ён любіць яскравыя фарбы і звонкасьць. У гэтым яго слабасьць, у гэтым-жа і яго моц. Бо яго, напрыклад, такія звычайныя эпітэты, ужытыя з пачуцьцём, ня толька лёгка кожным успрымаюцца, але і ў кожнага варушаць пачуцьцё. Аднак-жа, у далейшым яму, бязумоўна, трэба зьменшыць такую аднастайнасьць у мастацкіх сродках.

Аркадзь Моркаўка. Нарадзіўся 26 студзеня (ст. ст.) 1900 г. ў вёсцы Зазер'е, 15 вёрст ад мястэчка Рудзенску, на Чэрвеншчыне. Бацька—сялянін, быў будачнікам на чыгунцы. Аркадзь Моркаўка быў тэлеграфістам, потым скончыў электра-мэханічны тэхнікум у Віцебску. Цяпер працуе ў палаце мерак і вагаў ў Менску. Друкавацца пачаў з 1922 г. Піша вершы. Улетку 1928 г. вышаў зборнік яго вершаў „Дым жыцьця“.

Галоўныя матыў у творчасьці Моркаўкі—філэзофскі разгляд розных зьяў жыцьця. Ён закранае і соцыяльнае змаганьне, і соцыялістычнае будаўніцтва, і адносіны між горадам і вёскаю, і адносіны да каханае жанчыны і г. д., але скрозь ў яго пры гэтым зьяўляюцца філэзофскія разважаньні, галоўныя матыў якіх: хоць няма нічога вечнага, але сьвет прыгожы, жыцьцё патрабуе змаганьня, і таму будзем жыць і змагацца. На яго творчасьці ёсьць значны сьлед інтэлігенцкае замкнутасьці, у яго шмат пэўнага індывідуалізму і туманнага інтэлігенцкага косьмізму. Але ў яго вершах ёсьць, тымчасам, і не-

пасрэдная радасьць жыцьця, бадзёрасьць, дзейнае
клясавае пачуцьцё. Ён піша („Крык вуліцы“):

Над намі кпілі, зьдзек над намі
Тварылі ўсе, забыўшы грэх.
Цяпер мы робім над панамі
Апошні суд, суд не на сьмех.

Ён цешыцца з культурнага росту вёскі (верш
„У дарозе“) і зазначае, што „са твараў сялянскіх
змываюцца кросны доўгай сялянскай пугі“ (там-сама).
У адным лепшым сваім вершы ён піша аб сабе так:

Я ня маю роскашы чырвонцаў,
Не заўсёды нават маю медзь,
Не ваджу я залатога сонца,
Каб цябе, мой край, агнём сагрэць.

Але, кажа ён, у яго ёсьць у сэрцы „званы вечы“,
у яго ёсьць „пчолак-песень рой“, тое, што ён „пад-
слухаў у калядны вечар“, „зьбіраў роснаю зарой“,
і ён кажа:

Ды і гэта я аддам балотам,
Ды і гэта я пушчу ў аўсы;
Хай паслухае вясковая галота,
Аб чым звоніць яе брат і сын.

Самае моцнае ў вершах Моркаўкі—вобраз і фраза.
Ён стараецца даць моцны, арыгінальны вобраз і
моцную, з малой колькасьцю слоў, але з вялі-
кім зьместам фразу. Прыгожых вобразаў у яго
шмат. Часам, аднак, трапляюцца вобразы, лішне
адарваныя ад вобразнасьці мас, часам нават ня зусім
зразумелыя. Верш свой Моркаўка старанна шліфуе,
але таксама часам дае лішне выкручаныя фразы.
Строфіка, рытміка і рыфмаваньне ў яго даволі звы-
чайныя, але верш наогул мілагучны і прыгожы.

Рыгор Мурашка. Нарадзіўся 3 лютага (ст. ст.) 1902 г. ў вёсцы Бязьверхавічы, 7 вёрст ад Слуцку, у беднай сялянскай сям'і. Скончыў дзеве клясы настаўніцкае сэмінарыі ў Нясвіжы. Нязвычайна многа чытаў і ўпарта займаўся самаадукацыяй. Асабліва шмат чытаў французскіх клясыкаў.

У 1920—21 г. г., па партыйнай мобілізацыі, служыў 18-гадовым хлапцом у Чырвонай арміі. Лячыўся ад тыфусу ў Ленінградзе. Потым служыў у Валогдзе. Там тады быў страшны голад. „Давалі,—апавядае тав. Мурашка,—па $\frac{3}{4}$ аўсянага хлеба, на які цяпер ня зірнула-б свінчо“. Затое кніг быў поўны рынак, прадаваліся на паперу. Ён, аддаўшы за гэтыя кнігі ўсе свае рэчы, якія мелі хоць якую цану, у маі 1921 г., у аднэй гімнасыцёрцы, калі на Балагодчыне мароз уначы на 12°, паехаў па мобілізацыі „халодны, галодны, але з поўным мяшком кніг“, на родную Слуцчыну.

У 1922 г. на польскай мяжы забілі яго малодшага на 2 гады брата—„майго політычнага вьхаванца і бліжэйшага памочніка ў падпольнай працы з палякамі“,—кажа т. Мурашка. Брат паехаў на небясьпечную работу ў мытніцу з даручэньнем выкрыць хэўру злачынцаў. Абодва ведалі, што чакае яго там на мяжы. Падкуплены чырвонаармеец з прыкардоннае варты, у белую ліпнёвую ноч, застрэліў яго... Р. Мурашка моцна кахаў брата за яго здольнасьці, рухавасьць, маладую сур'ёзнасьць (было яму толькі 18 год).

Не задаволілі асірацелага брата ні суд, ні мора людзкога спачуваньня — і Р. Мурашка знайшоў

выхад у літаратуры, каб гэтым памсьціца за яго сьмерць і паставіць помнік на яго забытую, разбураную ўжо магілку.

Пачаў пісаць пераходзячы з невялічкіх допісаў на нарысы, фэльётоны, малюнкi, абразкі—і гэтак да першага апавяданьня. Быў корэспондэнтам „Белорусской деревни“, „Зьвязды“, „Савецкай Беларусі“, „Красноармейской правды“.

У 1926 гаду вышаў зборнік яго апавяданьняў „Стрэл начны ў лесе“. У 1928 г. ў „Маладняку“ друкавалася яго вялікая аповесьць „У іхным доме“. Цяпер рыхтуе да друку роман „Сын“—з эпохі рэвалюцыі 1905 г.

Творы Мурашкі задуманы і напісаны заўсёды цікава. У іх часам ёсьць пэўны элемэнт прыгодніцтва. Стыль вобразны і дынамічны. Часам шкодзіць ня зусім схаваная ідэолёгічная тэндэнцыя і ўхіл у падкрэсьліваньне эфэктаў. Галоўныя яго тэмы—змаганьне з клясавым ворагам, услаўленьне працоўнага чалавека, барацьбіта за соцыяльнае вызваленьне, а з другога боку—аналіз псыхолёгіі „былых людзей“, унутранае эміграцыі, выяўленьне прычын, якія вядуць да моральнага раскладу слабых адзінак з савецкіх працаўнікоў.

Мікола Нікановіч. Нарадзіўся 2 (15) красавіка 1902 г. ў в. Клёнік, Смалявіцкага раёну, на Меншчыне. Бацькі—бедныя сяляне. Бацька ў 1910 г. застрэліўся, пакінуўшы вялікую сям'ю. У 1920 г. Мікола Нікановіч браў актыўны ўдзел у змаганьні з палякамі. Потым настаўнічаў на вёсцы.

У 1926 г. вышлі два зборнікі яго прозы „Золак“ і „Радасьць“. У 1928 г. вышаў трэці зборнік „Крык працы“.

Найчасьцей апісвае Нікановіч польскія гвалты на Беларусі і клясавае змаганьне ў сучаснай вёсцы. Сюжэты зазвычай аздабляюцца каханьнем. Уласьцівы Нікановічу літаратурны прыём—устаўкі з прыгожым апісаньнем прыроды і падкрэсьліваньне драматычных момантаў і розных чулых месцаў.

Але, напрыклад, у зборніку „Радасьць“ паказана вельмі многа радасьці, тымчасам жыцьцё выходзіць нейкае аднабокае, нібы мёдам памазанае. Усё і ўсюды так радасна, так добра, нібы ня ідзе яшчэ такое ўпартае змаганьне за новы быт, нібы людзі працуюць дзеля аднае вясёласьці. І ўся тая радасьць жыцьця, якая магчыма, поўніла істоту аўтарам, калі ён пісаў гэтыя свае апавяданьні, вышла вельмі салодка і, апрача фразэолёгіі, нічога ад радасьці не асталося.

У шмат якіх іншых апавяданьнях Нікановіча таксама—стылізацыя і фразэолёгія. Пагоня за прыгожымі словамі і зваротамі, яскравымі вобразамі. Але яны не выцякаюць арганічна з творчасьці, а зьяўляюцца пэўным літаратурным прыёмам. Скрозь у яго—гіпэрболічнасьць, перабольшваньне, падкрэсьліваньне, не схаваная тэндэнцыя, агітацыйнасьць і навучальнасьць, крайнасьць, непраўдападобнасьць, нятыповасьць. Часам лішні натуралізм, жудасныя сцэны, біцьцё, кроў, сьлёзы—і сантымэнтальнасьць, павярхоўнае пачуцьцё.

Але аўтар сам праймаецца сваім пачуцьцём і не заўважае, як траціць мастацкую веру.

Ізраіль Плаўнік. Ізраіль Плаўнік—родны брат Зьмітрака Бядулі. Нарадзіўся ён у 1904 г. ці ў 1905 г. ў м. Пасадцы, на Віленшчыне. Да імперыялістычнае вайны бацька займаў пасаду ляснога прыказчыка. Маці зарабляла шыцьцём. Выхаваньне ў сям'і было патрыархальнае. З 8 год пачалося вучэньне ў хэдэры, дзе рэбэ больш біў сваіх вучняў, чым вучыў іх. „Білі па чым папала,—успамінае Ізраіль Плаўнік,—па твары, па носе, па руках, дралі за вушы і нават нагамі тапталі“. У 1919 г. Ізраіль Плаўнік паехаў быў у Менск, пражыў там поўгода ў брата, але, у сувязі з адступленьнем польскае арміі, зноў апынуўся ў Пасадцы. „Цяжкія сьляды пакінулі „яснавяльможныя“ пасья сябе...—успамінае ён;—у бацькавай хаце абсалютна нічога не засталася, усё было пабіта, парабавана... Засталіся толькі чатыры сьцяны, і то аблупленыя“. Потым Ізраіль Плаўнік вучыўся на агульна-адукацыйных курсах у Менску. Цяпер ён працуе ў друкарні корэктарам.

Піша выключна вершы. Друкуюцца яны ў розных беларускіх газэтах і часопісах з 1925 году. У 1926 г. вышаў зборнік „Звон вясны“, у якім зьмешчаны вершы С. Дарожнага і яго.

У зборніку „Звон вясны“ галоўныя мотывы ў вершах І. Плаўніка—услаўленьне хараства і творчасьці, імкненьне да чагосьці, бо „шуміць кроў у жылах“, каханьне; піша тут поэта і аб польскай оку-

пацыі, аб зьдзеках польскіх жаўнераў над беларускім сялянствам, аб паўстанцах, аб вызваленні Беларусі. Ёсьць тут спробы апісаць горад у самым сучасным, „машынным“ тоне і самымі сучаснымі, „машыннымі“ формальна-мастацкімі прыёмамі (верш „Машыннае раньне“).

У пазьнейшых вершах, друкаваных у розных выданьнях, мы знаходзім працяг тых самых мотываў, толькі піша паэта мацней, асабліва з боку формы. Але ў вершы „Палюбіў я цябе, Беларусь“, ён яшчэ піша аб Беларусі ў сентыментальна-народніцкім, архі-нашаніўскім тоне. У вершах „З цыкля „Зарніцы“—філёзофскія разважаньні аб жыцьці, якое ідзе, мільгае... Ёсьць тут і пра комуна. Тымчасам, піша паэта ў тым сэнсе, што ўсё будзе змецена, пылам разьвеецца, думы згараць, толькі-ж—ня зусім... „комуны дасягнуць другія“. І паэта верыць у будучыню і пая хвалу радасьці жыцьця. У вершы „Калі заход палашчацца ў вазёрах“ такая думка: „шчасьлівы ты, поэт, калі адчуў мэлёдый звонь-словы“. Філёзофія ў Ізраіля Плаўніка набліжаецца, у сваёй сутнасьці, да філёзофіі Аркадзя Моркаўкі.

Агулам, характарызуючы форму ў поэзіі Ізраіля Плаўніка, трэба адзначыць, што ў яго яшчэ няма зусім свайго закончанага стылю. На яго форме адчуваецца ўплыў вершаў Бядулі, часткаю Купалы і Багдановіча, часткаю іншых поэтаў. Але і ў тым, што ён даў, ёсьць ужо свае характарныя рысы. У яго шмат квятлівасьці ў мове і поэтычнае фразэолёгіі. Заўважаецца пэўная вобразная перагрузка.

Аднак-жа, вобразнасьць і наогул мастацкія сродкі ў яго даволі звычайныя, дзеля нашага часу—троху ўжо трафарэтныя і перастарэлыя. Ён піша:

Закрылася сонейка вэлюмам з ружаў...
Галубяцца хвалі—мярэжамі валу,
Цалуюць і лашчаць пурпурныя скалы,
І сыплюць ім пырскі-лілеі на грудзі.

Алесь Салагуб. Нарадзіўся 5 кастрычніка 1906 г. ў в. Зарудзічы, Маладзечынскага павету, на Віленшчыне. У 1915 г. ўцякаў з бацькамі ад вайны. Пажылі нейкі час у Ратамцы пад Менскам. Потым, не зварачаючы ўвагі ні на кулі, ні на газы, вярнуліся ў родную вёску, дзе бачылі ўсе жахі імперыялістычнае вайны, перажылі окупацыю нямецкую і польскую.

У 1922 г. Салагуб паступіў у III клясу Віленскае беларускае гімназіі. Скончыў гімназію ў 1927 г. Польская поліцыя часта адрывала яго ад кніжак і кідала ў вастрог.

Першага траўня 1924 году ў вёску Зарудзічы налятае поліцыя і арыштоўвае Салагуба пад закідам, што ён у сваім павеце і ў Смаргонях раскідаў камуністычную „бібулу“.

У дэфэнзыве спачатку дапытваліся досыць ласкава і запрапанавалі зрабіцца провокатарам. Але гэтая пропозыцыя так яго перапалохала, што ён расплакаўся. Тады дэфэнзыўшчык ударыў яго пад бараду так, што ён і слова вымавіць ня мог. Нічога яны ад яго не даведаліся. Потым, завеўшы ў падвал, білі па вушах, у грудзі і зусім няпрытомнага пры-

мусілі падпісаць пратакол, у якім ён ні слова ня цяміў. Калі сядзеў на „Лукішках“, добрыя людзі праз сьцяну параілі яму адмовіцца ад пратаколу. Сядзеў ён у камэры-адзіночцы. Два месяцы не давалі яму паперы і адбіралі шпільку, калі пісаў на сьцяне. Віленскі акруговы суд даў яму два гады крэпасьці, абвінавачваючы ў прыналежнасьці да КПЗБ.

Праз чатыры месяцы яго былі вызвалілі пад заклад (3.000 польскіх злотых), потым неўзабаве зноў пасадзілі, зноў выпусьцілі пад заклад...

У часе стыхійнага росту Беларускае Грамады Салагуб быў актыўным арганізатарам яе гурткоў у сваім павеце. Там яго поліцыя не чапала. Але калі ён перакінуўся на Ашмяншчыну, зараз яго схапілі і ўкінулі ў Стафанаўскі вастрог у Вільні. Там сядзець было горш, чым на Лукішках. Пасадзілі яго ў камэры з „інтэлігэнтамі“. Але „інтэлігенты“ гэтыя былі: скарбовыя зладзеі, шпегі, якія сваімі „баданьнямі“ забівалі людзей насмерць, афіцэры-гвалтаўнікі, якія перабралі крайнюю мерку сваімі гвалтамі. Салагуба яны цкавалі, як грамадаўца. Прасядзеў ён там два месяцы, і вельмі яны здаліся яму даўгімі, бо ня мог ні з кім словам перакінуцца, хоць вастрог быў бітма-набіты грамадаўцамі і часта ён чуў гукі сьпеву „Ад веку мы спалі“.

Вышаўшы з Стафанаўкі, Салагуб канчаў ужо гімназію, здаў быў ужо колькі экзаменаў, каб атрымаць матуру (атэстат сьпеласьці), аж зноў яго кідаюць у вастрог на Лукішках. Сядзеў ён гэтым разам дзевяць месяцаў, да вясны 1928 г.

Цяпер Салагуб—у Менску, студэнт Беларускага дзярж. унівэрс.

Вастрожнае жыццё ў сучаснай Польшчы Салагуб яскрава апісаў у нарысе „Галадоўка“ („Маладняк“, № 7, 1928 г.).

Вершы пачаў пісаць даўно, у гімназіі. Шмат напісаў іх, седзячы ў вастрогах. Друкаваліся яны ў розных заходня-беларускіх выданнях (псеўдонім—Лявон Чачотка). Цяпер Салагуб пачаў друкавацца ў „Маладняку“ і ў „Полымі“. Падрыхтаваў да друку зборнік вершаў з вастрожнага жыцця „На хвалях змаганьня“.

У вершах, якія друкаваліся ў менскіх выданнях, Салагуб выяўляе свае вастрожныя настроі. У вершы „Два другі“ („Полымя“, № 5, 1928 г.) ён параўноўвае сваю долю з жыццём кустка малачаю:

Ў мурах, на цэманце глухім
Кусток разросься малачаю,
І ён, як я, сарваны з краю
Віхуры посьвістам глухім;
Дзянькі юнацтва каратаю
На грунце чахлым і скупым...

Але ён верыць у „прыход вялікіх, сьветлых дзён“.

У вершы „У турме“ („Маладняк“, № 6, 1928 г.) ён, між іншым, піша:

У чорнае неба праз краты
Расчулены кідаю зірк,
Туды, дзе раскінулісь хаты,
Дзе сонечны плёскае вір.

І жудасна ціха навокал—
Маўчыць, як магіла, турма,
А хвілі паўзуць так павольна,
Як з багны вячэрняя ймгла.
З сусьветам зьліваюцца думкі.
І рытм я сусьвету лаўлю.
І цёмнае ночкі лятункі
Падслухаць з-за кратаў магу.
Я чую, як зоркі гавораць
Аб дзецях нікчэмных зямлі.
Я чую сарказмы прастору
Над зацьвільлю вузкай турмы...

Паўлюк Трус. Нарадзіўся ў 1904 г. ў в. Нізку, Узьдзенскага раёну, на Меншчыне, у беднай сялянскай сям'і. Дзед яго, чалавек няпісьменны, хацеў, каб і ўнук такім астаўся і працаваў на гаспадарцы. Ён бацька, хоць і пісьменны чалавек, згаджаўся з дзедам, толькі маці настоіла: „чужыя-ж дзеці вучацца, няхай і ён пралазіць у людзі“.

Скончыўшы сямігодку, Паўлюк Трус год праседзеў дома. Пачалася грамадзянская вайна, польская окупацыя. У часе наступленьня Чырвонае арміі на Варшаву яго забралі ў абоз; прабыў там тры месяцы.

Седзячы дома, ён шмат чытаў і зьбіраў народную творчасць.

У 1923 г. паехаў паступаць у Менскі пэдагэгікум. Выпадкова пазнаёміўся з Коласам, прачытаў яму свае вершы, і Колас вельмі падтрымаў яго і дапамог паступіць у Беларуска-літвінска-польскае тэхнікум.

Цяпер Паўлюк Трус—студэнт Беларускага дзяржаўнага ўнівэрсытэту.

Друкуецца з 1923 г. Піша вершы. У 1925 г. вышаў з друку першы яго зборнік „Вершы“. У 1927 г. вышаў другі зборнік „Ветры буйныя“.

У рэцэнзіі на зборнік „Вершы“ А. Бабарэка пісаў¹⁾: „Паўлюк Трус—гэта буйная крыніца з беларускіх нетраў, гэта буйны вецер ад маладога жыцця“. Бабарэка, далей, піша: „Тая народная музычнасьць і тая насычанасьць народнымі вобразамі, параўнаньнямі, сакавітымі эпітэтамі і іншымі ўкрасамі, якія робяць верш П. Труса лёгкім, пывучым, мяккім і пяшчотным,—усё гэта кажа, што poeta мае грунт для сваёй творчасьці і выкіроўваецца на свой уласны творчы шлях“²⁾.

У зборніку „Вершы“ (1925 г.) Паўлюк Трус, як і Чарот у першы пэрыод маладнякоўскай творчасьці, паяў аб тым, што „бор старажытны зруйнованы“, „мы спаракнелае спалім“ („Пасьля буры“). У вершах „Юны змаганец“ Паўлюк Трус дае лірыку змаганьня, услаўляе паўстанцаў. У вершах „Астрожнік“—услаўленьне паўстанца; комсамольца, якога расстрэльваюць палякі; тут у поэты—шчырае пачуцьцё і патос змаганьня.

У другім разьдзеле зборніка „Вершы“—любоўная лірыка. Каханьне ў творчасьці Паўлюка Труса—здоравае сялянскае каханьне. Тут-жа адчуваюцца моцныя ўплывы народнае творчасьці; у вершах «З поэмы „Сірата Алеся“» ёсьць добрыя апрацаваньні народных песень.

1) „Маладняк“, № 10(1), 1926 г., стар. 110.

2) Там-сама.

Трэці разьдзел зборніка—„Хараства прыроды“. Тут—любоў да прыроды і сялянскае працы.

У зборніку „Ветры буйныя“ (1927 г.)—ветры буйныя, просінь, залаты вечар, туман, лісты па жоўкляя, поле... Настроі засмучоныя. Смуткам вее і ад ніцых лоз і ад постаці жанчыны, што з разьбітымі ў кроў нагамі варочаецца на сяло між жытнёвага мора з калыскаю за плячыма; журыцца і сасна на кургане. Шмат романтикі (3 поэмы „Цыганка“). Матчын дар у поэты—песьні, якія пяла яна яму малому ў часе жніва; ён успрыняў пералівы песень, водгулье іх і цяпер гучыць у яго душы, і ён сам хоча пяць пра цыганку-чараўніцу Марыулу і дае малюнак табару ўначы, пераказвае цыганскія думкі-мары.

І ў гэтым зборніку—насьледваньне народным песьням. Тут—сьлёзы, брусніцы, ветры буйныя, крыніцы, ніцыя лозы... Сумны малюнак: белыя бярозы ў марозе і сьлёзы ў дзяўчыны. Ва ўсё гэтае ўплятаюцца асабістыя перажываньні песьняра, лірыка каханьня і да т. п. Сінь, крыніца, туман і даліны—і так да канца зборніка. Занадта шмат сьлёз і сіні, яны ёсьць ледзь ня ў кожным вершы.

Тымчасам—вершы добрыя, прыгожыя, мілагучныя, напісаныя з вялікім адчуваньнем хараства, пра якое poeta п'яе.

Трэба яшчэ адзначыць, што Паўлюк Трус піша трыолеты, сонэты, рондо і інш. Шкада, тымчасам, што масавы чытач, незнаёмы з вершаскладальнай тэрмінолёгіяй, напэўна, не зразумее, чаму, напры-

клад, верш мае назву „Трыпціх“ (стар. 109), дый ня знойдзе тлумачэння ня толькі ў кароткім слоўніку чужаземных слоў, але нават і ня ў кожным курсе поэтыкі. Калі М. Багдановіч даваў некаторым сваім вершам назвы паводле формы вершаў, дык ён гэтым хацеў звярнуць увагу, што пабеларуску можна пісаць рондо, тэрцыны і г. д. Дубоўка, здаецца, першы з нашых поэтаў даў „трыпціх“. Але ці варта далей у нашых масавых зборніках надпісаць, што гэта сонэт, а гэта трыолет, а гэта трыпціх? Лепш даваць назву вершу паводле зместу, ці паводле галоўнага мотыву, ці паводле настрою, з якім ён пісаны, а не паводле формы, аб якой 99% чытачоў ніколі ня чулі.

Сяргей Фамін. Нарадзіўся 16 красавіка (ст. ст.) 1906 г. ў в. Пепелеўцы, б. Магілёўскае губ., Мсьціслаўскага павету, Любавіцкае воласьці (цяпер гэта—за межамі БССР). Бацька—настаўнік у расійскай школе, родам селянін. Маці—сялянка, няпісьменная і гаварыла з сынам пабеларуску. Скончыў Сяргэй Фамін пэдагэгікум у Магілёве. Цяпер ён—студэнт Беларуска-дзярж. унівэрс.

Пачаў друкавацца з карэспандэнцый у „Красной газете“, „Бедноте“. Пабеларуску друкуецца з 1925 г. ў „Маладняку“ і ў розных беларускіх выданьнях.

У 1926 г. вышла яго поэма „Балота“. У поэме новы змест і новая форма. Вольны верш, гармонік, песенны склад, народны размах пачуцьця, патос

новага будаўніцтва, радасьць, што „на балоце грае маем сталь“, успаміны аб нядобрым мінулым дзеля параўнаньня яго з новым жыцьцём: голад, рэлігійны дурнап'ян, а цяпер—„начамі сьвеціць Ленін“, „вечарамі перазвон антэны“ і г. д. Скрозь—вялікая любоў да роднага балота, але нязломнае жаданьне бачыць яго новым, мэліораваць яго... Потым—сюжэт: пастух Мікола, ён пабыў у Маскве, прышоў назад у вёску куністым, адчыніў школу, арганізаваў з хлопцаў комсамол, паставіў радыё, адчыніў чытальню, адбіў людзей ад царквы, завёў на палёх жнярку, асушыў балота... Да гэтага далучаецца ідэалізаваньне аўтарам Ганны, яго сяброўства з Ганнаю. Ганна — дэлегатка, Ганна — бязбожніца... Праўда, каханьне тут уплецена ня зусім удала, бо мала зьвязана з першым ходам дзеяньня ў поэме.

Такім чынам, у поэме галоўныя мотывы: клясавое змаганьне, соцыялістычнае будаўніцтва і каханьне. Гэтыя мотывы зьмяшчаюцца і ва ўсіх вершах Сяргея Фаміна.

Вершы ў яго—плаўныя, мілагучныя, у апошніх вершах—адшліфаваныя. Вобразнасьць—прыгожая і эмоцыянальная. У яго вершах—выразны ўхіл у навізну, у модэрнізацыю старых клясычных форм. Поэма „Балота“ напісана вольным вершам, як „Босыя на вогнішчы“ і некаторыя іншыя поэмы М. Чарота. Часам, аднак, вольная форма вершу, падмацованая графічна, пэўнаю расстаноўкаю радкоў, не адыходзіць далёка ад старых канонічных форм.

Напрыклад, напісаня:

Раніцою
Пухавым туманам
Серабрыцца
На балоце торф...
Эх!

Пайду,
Пайду ў туманы гляну;
Ой, пайду,
Пайду за касагоры.

Можна было-б напісаць:

Раніцою пухавым туманам
Серабрыцца на балоце торф...
Эх! Пайду, пайду ў туманы гляну
Ой, пайду, пайду за касагоры.

Шмат было ў Фаміна агульнай маладнякоўскай поэтычнай бутафорыі з першага пэрыяду ў творчасьці Маладняка („сінь“, „пунсавела раньне“ і г. д.). Цяпер ён узыходзіць на самабытны шлях. У першых вершах шмат было ў яго расіянізмаў і некаторых няправільнасьцяў наогул. Цяпер ён—адзін з тых маладнякоўцаў, што зьвярнулі сур'ёзную ўвагу на культуру мовы.

Уладзімер Хадыка. Нарадзіўся 21 сьнежня (ст. ст.) 1904 г. ў сяле Цітва, на Чэрвеншчыне, 7 вёрст ад ст. Рудзенск Заходняе чыгункі. Сын беднага селяніна. Настаўнік. Працуе ў Менску.

Піша выключна вершы. Першы раз друкаваўся ў 1926 г.—адразу выпусьціў зборнік вершаў („Суніцы“).

Мотывы ў зборніку „Суніцы“:

1. Радасьць, што прышло новае жыцьцё („Суніцы“ і інш. вершы). Соцыяльна-рэвалюцыйныя мотывы

(„Раніца“) і ўспаміны аб грамадзянскай вайне („Ліпень“). Мотывы соцыялістычнага будаўніцтва, асабліва ў вёсцы, хоць тут больш фразэолёгіі, чым рэальных фактаў, але ёсьць, напрыклад, паказаньне на антырэлігійнае змаганьне і інш. („Агні“, „Бурлячае“, „Хлопцы, дуй!“).

2. Любоў да Беларусі, яе прыроды і г. д., у духу нашаніўства, але з падменаю „Роднай Беларусі“ Савецкай Беларусью, „соцыялістычнаю бацькаўшчынаю“.

Бываюць наіўныя для сучаснае поэзіі разважаньні:

І цяпер мне ня верыцца ў моц гаманін,
Што пякней Беларусі Швайцарыя...

3. Індывідуальныя перажываньні, часам тужлівыя, звязаныя з апісаньнем прыроды, сялянскага жыцьця, сялянскае працы, нават з сялянскім падыходам да цыкляў году („Вясна“, „Жнівень“, „Восень“, „Ой, восень!“, „Скрыпіць туга“).

З боку формы на зборніку „Суніцы“ адчуваецца моцны ўплыў імажынізму.

Але даволі часта выкручаная вобразнасьць і фразэолёгія замяняе глыбіню пачуцьця. Напрыклад:

Каляіны плятуцца за возам,
На калёсах сьлюнявіцца жарт...
Эх, каб жыцьцё яздою цвьярозай
На лясцы ня тупіла нажа!..

Або:

Жыцьцём п'яная думак каса
Весяліцца на розмаху клёпам...
Ах, мой сад, мой нязгледжаны сад.
Маіх дзён ён кудравіць галёпы.

Часам трапляюцца і такія вобразы:

Як-бы сон дзіўны—сьніш—водзіні зрэнкамі воч
Ўкол—і здэцца,—калі наглядзішся?..
Падатром яму мы праўдай ўздымвай
Нос.

Заўважаецца імкненьне даць багацейшую стро-
фіку, што аўтару часта і ўдаецца. Але рытмы даволі
цяжкія. У справе рыфмы—імкненьне да сугучнась-
цяй, часам удалае. Мілагучнасьць псуецца дрэнным
ужываньнем гукаў і, у („шоўкам узялася“, „голаў ў
плечы“).

Мова—народная, часам няправільнасьці граматыч-
ныя („плынь дзянны“ і інш.).

Лепшыя месцы ў зборніку—у вершах, напісаных
пад уплывам імажынізму, але з большаю самастой-
насьцю, і ў вершах з лягчэйшым рытмам („Вясна“,
„Ліпень“, „Скрыпіць туга“ і інш.).

Пазьнейшыя вершы ў Хадыкі вызначаюцца свае-
асаблівай імпрэсіяй („Снапок аўса“ і інш.), пэўнай
настраёвасьцю і адшліфаванаю формаю. Яго пазь-
нейшыя вершы часам набліжаюць яго да Моркаўкі.

Сымон Хурсік. Нарадзіўся 31 студзеня (ст. ст.)
1902 г. ў в. Снусьцік, Пухавіцкага раёну, Менскае
акругі. Бацькі—сяляне. Аб сваім маленстве Хурсік
кажа:

„З малых дзён спазнаўся з гораччу цёмнага,
няпрыветнага жыцьця. Калі я цяпер аглядаюся на
сваё дзяцінства—яно мне прадстаўляецца халодным,
суровым і нават вусьцішным...“

„Добра памятаю паасобныя сцэны вобыскаў і арыштаў сялян—маіх сваякоў і бацькі ў 1905 г. Майму стрэньняму брату такі прышлося і загінуць у выгнаньні...“

У 1925 г. Хурсік скончыў беларускі пэдагагічны тэхнікум у Менску. Цяпер—студэнт Беларускага дзяржаўнага ўнівэрсытэту.

Друкуецца з 1924 г. У 1925 г. вышла першая яго кніжка: „Першы паўстанак“.

Герой зьмешчанага ў гэтым зборніку апавяданьня „Адам Залес“—сын селяніна, але жыў пры дзядзьку ў горадзе, вучыўся ў гімназіі і зрабіўся панам, змагаўся супроць рабочых і сялян. Потым ён пераходзіць да бальшавікоў, але тут ён ужо чужы, „лішні чалавек“. Нават бацька глядзіць на яго, як на „лішняга чалавека“, і адпраўляе ад сябе, з вёскі ў горад. Так і цягаецца Залес, жыве, як „гніль“.

У першым зборніку віцебскае філіі Маладняка „Наддзв'іньне“ (1926 г.) зьмешчана даўгое апавяданьне Хурсіка „Францішак Скарына“. Яно вызначаецца ўжо тым, што гістарычнае, бо гістарычных твораў у беларускай літаратуры вельмі мала. Апісваецца тут 1530 год у Вільні. Сюжэт у ім вельмі цікавы, тыпы выразныя, гістарычны фон даволі вытрыманы. Недахопы: грубы натуралізм і вульгарнасьць некаторых месцаў, залішняя шаржыроўка ў апісаньні жыцьця манахаў і некаторая, ня зусім мастацкая, тэндэнцыйнасьць у аўтарскім падыходзе наогул.

У апавяданьні „Барвяныя бляскі“ („Маладняк“, № 10, 1927 г.) Хурсік дае малюнак рэвалюцыі на вёсцы, як паны думалі застацца на Беларусі, прыводзячы на абарону польскіх легіянераў, і як сяляне разьбівалі панскія двары. Абразок моцны, але часам ёсьць лішні натуралізм. Добра змалёваны тыпы паноў. Добрыя кароткія апісаньні прыроды.

Далей асабліва трэба адзначыць апавяданьне „Зьмітрок“ („Маладняк“, № 1, 1928 г.). Зьмітрок апавядае аўтару аб сваім жыцьці. Як ён вёў польскага афіцэра, як той хацеў уцячы, як ён пабіў яго. Сваркі з бацькам—яскравае месца на соцыяльна-бытавыя тэмы. Псыхолёгічны момант—няўдалае каханьне. Настулю аддаюць за нейкага алімэншчыка, яна ідзе, Зьмітрок у распачы страляў па ёй. Ён цяпер працуе на млыне. Чырвоная армія была яму роднаю сям'ёю. Аўтар дае тут і прыгожыя апісаньні прыроды, але яны лішнія і задоўгія ў пачатку апавяданьня.

У гэтым апавяданьні—сакавітая народная вобразнасьць і мова. Дасканалыя параўнаньні і прыказкі. Мастацкі дыялёг, у якім нічога лішняга і кожнае слова падмацоўвае ўражаньне. Веданьне народнага жыцьця вельмі добрае. Калі бацька сарваў са сьценкі Зьмітраковага правадыра і Зьмітрок за гэта бразнуў на падлогу абраз з бацькавым богам, дык аўтар ведае і маляўніча паказвае, што „па падлозе, хто куды, у розныя бакі, прусы кінуліся наўцёкі“.

Шмат тут і псыхолёгізму. Зьмітраковы перажываньні перадаюцца вельмі тонка.

У гэтым апавяданьні Хурсік выявіў сябе значным майстрам маляўніцтва з яскравымі, сьвежымі і моцна пакладзенымі фарбамі.

У тым-жа тоне і стылі напісаны апавяданьні „Янка з Палесься“, „Пільнікі“ і інш. Па натуральнасьці, цікавасьці і жывасьці апавяданьня Сымон Хурсік у маладнякоўскай прозе займае першае месца.

Творчасць яго—вельмі блізкая рабоча-сялянскім беларускім масам.

Х. МАЛАДНЯКОУЦЫ-КРЫТЫКІ

Беларуская крытыка і гісторыя літаратуры былі да апошняга часу шчыльна звязаны. Тлумачыцца гэтая „навуковая адсталасць“ тым, што да развіцця беларускае навукі ў Савецкай Беларусі беларуская гісторыя літаратуры і беларуская крытыка былі ў зачатковым стане. Шмат якія творы беларускіх пісьменьнікаў засталіся ў свой час бяз крытычнага даследвання і нават без хоць якога-небудзь разгляду. І цяпер гісторыку беларускае літаратуры прыходзілася адначасна быць і крытыкам у тым сэнсе, што яму трэба было першаму гаварыць аб тых ці іншых вартасцях і недахопах твору з формальна-мастацкага боку. У сучасны момант гэтая праца болей-меней прароблена ў адносінах да твораў ранейшых перыодаў і, апрача таго, кожны новы твор знаходзіць цяпер сваю ацэнку на старонках беларускіх часопісяў і газет.

Аднак-жа і цяпер беларуская крытыка знаходзіцца ў самым убогім стане дзеля шмат якіх прычын. Папершае, спаміж старэйшага пакалення беларускіх камуністых няма ніводнага прызнанага і аўтарытэтнага крытыка ў беларускай літаратуры. Што да моладзі, дык ёй яшчэ не хапае на выконванне ролі

крытыкаў належнае веды і наогул навуковае і мастацкае падрыхтоўкі. Часта ролю крытыкаў бралі на сябе ў адносінах да сваіх таварышоў самі-ж поэты і пісьменьнікі. Галоўны недахоп сучаснае беларускае крытыкі ў тым, што яна, даволі добра разьбіраючыся ў ідэолёгічных якасьцях твору, ня можа даць належнага разгляду з формальна мастацкага боку, што было-б у сучасны момант асабліва карысна і пісьменьніку, і чытачу. Другі недахоп — поўная неналаджанасьць крытычных аддзелаў у сучасных беларускіх часопісах і газэтах. Часта бывае, што малады аўтар ня бачыць крытыкі на свае творы, пішучы год, два і тры. Часта бывае, што які-небудзь твор выклікае шмат рэцэнзій, але ўсе яны толькі пераказваюць яго зьмест і ставяць пытаньне аб яго ідэолёгіі, зусім не закранаючы яго з формальна-мастацкага боку. Крытыка мае выпадковы і аднабокi характар, пераходзячы іншы раз у гурткавыя і групавыя спрэчкі і асабістыя нападкі.

Маладняку асабліва не шанцавала на крытыку. Крытыкі-немаладнякоўцы мала пісалі аб маладнякоўскай творчасьці часам дзеля самых недарэчных прычын, якія тымчасам у беларускіх умовах былі няўхільнай рэчаіснасьцю. Часам усё, што не падалася маладому аўтару і немаладнякоўскай крытыцы, магло быць залічана — як няпрыхільныя адносіны да Маладняка. Разам з тым, сам Маладняк ня высунуў з сваіх шэрагаў у першы пэрыод існаваньня ніводнага чыстага крытыка, апрача Бабарэкі, дый той пачынаў як пісьменьнік-апавядальнік і толькі

пазьней перайшоў на становішчы маладнякоўскага крытыка і тэорэтыка літаратуры. Найлепшы формальна-мастацкі крытычны разгляд мог даць Дубоўка і ён, poeta, зрабіў сёе-тое ў адносінах да творчасці Маладняка.

У сучасны момант у шэрагах Маладняка ёсьць сябры, якія ўзыходзяць выключна на шлях крытыкі (Аляхновіч, Баркоўскі, Шалай), і ёсьць некалькі сяброў, што пішуць крытычныя артыкулы і рэцэнзіі паміж пісаньня літаратурных твораў (Барашка, Гародня, Гаўрук, Прыбыткоўскі і інш.).

Ня можа быць яшчэ і гутаркі аб якіх-небудзь асобных мэтодах і прыёмах. Усе стараюцца даць марксыцкі разгляд твораў, але рэдка могуць даць яго ў вытрыманым выглядзе. Зазвычай крытыка мае публіцыстычны ўхіл. Вывады, нават і пасья больш-менш правільнага марксыцкага аналізу, часта бываюць, аднак-жа, няправільныя, дзеля малой падрыхтоўкі ў тэорыі літаратурнага мастацтва і невялікай практыкі ў ацэнцы формальна-мастацкіх асаблівасьцяў.

Спаміж крытыкаў у сучасным складзе Маладняка найперш трэба адзначыць *т. Аляхновіча*. Тав. Аляхновіч канчае Беларускі дзярж. унівэрс. Ён добра валадае навуковым мэтодам, мае марксыцкі сьветагляд і ўжо даў некалькі артыкулаў і рэцэнзій аб творчасці маладнякоўцаў.

З практычнага боку шмат зрабіў для Маладняка крытык-маладняковец *С. Баркоўскі*. Ён даў цэлы шэраг рэцэнзій на маладнякоўскія зборнікі, аль-

манахі і асобныя творы. Тав. Баркоўскі (псэўдонім С. Кажаны) нарадзіўся 28-га сакавіка (ст. ст.) 1905 г. ў Слуцку. Скончыў пэдагогічны факультэт Беларуска-дзяржаўнага ўнівэрсытэту. Апрача крытычных рэцэнзій, напісаў некалькі артыкулаў („Ленін у беларускай поэзіі“ і інш.), займаецца гісторыяй, этнографіяй, краязнаўчай працай (што, на жаль, адхіляе яго ад крытычнае працы).

Макар Шалай напісаў каштоўны артыкул „Поэты і пісьменьнікі Полаччыны“ („Росквіт“, № 2, 1928 г.), хоць яго вывады ў адносінах да некаторых аўтараў ня зусім правільныя. Апрача таго, ён піша рэцэнзіі. Нарадзіўся тав. Шалай 17 лютага (ст. ст.) 1906 г. ў в. Цельцы, 22 в. ад ст. Расоны, на Полаччыне, у сялянскай сям’і. Скончыў партыйную школу ў Віцебску, цяпер—студэнт Беларуска-дзяржаўнага ўнівэрсытэту. У Шалаі добра выяўлены марксыцкі падыход у крытыцы.

З Ы М Е С Т

Стар.

I. Утварэньне Маладняка (1923 г.)	5
II. Першы пэрыод у жыцьці Маладняка (1924—1925 г. г.)	10
III. Другі пэрыод у жыцьці Маладняка (1926—1927 г. г.)	18
IV. Трэці пэрыод у жыцьці Маладняка (1928 г.)	26
V. Соцыяльны склад сучаснага Маладняка	32
VI. Вершаваная поэзія сучасных маладнякоўцаў	36
VII. Мастацкая проза сучасных маладнякоўцаў	46
VIII. Драматычная творчасць сучасных маладнякоўцаў .	59
IX. Біографічна-крытычны слоўнік сучасных выдатных і тыповых маладнякоўцаў	62
X. Маладнякоўцы-крытыкі	119

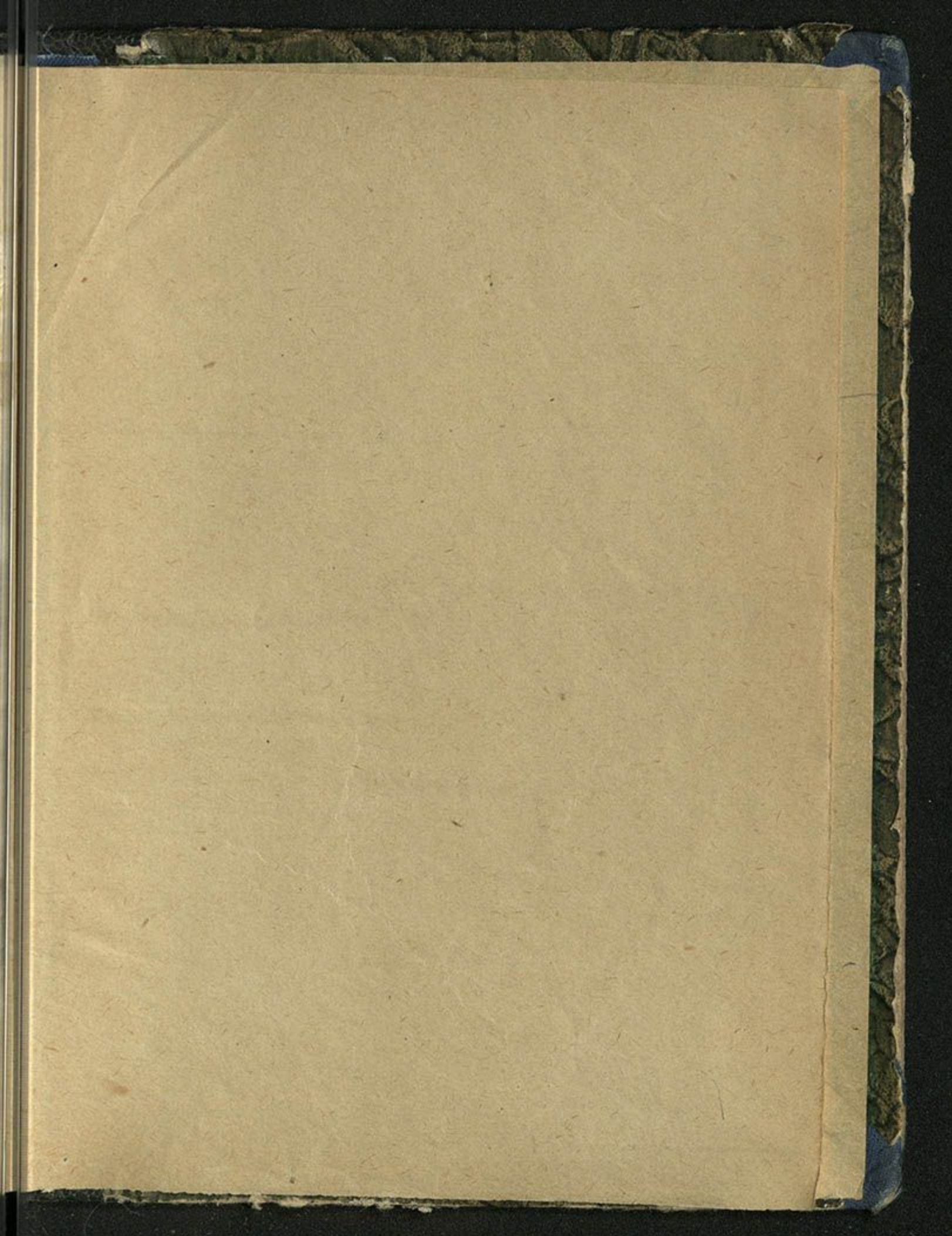
ST. M. C. T.

1. The first part of the book is devoted to a general introduction to the subject of the history of the United States. It covers the period from the discovery of the continent to the present time. The author discusses the various theories of the origin of the name "America" and the role of Christopher Columbus in the discovery of the New World. He also touches upon the early exploration and settlement of the continent.

2. The second part of the book is a detailed account of the American Revolution. It begins with the causes of the war, such as the Stamp Act and the Intolerable Acts, and describes the key battles, including the Battle of Bunker Hill, the Siege of Fort Mifflin, and the Battle of the Clouds. The author also discusses the role of George Washington and the signing of the Declaration of Independence.

3. The third part of the book covers the period from the end of the Revolution to the present. It discusses the formation of the Constitution, the early years of the Republic, and the various presidencies. The author also touches upon the Civil War and the Reconstruction period.

1850
 1851
 1852

1

+

V

B00000003300 13